

T.C.
ANTALYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANLIĞI
İmar ve Şehircilik Dairesi Başkanlığı

103

06.06.2023

Sayı : E-21751160-105.03-284781
Konu : Kaş İlçesi, Kaş Koruma Amaçlı (Kentsel Sit Alanı, 1.-3. Derece Arkeolojik Sit Alanı, Etkileme Geçiş Alanı ve Koruma Alanları) 1/5000 NİP Rev. Hk.

BAŞKANLIK MAKAMINA

Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 26.05.2023 tarih ve 16099 sayılı kararıyla uygun bulunan, Kaş Koruma Amaçlı (Kentsel Sit Alanı, 1.-3. Derece Arkeolojik Sit Alanı, Etkileme Geçiş Alanı ve Koruma Alanları) 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı Revizyonunun incelenerek, karara bağlanmak üzere **Büyükşehir Belediye Meclisine havalesini arz ederim.**

Hüsamettin ELMAS
İmar ve Şehircilik Dairesi Başkanı

Uygun görüşle arz ederim.
Tuncay SARIHAN
Genel Sekreter Yardımcısı

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE MECLİSİNE
Av.Cansel TUNCER
Başkan A.
Genel Sekreter

Ek:
1- 1/5000 ölçekli KANİP Rev.
2- Plan Açıklama Raporu.

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Doğrulama Kodu: Y4mYHL-8wzfBY-Uxm/3Z-iVUeoQ-FPy2eJ7G Doğrulama Linki: <https://www.turkiye.gov.tr/icisleri-belediye-ehvs>

Yüksekalan Mahallesi Adnan Menderes Bulvarı No:20 07310 Muratpaşa/Antalya
Telefon No: (242)249 50 00 Faks No: (242)249 52 75
e-Posta: info@antalya.bel.tr İnternet Adresi: <https://www.antalya.bel.tr>
Kep Adresi: abb@hs01.kep.tr

Bilgi için: Zübeyde TOPAKLI
Şehir Plancısı
Telefon No:

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
ANTALYA KÜLTÜR VARLIKLARINI KORUMA BÖLGE KURULU
KARAR

Toplantı Tarihi ve No.:26.05.2023/431
Karar Tarihi ve No. :26.05.2023/16099

Toplantı Yeri
ANTALYA

Antalya İli, Kaş İlçesi merkezinde, Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 26.12.2016 tarih ve 5668 sayılı kararıyla sınırları son şeklini alan, Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 06.06.2003 tarih ve 5919 sayılı kararıyla Koruma Amaçlı İmar Planı uygun bulunan Kaş Kentsel Sit Alanı, I-III. Derece Arkeolojik Sit Alanı ve Etkileme Geçiş Alanları ile koruma alanlarına yönelik hazırlanan 1/5000 ölçekli Koruma Amaçlı Nazım ve 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı Revizyonuna ilişkin Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 12.05.2023 tarih ve 16011 sayılı kararı, Kaş Belediye Başkanlığı İmar ve Şehircilik Müdürlüğü'nün 16.05.2023 tarih ve 50925 sayılı yazısı, Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'nün 23.05.2023 tarih ve 2064547 kayıt numaralı uzman raporu okundu, ekleri ve dosyası incelendi, yapılan görüşmeler sonucunda;

Antalya İli, Kaş İlçesi merkezinde, Kurulumuzun 26.12.2016 tarih ve 5668 sayılı kararıyla sınırları son şeklini alan, Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 06.06.2003 tarih ve 5919 sayılı kararıyla Koruma Amaçlı İmar Planı uygun bulunan Kaş Kentsel Sit Alanı, I-III. Derece Arkeolojik Sit Alanı ve Etkileme Geçiş Alanları ile koruma alanlarına ilişkin sunulan kararımız eki 1/5000 ölçekli Koruma Amaçlı Nazım 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı Revizyonu, Yapısal Plan paftası, plan hükümleri ve parsel bazında yapılaşma tablolarının, 12.05.2023 tarih ve 16011 sayılı kararımız dikkate alınarak hazırlandığı anlaşıldığından uygun bulunduğuna (olumlu) karar verildi.

Melike GÜL
Bölge Kurulu Müdür V.

BAŞKAN
Prof.Dr. Osman ERAVŞAR
İMZA

BAŞKAN YARDIMCISI
Prof.Dr. H Sabri ALANYALI
İMZA

Üye
Mesut BAYAL
İMZA

Üye
İhan KAYMAZ
İMZA

Üye
İbrahim ÖNER
İMZA

Üye
Belgin ŞAHİN
İMZA

Üye
Hekir Cenap ALIPIPARMAK
İMZA

Üye
Serkan ÖZDEMİR
Ant. Büyükşehir Bld. Tem.
İMZA

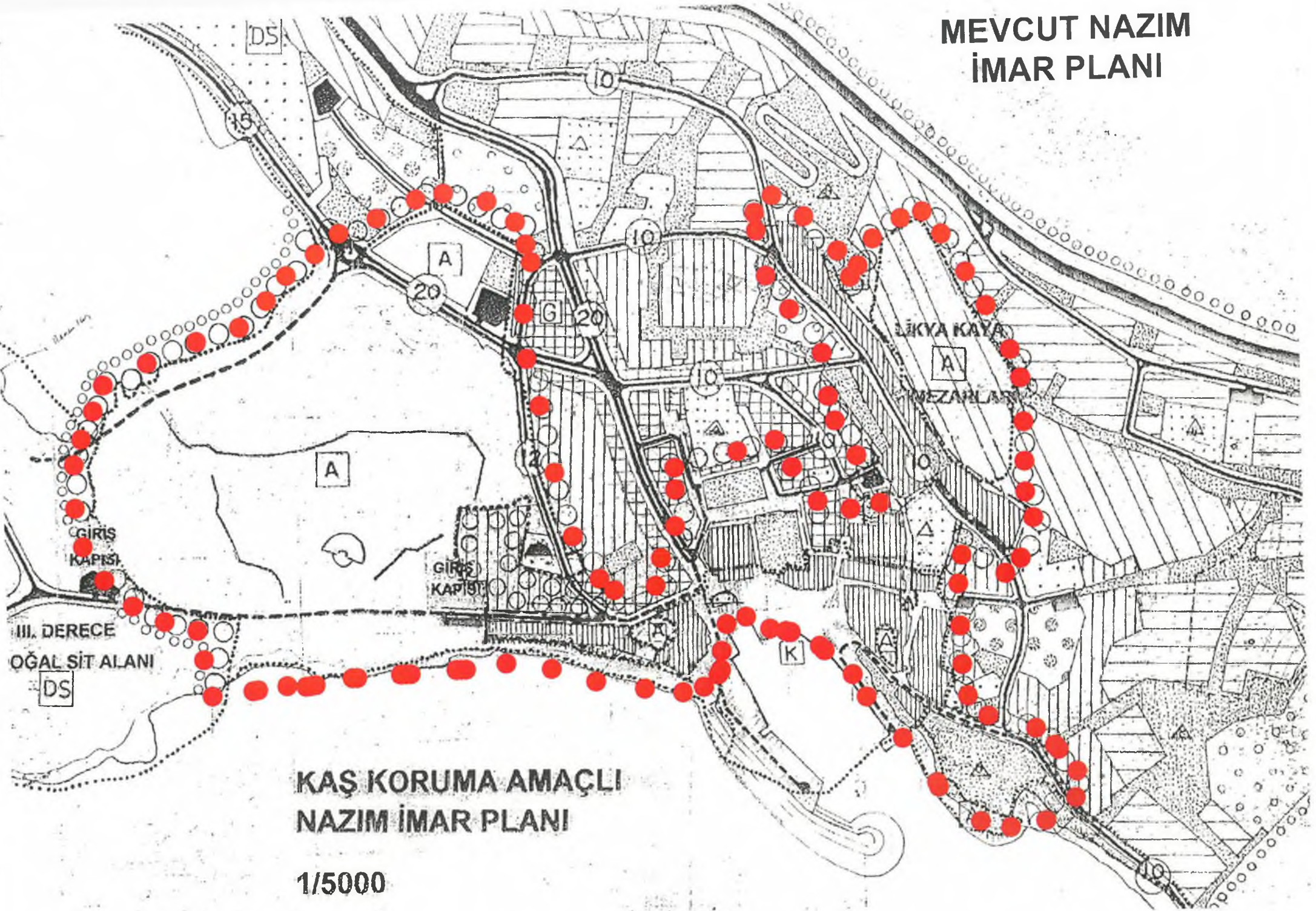
Üye
Kaş İlç. Tem.
İMZA

Üye
Dernce Merve Mel.
İMZA

Üye

MEVCUT NAZIM İMAR PLANI

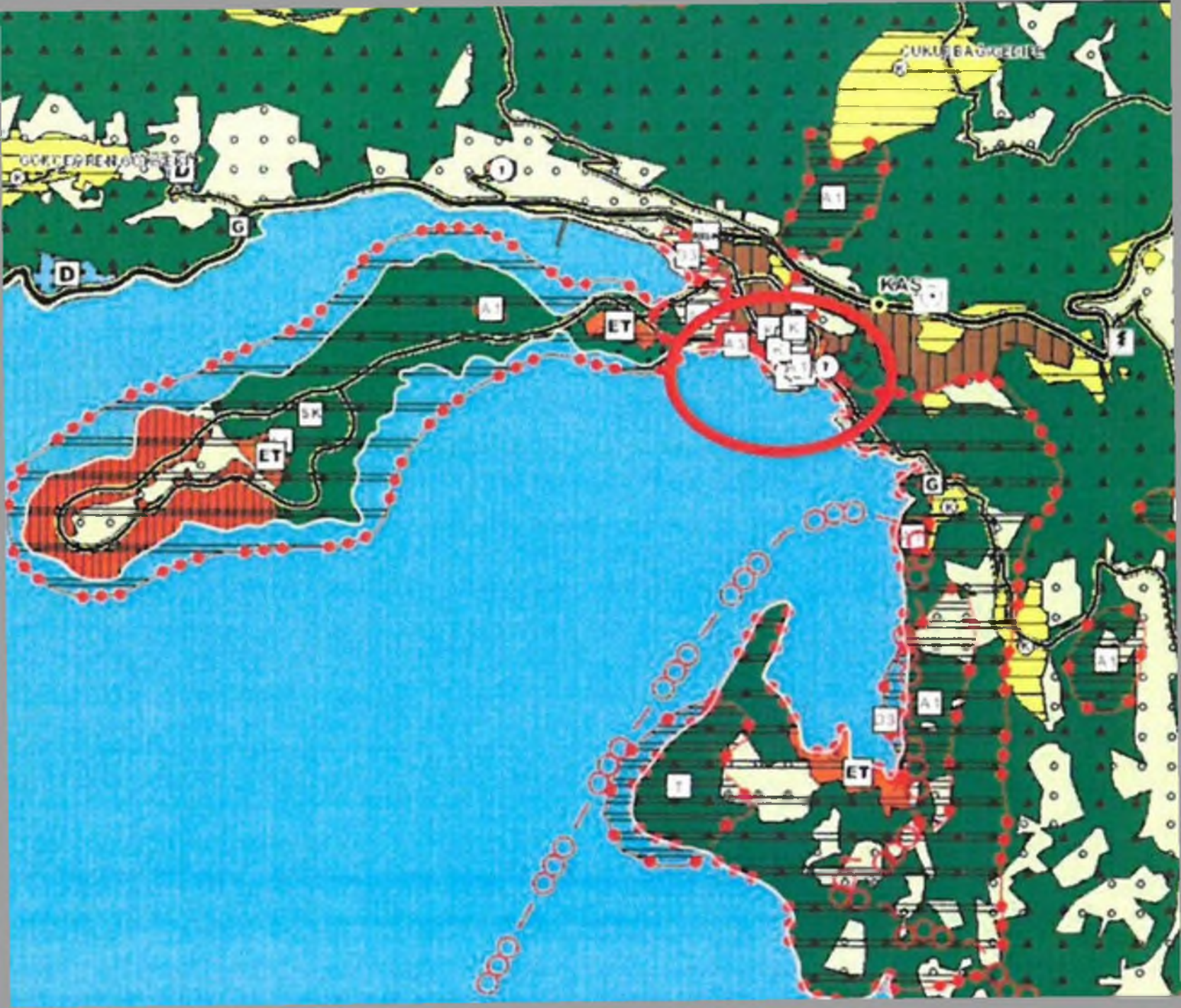

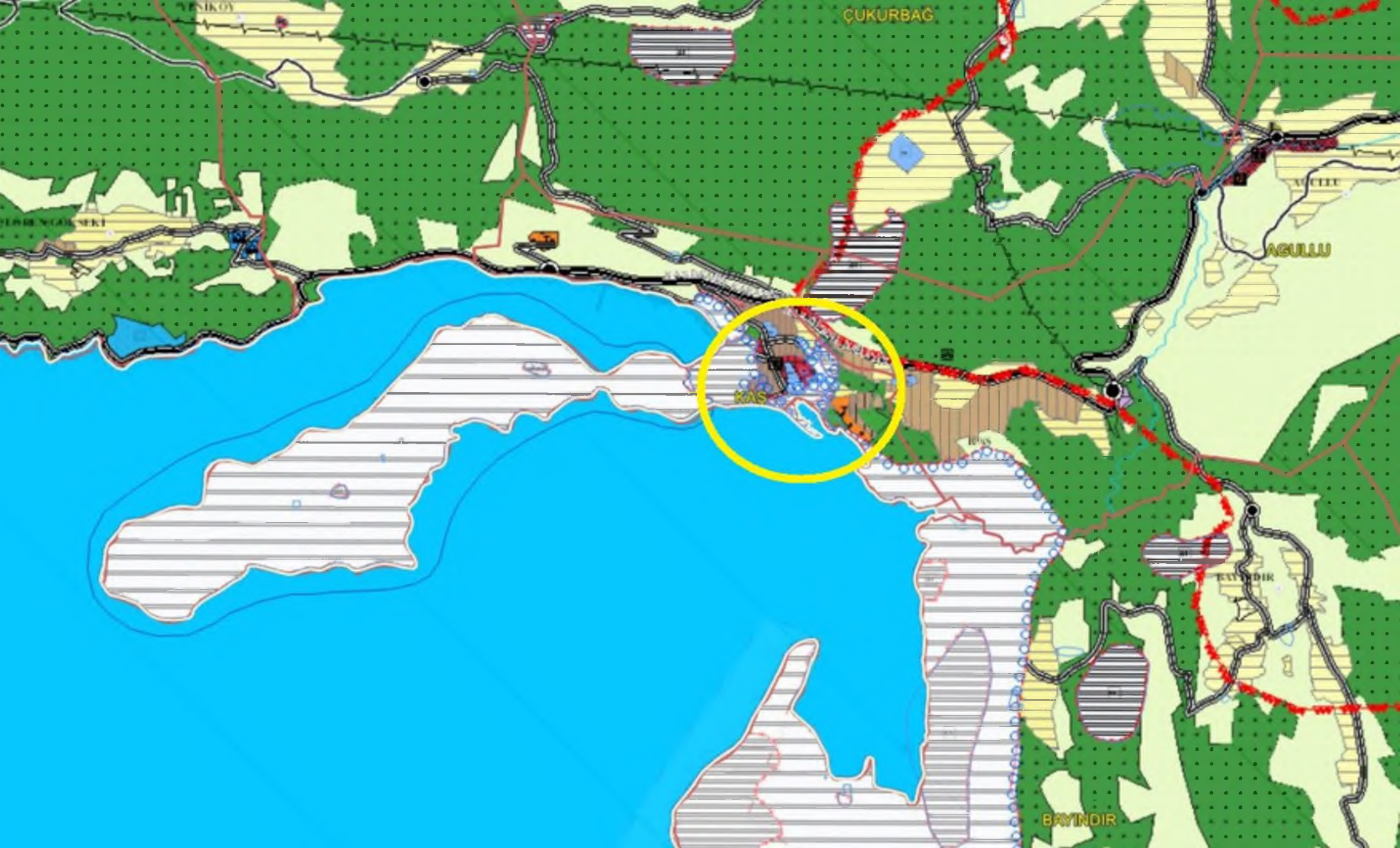

ÇUKURBAĞ

AGULLU

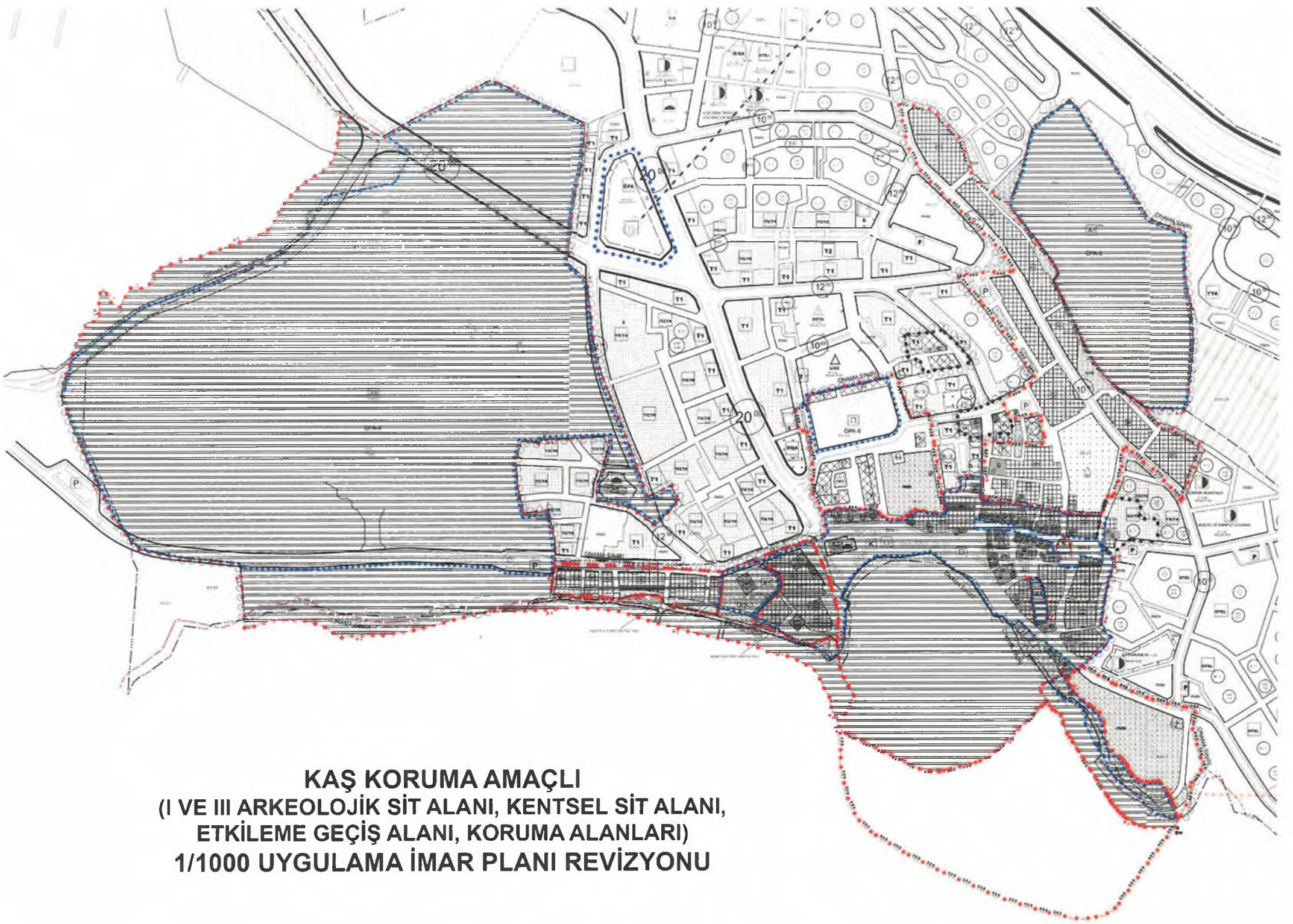
KALS

BAYINDIR

BAYINDIR

**KAŞ KORUMA AMAÇLI
(I VE III ARKEOLOJİK SİT ALANI, KENTSEL SİT ALANI,
ETKİLEME GEÇİŞ ALANI, KORUMA ALANLARI)
1/1000 UYGULAMA İMAR PLANI REVİZYONU**

KAŞ KORUMA AMAÇLI

(I. VE III. ARKEOLOJİK SİT ALANI, KENTSEL SİT ALANI, ETKİLEME GEÇİŞ ALANI VE KORUMA ALANLARI)

**1/5000 ÖLÇEKLİ NAZİM İMAR PLANI VE 1/1000 ÖLÇEKLİ UYGULAMA İMAR PLANI
REVİZYONU PLAN ARAŞTIRMA VE AÇIKLAMA RAPORU**

KAŞ KORUMA AMAÇLI

**(I. VE III. ARKEOLOJİK SİT ALANI, KENTSEL SİT ALANI, ETKİLEME GEÇİŞ ALANI VE KORUMA ALANLARI)
1/5000 ÖLÇEKLİ NAZIM İMAR PLANI VE 1/1000 ÖLÇEKLİ UYGULAMA İMAR PLANI REVİZYONU
PLAN ARAŞTIRMA VE AÇIKLAMA RAPORU**

Mehmet Ali Can DAL

Proje Koordinatörü-Şehir Plancısı

Mustafa GÖK

(A) Grubu Şehir Plancısı

Erden ENGİZ

Rest. Mimar

Ali Olgu CEYLAN

Mimar

Mert AKOĞLU

Y. Peyzaj Mimarı

Z. Tuçe GÜNGÖR

Y. Arkeolog

Dilek ÇAKAR

Uzman Sanat Tarihçisi

Esin ALP

Sosyolog

İÇİNDEKİLER

ŞEKİL DİZİNİ	5
TABLO DİZİNİ	6
RESİM DİZİNİ	6
1.PLANLAMA ALANININ KONUMU	8
1.1.Planlama Alanının Yeri.....	8
1.2.Planlama Alanının Yönetimsel Yapısı, İdari Bölünüş ve Sınırlar	10
2.PLAN HİYERARŞİSİ VE GELİŞİM SÜRECİNDEKİ YERİ	12
2.1.Üst Ölçekli Plan ve Plan Notları	14
2.2.Mer'î İmar Planları ve Plan Notları	14
3.PLANLAMA ALANI ARAŞTIRMA VE ANALİZ ÇALIŞMALARI	17
3.1.Fiziksel Yapı.....	17
3.2.Ulaşım Yapısı.....	19
3.3.Sosyal ve Ekonomik Yapı	20
3.4.Tarihsel ve Mekansal Gelişim	30
3.5.Sektörel Yapı.....	64
3.6.Yapı Yasaklı Alanlar	65
3.7.Özel Kanuna Tabi Alanlar.....	65
3.8.Koruma Statüsü Bulunan Alanlar	65
3.9.Mekansal Analizler	67
3.9.1.Mülkiyet Durum Analizi.....	67
3.9.2.Boşluk-Doluluk Analizi.....	69
3.9.3.Kat-Gabari (Yükseklik) Analizi.....	70
3.9.4.Yapı Malzeme Niteliği Analizi	71
3.9.5.Yapı Renk Analizi	72
3.9.6.Yapı Nizam Analizi	73
3.9.7.Yapı Durumu Analizi	76
3.9.8.Doku Uyumu Analizi	77
3.9.9.Bahçe Kullanımı Analizi	78
3.9.10.Teknik Altyapı Analizi	79
3.9.11.İmar Planına Esas Jeolojik ve Jeoteknik Etüd Analizi	80
3.9.12.Arazi Kullanım Analizi.....	85

4.PLANLAMA ÇALIŞMASI KAPSAM-AMAÇ-HEDEFLER.....	86
5.YÖNETSEL PLAN.....	89
6.PLAN KARARLARI.....	89
7.EKLER	95
• ANALİZ PAFTALARI	
• 1/5000 ÖLÇEKLİ NAZIM VE 1/1000 ÖLÇEKLİ UYGULAMA İMAR PLANI PAFTALARI (A3)	
• FOTOĞRAF ALBÜMÜ	
• PLANLAMA EKİBİ BİLGİLERİ	

ŞEKİL DİZİNİ

Şekil 1: Ülkesindeki ve Bölge İçerisindeki Yeri	8
Şekil 2: Planlama Alanı ve Yakın Çevresinin Uzak Uydu Görüntüsü.....	9
Şekil 3: Planlama Alanı ve Yakın Çevresinin Yakın Uydu Görüntüsü.....	9
Şekil 4: Akdeniz Bölgesi ve İl Sınırları	10
Şekil 5: İl ve İlçe Sınırları.....	11
Şekil 6: İlçe ve Mahalle Sınırları.....	11
Şekil 7: Planlama Alanı ve Yakın Çevresinin 1/100 000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı.....	12
Şekil 8: Antalya Bütünleşik Kıyı Planı	13
Şekil 9: Mevcut 1/5000 Ölçekli Nazım İmar Planı	14
Şekil 10: Antalya Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 06.06.2003 Tarih Ve 5919 Sayılı Kararı İle Uygun Bulunan Yürürlükteki Koruma Amaçlı 1/1000 Ölçekli Uygulama İmar Planı	16
Şekil 11: Bölge Ulaşım Ağındaki Yeri	20
Şekil 12: Yerel Ulaşım Ağındaki Yeri	21
Şekil 13: Lykia Bölgesi ve kentleri	31
Şekil 14: Antiphellos Antik Kenti Sit Sınırları	42
Şekil 15: Antiphellos Tiyatrosu Konumu	45
Şekil 16: Evlerin Cephe Tipolojisi Örnekleri	55
Şekil 17: Pencere Tipolojisi Örnekleri	57
Şekil 18: Cumba/Balkon Tipolojisi Örnekleri.....	59
Şekil 19: Kapı Tipolojisi Örnekleri.....	61
Şekil 20: Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 26.12.2016 Tarih Ve 5668 Sayılı Kararına Göre Sit Alan Sınırları	66
Şekil 21: Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 13.07.2020 tarih ve 10961 Sayılı Kararına Göre Sit Alan Sınırları	67
Şekil 22: Planlama Alanı Kadastral Durumu	68
Şekil 23: Planlama Alanı Mülkiyet Analizi	68
Şekil 24: Boşluk-Doluluk Analizi	69
Şekil 25: Bina Kat-Gabari Analizi	70
Şekil 26: Yapı Malzeme Niteliği Analizi	71
Şekil 27: Yapı Renk Analizi	72
Şekil 28: Yapı Nizamı Örnekleri	74

Şekil 29: Yapı Nizamı Analizi.....	75
Şekil 30: Yapı Durumu Analizi	76
Şekil 31: Doku Uyumu Analizi	77
Şekil 32: Bahçe Kullanımı Analizi	78
Şekil 33: Teknik Altyapı Analizi.....	80
Şekil 34: Yerleşime Uygunluk Haritası.....	84
Şekil 35: Arazi Kullanımı Analizi.....	85
Şekil 36: Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 26.12.2016 Tarih Ve 5668 Sayılı Kararına Göre Sit Alan Sınırları	87
Şekil 37: Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 13.07.2020 tarih ve 10961 Sayılı Kararına Göre Sit Alan Sınırları	87
Şekil 38: Mevcut 1/1000 Ölçekli Uygulama İmar Planı	91
Şekil 39: Öneri 1/1000 Ölçekli Uygulama İmar Planı	92
Şekil 40: Mevcut 1/5000 Ölçekli Nazım İmar Planı	93
Şekil 41: Öneri 1/5000 Ölçekli Nazım İmar Planı	94
TABLO DİZİNİ	
Tablo 1. Kaş İlçesi Önemli Merkezlere Olan Uzaklığı	20
Tablo 2. Antalya İli Kullanım Amaçlarına Göre Tarım Alanları (2019)	21
Tablo 3. İllere Göre Geceleme İstatistikleri (2019) Yabancı Ziyaretçiler	23
Tablo 4. İllere Göre Geceleme İstatistikleri (2019) Yerli Ziyaretçiler	23
Tablo 5. Aylara Göre Tesise Geliş ve Geceleme Sayıları	24
Tablo 6. Türkiye Nüfusu Şehir-Köy Dağılımı (2000-2019)	25
Tablo 7. Bölgelerin Şehir Ve Köy Nüfusları Ve Nüfus Artış Hızları (2000-2017)	25
Tablo 8. Türkiye ve Dünyada Kentsel Nüfus Oranları %	26
Tablo.9. Türkiye, Akdeniz Bölgesi, Antalya İli ve Kaş İlçesi'nin Yıllara Göre Nüfus Değişimi (2009-2019)	26
Tablo 10. Türkiye Köy ve Kent Nüfus Oranları (2009-2019)	26
Tablo 11. Antalya İli 2008-2019 Aldığı/Verdiği Göç Bilgileri	27
Tablo 12. Türkiye, Antalya İli ve Kaş İlçesinin Kentsel Nüfusunun Yıllara Göre Değişimi (1980-2019)	27
Tablo 13. Antalya il ve ilçeler yerleşim yeri ve nüfus sayısal bilgileri (2019 sonu itibariyle)	28
Tablo 14. Nüfusun Cinsiyetlere Dağılımı	28
Tablo 15. Nüfusun Yaş Gruplarına Dağılımı	29

Tablo 16. Nüfus Özellikleri (2019)	29
Tablo 17. Mülkiyet Durumu Alan Dağılımı	69
Tablo 18. Boş-Dolu Parseller Alan Dağılım Tablosu	69
Tablo 19. Arazi Kullanım Fonksiyonları Dağılımı	86
RESİM DİZİNİ	
Resim 1. Kaş, Arazinin Eğimine Uygun Yerleşimler Ve Yol Bağlantıları	40
Resim 2. Kaş, Tescilli Yapılar	40
Resim 3. Kaş, I. Derece Arkeolojik Sit, Sosyal Mekânlar	41
Resim 4. Kaş, Yeni Cami	41
Resim 5. Antiphellos Tiyatrosu	46
Resim 6. Antiphellos Dor Kaya Gömütü	47
Resim 7. Antiphellos, Anıt Mezar	48
Resim 8. Antiphellos, Pazar İçindeki Anıt Mezar	48
Resim 9. Antiphellos, Tapınağın Yanındaki Lahit Parçaları	49
Resim 10. Kaş, Kaya Mezarı Ve Üzerindeki Modern Yapı	50
Resim 11. Kaya Mezarları	50
Resim 12. Antiphellos, Tapınak Yapısı	51
Resim 13. Kaş Evleri Konumları	52
Resim 14. Kaş Evlerinden Örnekler	53
Resim 15. Dış Cephe Ayrıntı	53
Resim 16. Cephe Örnekleri	56
Resim 17. Cephe ve Pencere Örnekleri	58
Resim 18. Cumba/Balkon Örnekleri	60
Resim 19. Kapı Kullanımına Örnekler	62

Şekil 2: Planlama Alanı ve Yakın Çevresinin Uzak Uydu Görüntüsü

Şekil 3: Planlama Alanı ve Yakın Çevresinin Yakın Uydu Görüntüsü

1.2. Planlama Alanının Yönetimsel Yapısı, İdari Bölünüş ve Sınırlar

Akdeniz bölgesinin idari olarak sınırı; Antalya, Burdur, Isparta, İçel, Adana, Osmaniye, Hatay ve Kahramanmaraş illerinden oluşmaktadır. (**Şekil 5: Akdeniz Bölgesi ve İl Sınırları**)

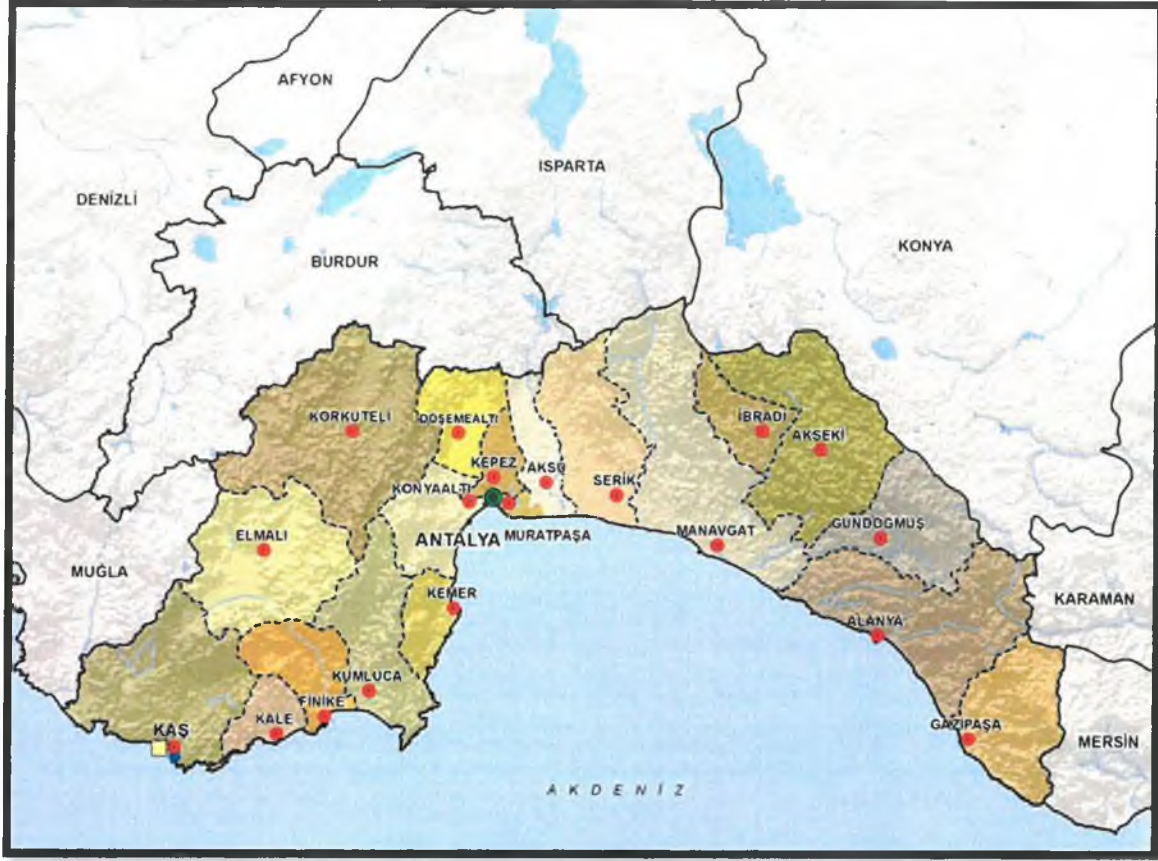
2013 yılında TBMM'de kabul edilen yeni Büyükşehir Belediyeleri kanunu ile Antalya iline bağlı 19 ilçe ve bu ilçe belediyeleri Antalya Büyükşehir Belediyesine bağlanmış olup Antalya Büyükşehir Belediyesinin hizmet alanı tüm ilin mülki sınırlarını kapsamıştır. Aynı yasa ile Antalya tüm belde belediyeleri kapatılmış tüm köyler gibi bağlı oldukları ilçe belediyelerine birer mahalle olarak katılmışlardır.

Kaş Belediyesi 1923 yılında kurulmuştur. 2008 yılına kadar Antalya Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde 4 belde, 48 köy bulunan İlk Kademe Belediyesi iken, 12.11.2012 tarihinde kabul edilen 6360 sayılı on dört ilde büyükşehir belediyesi ve yirmi yedi ilçe kurulması ile bazı kanun ve kanun hükmünde kararnamelerde değişiklik yapılmasına dair kanun ile 54 mahalleden oluşan büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde ilçe belediyesi haline gelmiştir.

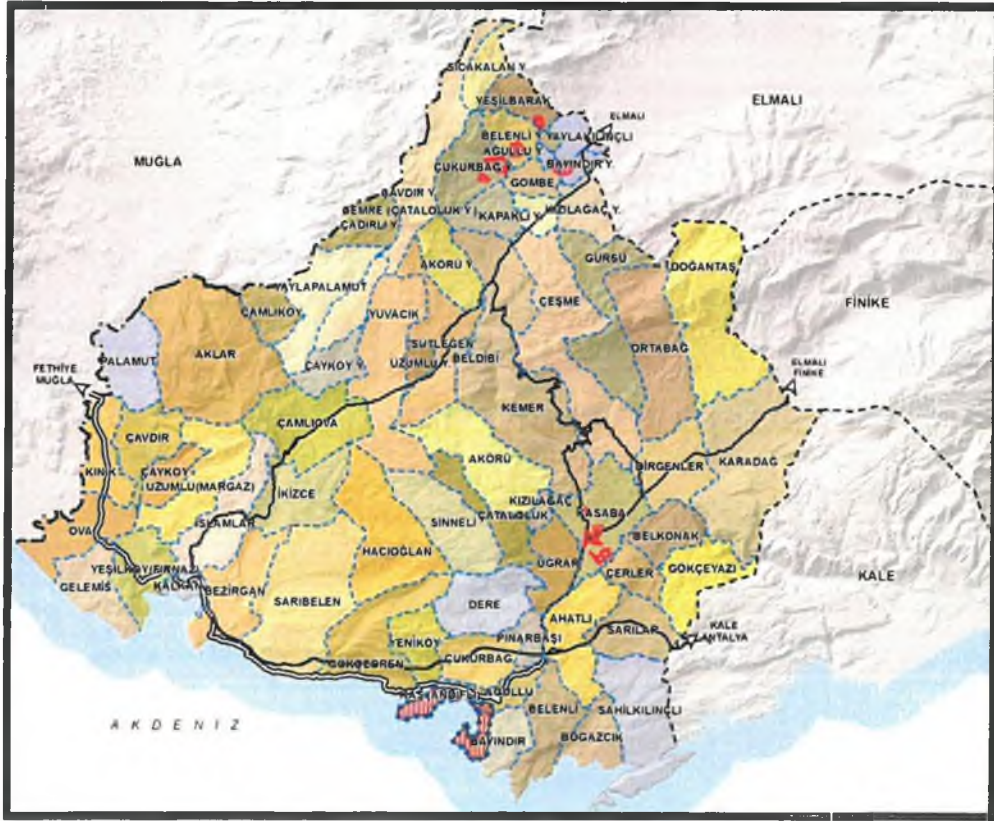
(**Şekil 5: İl ve İlçe Sınırları, Şekil 6: İlçe ve Mahalle Sınırları**)

Şekil 4: Akdeniz Bölgesi ve İl Sınırları

Şekil 5: İl ve İlçe Sınırları

Şekil 6: İlçe ve Mahalle Sınırları

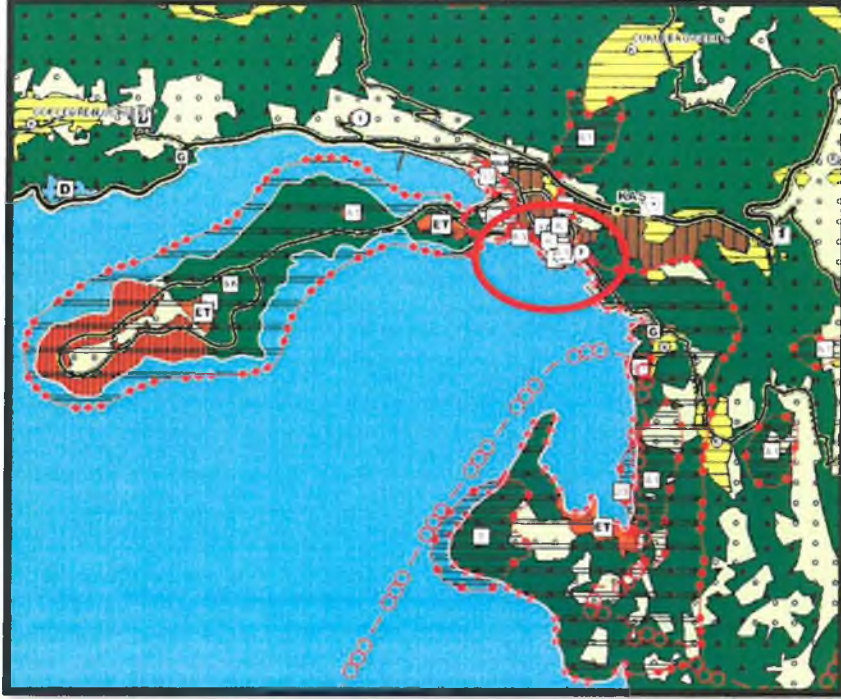

2. PLAN HİYERARŞİSİ VE GELİŞİM SÜRECİ

2.1. Üst Ölçekli Plan Kararları ve Plan Notları

- Antalya-Burdur-Isparta Planlama Bölgesi Çevre Düzeni Planı

Planlama alanına ilişkin olarak Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından 08/02/2022 tarihli ve 2913627 sayılı OLUR'u ile 1 Nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 102 Maddesi uyarınca onaylanmıştır. Söz konusu planlama alanı Çevre Düzeni Planı içerisinde Kentsel Yerleşik Alan olarak planlanmıştır.

Şekil 7: Planlama Alanı ve Yakın Çevresinin 1/100 000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı

- Antalya Bütünleşik Kıyı Planları

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Mekânsal Planlama Genel Müdürlüğü tarafından onaylanan Antalya Bütünleşik Kıyı Alanları Planı çalışması Antalya il sınırı içerisindeki kıyı alanlarını kapsamaktadır. Bu plan batıda Muğla il sınırı, doğuda Gazipaşa Belediye sınırına kadar olan, kıydan itibaren yaklaşık 1,5 km derinliğindeki 77.000 hektar büyüklüğündeki alanı kapsamaktadır. Farklı statülerdeki ve farklı kurumların yetkisindeki alanları da içeren sahil şeridini kapsayan çalışma alanı Bütünleşik Kıyı Alanları Planında 13 bölgeye ayrılmıştır. Planlama alanı ise bu planda 2. Alt bölge kapsamında kalmaktadır.

Antalya Bütünleşik Kıyı Alanları Planı açıklama raporunda planlama alanının kapsayan 2 nolu alt bölge için saptanan stratejiler, özgün nitelikler-sorunlar, öngörülen temel stratejik amaçlar;

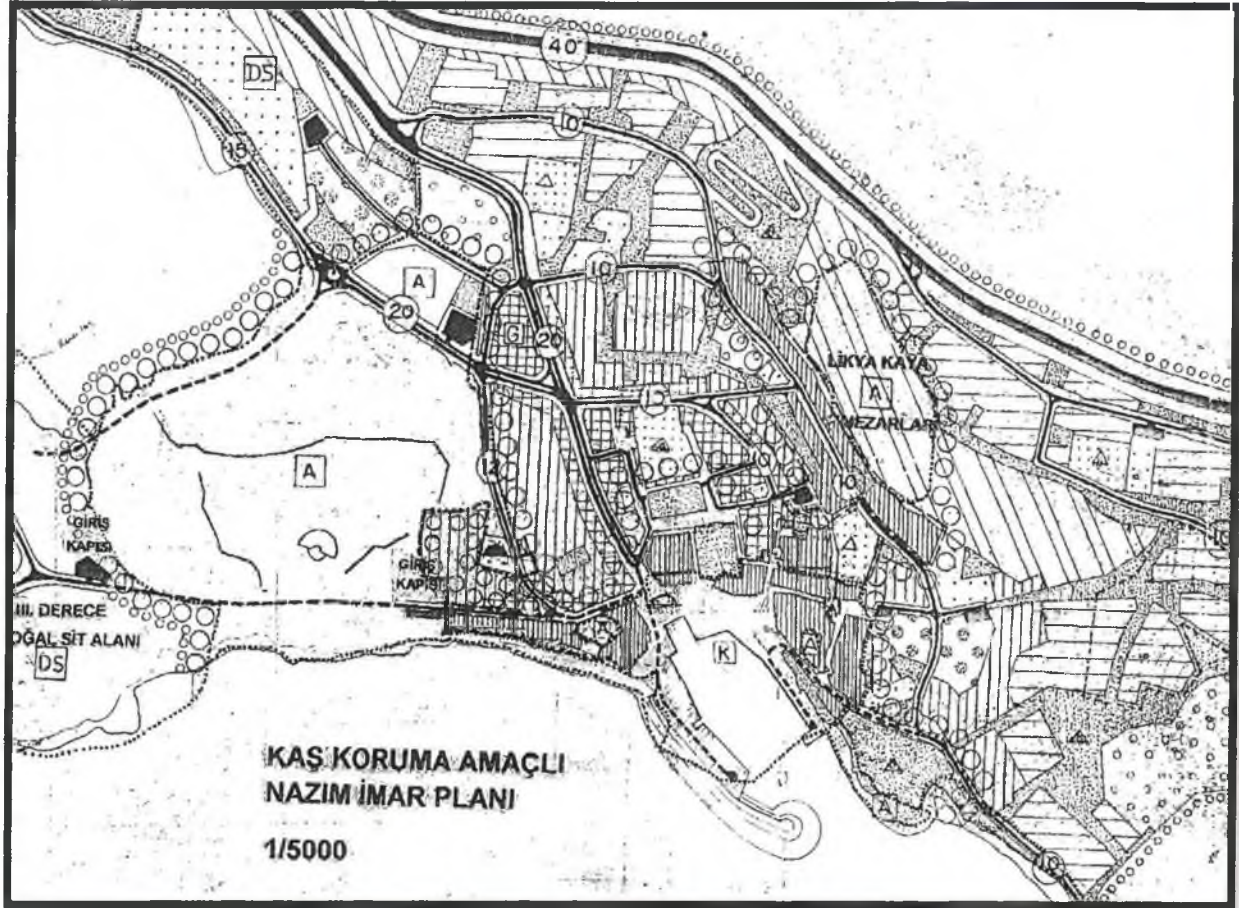

2.2. Mer'î İmar Planları ve Plan Notları

- 1/25.000 ve 1/5000 Ölçekli Nazım İmar Planı

Planlama alanına ilişkin olarak Kaş İlçe bütününde Antalya Büyükşehir Belediyesi tarafından hazırlanan 1/25.000 Ölçekli Nazım İmar Planı'nda alanın sit alanı statüsünde olması ve onay mercinin Antalya Kültür Varlıkların Koruma Bölge Kurulu'nda olması sebebi ile plan onama sınırı dışında bırakılmıştır.

Planlama alanına ilişkin olarak Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 06.06.2003 tarih ve 5919 sayılı kararı ile uygun bulunan Koruma Amaçlı 1/5000 Ölçekli Nazım İmar Planı bulunmaktadır.

Şekil 9: Mevcut 1/5000 Ölçekli Nazım İmar Planı

- 1/1000 Ölçeli Uygulama İmar Planı

Planlama alanına ilişkin olarak Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 06.06.2003 tarih ve 5919 sayılı kararı ile uygun bulunan Koruma Amaçlı 1/1000 Ölçekli Uygulama İmar Planı bulunmaktadır.

Koruma Amaçlı İmar Planı'nın amacı; Kaş, doğal, arkeolojik ve kentsel sit alanları ile etkileme ve geçiş alanlarının koruma amaçlı imar planı sınırları içinde yer alan doğal yapısı, arkeolojik kalıntı alanları ile geleneksel, yarı geleneksel konut dokusunun ve turistik amaçlı merkez işlevli alanların korunması, düzenlenmesi ve tarihsel çevre ile uyumlu olarak geliştirilmesi için hazırlanmıştır.

Koruma Amaçlı İmar Planı Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun ;

- 10.03.1978 gün ve A-1039 sayılı kararı ile belirlenen ve Antalya K.T.V. Koruma Kurulu'nun 06.11.1989 gün ve 531 sayılı kararı ile aynen devamına karar verilen Kaş Kentsel Sit Alanı,
- Antalya K.T.V.Koruma Kurulu'nun 24.12.1993 gün ve 2074 sayılı kararı ile belirlenen Kaş Kentsel Sit Alanı Koruma-Etkileme Alanı
- G.E.E Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 06.06.1980 gün ve 4467 sayılı kararı ile belirlenen Kaş (Antiphellos) Arkeolojik Sit Alanı ve Yakın Çevresi

için hazırlanan Kaş Koruma Amaçlı İmar Planı sınırları içinde kent merkezi içinde yer alan geleneksel çarşı kesimi ile, yarı geleneksel merkez işlevli alanlar, konut alanları, bu alanlar içinde bulunan tescilli anıtsal ve sivil mimarlık örnekleri ile diğer tüm yapıları kapsamaktadır.

3. PLANLAMA ALANI ARAŞTIRMA VE ANALİZ ÇALIŞMASI

3.1. Fiziksel ve Coğrafi Yapısı

Kaş ilçesinin doğal yapısını belirleyen en önemli unsur bölgenin içinde yer aldığı Teke platosu ve platonun sahip olduğu doğal yapı özellikleridir. Toros dağlarının devamı niteliğindeki dağlık alanlar ile vadi ve vadi düzlükleri, ilçenin ortası, kuzeyi ve doğusunda bulunan platolar ve plato düzlükleri, vadilerden geçerek güneye doğru akış gösteren akarsular ve bunların oluşturduğu kanyonlar, ilçenin batısında kıyıya yakın alanlarda bulunan ovalar ile akarsu ve göller ile koylar, plaj ve kumsal alanlar ilçenin doğal yapısını oluşturan fiziki oluşumlardır.

Kaş ilçesinin doğal yapı unsurları incelendiğinde yerleşimin batısında bulunan ova düzlükleri hariç genel yapı sırasıyla dar kıyı bandı, plato ve plato düzlükleri ve dağ sistemleri olarak karşımıza çıkmaktadır. İlçenin kıyı kesiminde nispeten düzlük alanlarda bulunan yerleşim alanlarından itibaren yüksekliklerin artması ile plato oluşumları ortaya çıkmakta kuzeye ve kuzey batıya doğru artan yükseltiler platoların yerini dağ sistemlerinin almasını sağlamaktadır.

İlçenin kuzey ve kuzey batısına doğru iyice artan yükseklikler ilçenin dağ sistemlerini oluşturmakta bu alanlardaki bazı bölgelerde yükseltiler 2500–3000 metreye kadar ulaşmaktadır. Bu dağlık alanlar, dik kayalık alanları, kanyonları ve vadiler ile yerleşimdeki yüksek yaylalarının bir kısmını da içinde barındırmaktadır.

İlçenin en düzlük alanları yerleşimin batısında bulunan ve ilçe sınırını da oluşturan Eşen Çayının taşıdığı alüvyonal birikintilerden oluşmuş ovanın içinde bulunan alanlardır. Kaş'ın 20 sahip olduğu doğal yapı unsurlarından biride akarsu ve göllerdir. İlçe sınırları içindeki akarsulardan en önemlileri Akdeniz Havzasını oluşturan 5 alt havzadan biri olan Eşen Çayı alt havzasına adını veren Eşen Çayı ile Kıbrıs Deresidir. Bu iki akarsu ilçenin sürekli akış özelliği gösteren en önemli akarsulardır.

Yerleşimin doğal yapısını oluşturan oluşumlardan biride koylar, plajlar ve kumsallardır. Dağların kıyıya paralel uzandığı bölgelerde deniz seviyesinin yükselerek dağların çukur bölgelerini sular altında bırakması ve dağların tepe kısımlarının su yüzeyinde kalması ile oluşan Dalmaçya tipi kıyılara sahip olan ilçede yerleşim boyunca uzanan hareketli kıyılarda birçok doğal koy ile bunların arasında oluşan plajlara sahiptir, Bu plajların bir kısmı çakıl, bir kısmı ise kumsal niteliğindedir.

Planlama alanı Mülga Bayındırlık ve İskân Bakanlığınca 1996 yılı içerisinde yayınlanan ve Bakanlar Kurulunun 18.04.1996 tarih ve 96/8109 sayılı kararı ile yürürlüğe giren Türkiye Deprem Haritasına göre 1. derece deprem kuşağı içerisinde yer almaktadır.

Kaş İlçe sınırları içinde bulunan faaliyetteki tek baraj ilçeye bağlı Gömbe mahallesinde yer alan sulama amaçlı kullanılan Çayboğazı barajı yer almaktadır.

Akdeniz'in kıyı kesiminde asıl Akdeniz iklimi hüküm sürmektedir. Bölgenin tamamına ait genel iklim özellikleri özetlenecek olursa; Akdeniz'in kıyı kesiminde yağış rejimi KİSY olan Asıl Akdeniz iklimi hüküm sürmektedir. Asıl Akdeniz ikliminin yükseklik nedeniyle bozulduğu alanlarda Akdeniz Dağ iklimi ortaya çıkmaktadır. Bu alanda sıcaklıklar düşmekte, yağış miktarı artmakta, yağış rejimi Torosların güneyinde Kış-Sonbahar-İlkbahar-Yaz (KİSY), kuzey kesiminde Kış-İlkbahar-Sonbahar-Yaz (KİSY) olarak devam etmektedir. Akdeniz etkisinin denizden uzaklaşma ve kıyıya paralel olarak uzanan dağlar nedeniyle zayıfladığı ve yağış rejiminin KİSY olarak devam ettiği alanlar Karasal- Akdeniz iklimi

olarak isimlendirilmiştir. Deniz etkisinin önemli ölçüde kaybolduğu ve yağış rejiminin KİSY şekline dönüştüğü alanlarda İç Anadolu Karasal İklimi hüküm sürmektedir. Asıl Akdeniz ikliminin etki alanında sıcak ve kurak bir yaz mevsimi, ılık ve yağışlı bir kış kendini göstermektedir.

Kaş-Kekova Özel Çevre Koruma Bölgesi 25.830 hektar büyüklüğünde olup 9.989 hektarı karasal alandır. Orman alanları, ÖÇKB karasal alanının %82,4'ünü kaplamakta olup çok büyük bölümü maki formundaki ağaç veya çalılıklardan oluşmaktadır. Zeytinlikler, ormanlardan sonra en fazla alan kaplayan kullanımlardır. ÖÇKB karasal alanının %4'ünü kaplamaktadır.

Kaş-Kekova Bölgesi, Akdeniz ikliminin etkisi altında olduğu için özellikle maki çok iyi gelişmiştir. Maki vejetasyonunun yangın geçirdiği alanlarda da frigana vejetasyonu iyi durumdadır. Alandan tespit edilen orman ve halofitik vejetasyonun yayılış alanı ise sınırlıdır. Maki vejetasyonunu oluşturan herdem yeşil ağaççık ve çalılar yerleşim yeri ve tarım alanları, dışında oldukça yaygın olarak bulunmaktadır. Maki vejetasyonunun hâkim bitki türleri Quercus aucheri, Olea europaea ve Phillyrea latifolia'dır. Özellikle endemik bir meşe türü olan Quercus aucheri'nin belki de ülkemizdeki en güzel popülasyonları alanda bulunmaktadır. Kaş-Kekova Özel Çevre Koruma Bölgesi içinde kızılçam (Pinus brutia) ormanı çok seyrek olarak görülmektedir. Seyrek olan kızılçam ormanları, Çevreli köyü doğusunda Zencirkurulacağı mevki, Çamlıca Tepe ve Kekova Adası doğusunda bulunmaktadır. Maki vejetasyonunun bozulduğu ya da yangın geçirdiği Çevreli köyü kuzey ve kuzeybatı sırtlarında ise çalı formunda Genista acanthoclada çok güzel topluluklar oluşturmaktadır. Kale-Üçağz köyü Alan mevkiinde küçük bir alanda lokal olarak tuzlu halofitik vejetasyon gelişmiştir. Yapılan çalışmalara göre Kaş- Kekova Bölgesi'nde dört farklı bitki birliği tespit edilmiştir.

Orman Vejetasyonu

- Aetheorhizo Bulbosae-Pinetum Brutiae Birliği
- Maki Vejetasyonu
- Quercus aucheri-Oleetum europaeae birliği
- Frigana Vejetasyonu
- Alysso-Genistetum acanthocladae birliği
- Halofit Vejetasyonu
- Salicornietum ramosissimae birliği

Kaş, doğal ve kültürel peyzaj değerleri ile ülkemizde önemli turizm destinasyon bölgelerinden biridir. Alanın gelecek kuşaklara aktarılması ve doğal zenginlikten gelecek kuşakların da yararlanabilmesi ancak sorunların tespiti, bugünden önlemlerin alınması, yerel halkın bilinçlendirilmesi ve alan üzerinde baskı yaratmayacak faaliyetlerin geliştirilmesi ile mümkün olacaktır. Turizm faaliyetlerine yönelik olarak yerel halk bilinçlendirilmelidir. Özellikle kırsal turizm, ekolojik tarım ve ticari değeri olan bitkilerin yetiştirilmesi vb. diğer gelir kaynaklarının bölgede hayata geçirilmesi için yönetim planı kapsamında eylem planları oluşturulmalıdır. Koruma sürecinde kalkınma dengesine dikkat edilmesi gerekir. Kullanma kısıtları olan bir bölgede yaşayan halkın ekonomik ve sosyal yaşantısını dikkate alarak etkin alan yönetiminin sağlanması ve yerelde koruma-kullanma dengesinin kurulması oldukça önemlidir.

Dünya Doğayı Koruma Birliği (International Union for Conservation of Nature, IUCN) tarafından “Korunan Alan/Protected Area”(özellikle biyolojik çeşitliliğin, doğal kaynakların ve bununla ilişkili kültürel kaynakların muhafazasına ve korunmasına hizmet eden, yasal ve diğer etkili yollarla yönetimi gerçekleştirilen deniz ve /veya kara alanı), içinde değerlendirilebilecek Kaş I ve III. derece arkeolojik sit alanları, kıyı alanları ve bitki örtüsü bir bütün içinde korunmalıdır. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Bölge Kurulu tarafından alınan kararlarla Kentsel Sit, Arkeolojik Sit, Doğal Sit Alanları oluşturulmuştur. Kaş İlçe sınırları içerisinde kentsel, arkeolojik ve doğal sit alanları bulunmaktadır.

Şehirleşme, sanayileşme, turizm, ulaşım, alt yapı ve tarım gibi insan faaliyetlerine bağlı değişikliklerin Kaş gibi korunması gereken bölgelerde iyi izlenmesi gereklidir. Bu faaliyetler doğal değerlerin giderek bozulmasına ve tamamen yok olmasına neden olabilmektedir.

Kaş-Kekova Bölgesi’nde doğal kaynak varlığı bazı tehditler ve baskılar altındadır. Biyolojik çeşitlilik açısından önemli bir konumda yer alan Kaş turizmin etkisiyle imara açılmaya zorlanmaktadır. İmara açılacak alanlara doğal ve kültürel değerlerin varlığı gözetilerek uzman kişilerce analiz edilerek karar verilmelidir.

I. ve III. Derece sit alanları ile etkileşim içerisinde yer alan alanlarda mevcutta yer alan bitkisel doku tarihi dokuya zarar vermeyecek şekilde korunmalıdır. Bitkisel dokunun sürekliliği orada yaşayan canlılar içinde oldukça önemli bir habitat oluşturacaktır. Bitkilerin varlığı betonlaşan statikleşen turizm alanlarına dinamik bir etki sağlayarak nefes almasını kolaylaştıracaktır.

Yeni yapılacak çalışmalarda kullanılacak olan yapısal malzemeler alanın tarihsel dokusuna zarar vermemeli ve kent kimliğine katkıda bulunmalıdır. Yapılacak planlama ve tasarım çalışmalarında doğal ve kültürel varlığın önemi ve sürdürülebilirliği ön planda tutulmalıdır.

3.2.Ulaşım Yapısı

Kaş ilçesi ana ulaşım bağlantısı karayoludur. İlçeye Antalya’nın doğusundan batısına kıyı bandından uzanan D-400 karayolu ile bağlantı sağlanmaktadır. D-400 karayolu aynı zamanda Antalya-Fethiye-Muğla karayolu bağlantısını da sağlamaktadır. (Şekil 13: Bölge Ulaşım Ağındaki Yeri, Şekil 14: Yerel Ulaşım Ağındaki Yeri)

Şekil 11: Bölge Ulaşım Ağındaki Yeri

Bölgede havayolu ulaşımı Antalya Havaalanı ya da Dalaman Havaalanı yolu ile sağlanmaktadır. Bölgede Ulaştırma Bakanlığı'nın projelendirme aşamasında olan Havalimanı projesinde bulunmaktadır.

Kaş ilçesinde en önemli denizyolu ulaşım ağı Meis Adası ile karşılıklı yapılan günlük feribot seferleridir. Bölgede Kaş merkez ve Çukurbağ Yarımadası kuzeyinde bulunan Kaş yat limanı ile bulunmaktadır.

	ÖNEMLİ MERKEZLER	UZAKLIK
KAŞ İLÇESİ	ANTALYA MERKEZ	180 KM
	ANTALYA HAVAALANI	190 KM
	ANTALYA OTOGAR	180 KM
	MUĞLA	302 KM
	DALAMAN HAVAALANI	152 KM
	FETHİYE	105 KM

Tablo 1. Kaş İlçesi Önemli Merkezlere Olan Uzaklığı

Şekil 12: Yerel Ulaşım Ağındaki Yeri

3.3.Sosyolojik Yapı (Nüfus, Ekonomik, Demografik Yapı)

Akdeniz Bölgesi, Antalya il idari sınırları içerisinde yer alan Kaş ilçesinin ekonomik yapısını incelerken bağlı olduğu il ve içinde bulunduğu bölgenin ekonomik yapısına bakmak yanlış olmayacaktır. Akdeniz Bölgesi, Türkiye’de turizm, ticaret ve tarım alanlarında ekonomik faaliyetleriyle ön plana çıkmaktadır. Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumu (URAK)’ın yapmış olduğu İller Arası Rekabetçilik Endeksi 20181 araştırma sonuçlarına göre, Antalya, 2016-2017 döneminde Türkiye'deki 81 il içinde en rekabetçi 7. il konumundadır. Ayrıca, %28.07 oranında Beşeri Sermaye ve Yaşam Kalitesi Alt Endeksi ile Antalya Türkiye'nin en yaşanabilir 8. kentidir.

3.3.1.Sosyo – Ekonomik Gelişmişlik

Antalya ili, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü tarafından 2017 yılında yapılan “Bölgelerin ve İllerin Sosyo – Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması2”na göre 81 il içinde 1,642 gelişmişlik endeksi ile beşinci sırada bulunmaktadır. Kaş ilçesi de Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü, Devlet Planlama Teşkilatı tarafından 2004 yılında yapılan “İlçelerin Sosyo – Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması” araştırmasına göre 858 ilçe içinde 0,03027 gelişmişlik endeksi ile 321. sırada ve 3. Derece gelişmişlik grubunda ilçeler arasında bulunmaktadır.

Kaş ilçesi eskiden bir balıkçı köyü olarak anılırken son yıllarda turizm için önemli bir merkez haline gelmiştir. İlçe, hem doğal güzellikleri hem tarihi kalıntıları hem de bereketli topraklarıyla ekonomisi gelişmekte olan ilçeler arasında yer almaktadır.

3.3.1.1. Tarım Sektörü

Antalya ili elverişli iklim koşulları sebebiyle özellikle meyve ve sebze üretiminde Türkiye'nin en önemli merkezidir. Antalya Ovası ile geniş bir tarım alanı sunmaktadır. Antalya ili içerisindeki tarım alanları kıyı şeridi ve iç kesim olarak ikiye ayrılmakta, kıyı şeridinde daha çok seracılık ve tropikal meyve üretimi görülürken, iç kesimlerde de soğuğa dayanıklı armut, elma gibi meyvelerin üretimine sık rastlanmaktadır. Aşağıda İl Planlama Müdürlüğü'nün sunduğu Mart 2019 tarihli tarım alanlarının dağılımı görülmektedir.

Üretim Alanları	Alan (Hektar)	Oranı (%)
Tarla Bitkileri	180.588	50,13
Sebze (açık tarla)	25.201	7,00
Sebze (örtü altı)	25.896	7,18
Süs Bitkileri	550	0,15
Meyve	75.850	21,06
Nadas veya kullanılmayan alan	52.160	14,48
Toplam	360.245	100

Tablo 2: Antalya İli Kullanım Amaçlarına Göre Tarım Alanları (2019)

Kaş ilçesi, kıyı şeridinde yer alması sebebiyle yaş sebze, meyve üretimi, seracılık, zeytincilik gibi tarım faaliyetlerinin yanı sıra yüksek ve dağlık yerlerde elma üretimi de önemli bir tarım girdisidir. Yanı sıra sürdürülen geleneksel balıkçılık da önemli bir faaliyettir.

3.3.1.2. Turizm

Antalya ili, hem yerli hem yabancı turistler tarafından en çok tercih edilen yerler arasındadır. Şehir merkezinin yanı sıra ilçelerinin de hem doğal hem tarihi güzellikleriyle bu bölgeyi bir turizm cenneti haline getirmektedir. Türkiye ve Antalya için yabancı turist istatistiklerine baktığımızda; Türkiye'den çıkış yapan yabancı turist sayısı bakımından öne çıkan iller sırasıyla İstanbul, Antalya ve Muğla'dır. 2014 yılı verilerine göre İstanbul ve Antalya ilinden çıkış yapan yabancı turist sayısı Türkiye toplamının yaklaşık % 65'lik kısmını tek başına karşılamaktadır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı verilerine göre, 2019 yılı Temmuz ayında Türkiye'yi ziyaret eden yabancı turist sayısı geçen yılın aynı ayına göre %16,67 oranında artarak 6.617.380 olarak gerçekleşmiştir. Yine 2019 yılı Ocak-Ağustos döneminde Antalya'yı ziyaret eden yabancı turist sayısı geçen yılın aynı dönemine göre %17,7 oranında artış göstererek 10.084.236 olmuştur.

Yabancı ziyaretçiler tarafından yapılan toplam geceleme istatistiklerinde 2019'da yabancılar tarafından en çok geceleme yapıldığı il yüzde 62,19 ile Antalya olmuştur. Yüzde 17,75 ile İstanbul ikinci, yüzde 7,65 ile Muğla üçüncü, yüzde 2,80 ile Aydın dördüncü olurken, beşinci sırayı yüzde 2,24 ile İzmir almıştır.

Sıralama	Şehir	Toplam Geceleme	Toplan İçindeki Pay(%)
1	Antalya	82 599 249	62,19
2	İstanbul	23 570 640	17,75
3	Muğla	10 161 366	7,65
4	İzmir	3 715 650	2,80
5	Ankara	2 978 827	2,24
	Diğer İller	9 782 476	7,37
	Toplam	132 808 208	100,00

Tablo 3: İllere Göre Geceleme İstatistikleri (2019) Yabancı Ziyaretçiler

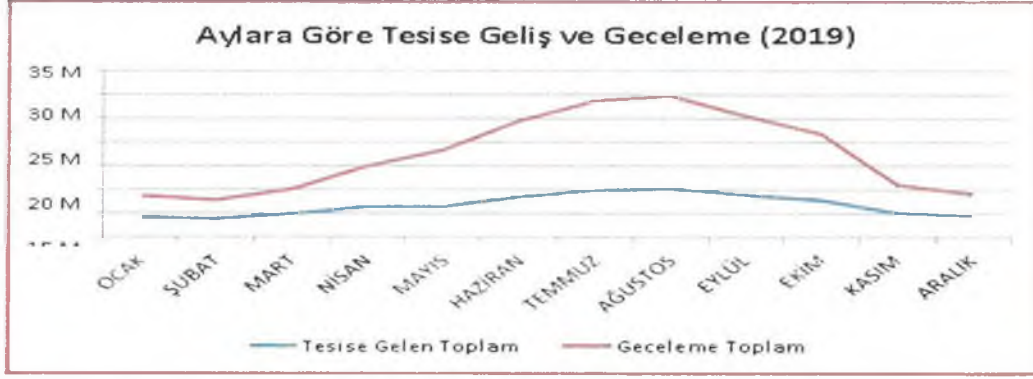
Antalya yerli turizm için de en önemli merkezlerden biridir. Öyle ki; yerli ziyaretçiler tarafından yapılan toplam geceleme rakamlarına bakıldığında 2019'a en çok geceleminin yapıldığı il yüzde 14,68 ile Antalya olmuştur. Yüzde 10,98 ile İstanbul ikinci, yüzde 5,52 ile Muğla üçüncü, yüzde 5,44 ile İzmir dördüncü olurken, beşinci sırayı yüzde 4,98 ile Ankara almıştır.

Sıralama	Şehir	Toplam Geceleme	Toplan İçindeki Pay(%)
1	Antalya	11 518 367	14,68
2	İstanbul	8 618 248	10,98
3	Muğla	4 335 856	5,52
4	İzmir	4 269 886	5,44
5	Ankara	3 907 853	4,98
	Diğer İller	45 828 645	58,40
	Toplam	78 478 855	100,00

Tablo 4: İllere Göre Geceleme İstatistikleri (2019) Yerli Ziyaretçiler

Türkiye’de ve Antalya’da turistlerin tesislerde ortalama kalış süresi incelendiğinde; Türkiye’de ortalama 3,2 gün; Antalya’da ise ortalama 4,8 gün kalmakta oldukları görülmektedir. Kültür ve Turizm Bakanlığı, “2019 yılı Konaklama İstatistikleri Yıllık Bülten Özeti⁴” çalışmasında aylar itibarıyla tesise gelen ziyaretçi sayısına bakıldığında en çok ziyaretçinin Haziran-Ekim ayları arasında tesislere giriş yaptığı görülmektedir. Geceleme rakamlarında ise Nisan-Ekim ayları arasındaki dönemin en çok geceleme yapılan aylar olduğu göze çarpmaktadır.

Tablo 5: Aylara Göre Tesise Geliş ve Geceleme Sayıları

Kaş, son yıllarda Antalya ili içerisinde turizm alanında önemli merkezlerden biri haline gelmiştir. Kaş ilçesi, doğal yapısının yanı sıra tarihi yapıyla da tarih ve kültür turizmi açısından oldukça ilgi çekmektedir. Bunda tarihi ve doğal güzelliklerinin fark edilmesinin yanı sıra Kalkan kasabasındaki yat limanı ile yat turizminin gelişmesinin büyük etkileri vardır. Ayrıca yine son yıllarda ilçe sualtı turizmi açısından en önemli merkezlerden biri haline gelmiştir. İlçede dalış ve **yamaç paraşütü** başta gelen sporlar arasındadır. Türkiye'nin en iyi dalış bölgesi olarak kabul edilir. Türkiye Sualtı Sporları Federasyonu verilerine göre 19 dalış merkezi ile Türkiye'de en çok dalış merkezi bulunan tatil yöresidir.

İlçede Kaputaj, Akçagerme, Küçükçakıl, Büyükçakıl plajı gibi plajlar deniz turizmi için ilgi çeken alanlardandır. Likya yoluna yakınlığının yanı sıra Patara, Xantos ve Antiphellos Antik Kenti, 2 bin kişilik Kaş Antik Tiyatrosu gibi kültür turizmi açısından ilgi çeken alanlar bulunmaktadır. Ayrıca ilçenin doğal yapısından kaynaklanan turistik faaliyet çeşitliliği mevcuttur. Bunlar; doğa yürüyüşleri, kuş gözlem, yamaç paraşütü, mavi yolculuk, rafting gibi aktiviteleri içerir.

3.3.2. Demografik Yapı

3.3.2.1. Kentsel Nüfus Değişimi

2000-2017 yılları arası bölgesel olarak kentsel nüfus oranlarını incelediğimizde kentsel nüfus artışını daha iyi gözlemleyebilmekteyiz. 2000-2017 yılları arasındaki nüfus artış hızları incelendiğinde toplam nüfus artış hızının en düşük olduğu bölge -0,86 ile Karadeniz Bölgesi, nüfus artış hızının en yüksek olduğu bölge ise 3,05'lik oran ile Marmara Bölgesidir. Yine Akdeniz Bölgesi'nin toplam nüfus artış hızı 1,08, kentsel nüfus artış hızı 5,40 ve kırsal nüfus artış hızı ise -5,34'dür. Toplam nüfus artış hızı bakımından bakıldığında ise, yedi coğrafi bölge içinde üçüncü sırada, kentsel nüfus artış hızı bakımından ise ikinci sırada yer almaktadır.

Türkiye’de 1950’lerden bugüne kentsel yerleşmelerde nüfus artışı gözlemlenmekteyken, kırsal alanların nüfusunda da her yıl artan bir düşüş kaydedilmiştir. TÜİK’in 2019 sonu açıklamış olduğu verilere göre; Türkiye’de 2018 yılında %92,3 olan il ve ilçe merkezlerinde yaşayanların oranı, 2019 yılında %92,8 olmuştur. Diğer yandan belde ve köylerde yaşayanların oranı %7,7’den %7,2’ye düşmüştür.

	2000			2019		
	TOPLAM	ŞEHİR	KÖY	TOPLAM	ŞEHİR	KÖY
TÜRKİYE	67.803.927	44.006.274	23.797.653	83.154.997	77.151.280	6.003.717

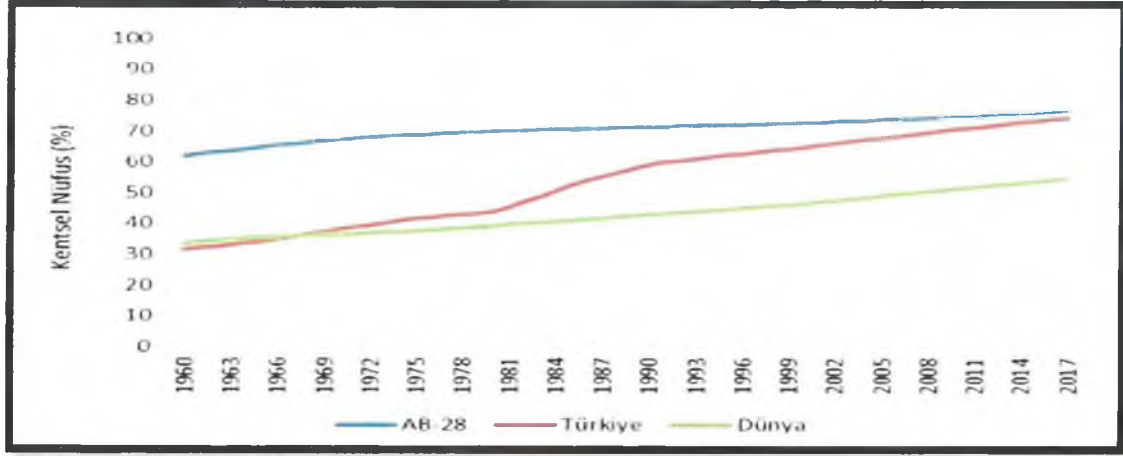
Tablo 6: Türkiye Nüfusu Şehir-Köy Dağılımı (2000-2019)

BÖLGELER	2000			2017			NÜFUS ARTIŞ HIZI (%)		
	TOPLAM	ŞEHİR	KÖY	TOPLAM	ŞEHİR	KÖY	TOPLAM	ŞEHİR	KÖY
TÜRKİYE	67.803.927	44.006.274	23.797.653	80.810.525	74.761.132	6.049.393	1,13	4,11	-4,39
EGE	8.938.781	5.495.575	3.443.206	10.383.963	9.814.403	569.560	0,95	4,62	-4,91
İÇ ANADOLU	11.608.868	8.039.036	3.569.832	11.849.294	11.010.094	839.200	0,12	2,17	-4,50
GÜNEYDOĞU ANADOLU	6.608.619	4.143.136	2.465.483	8.665.165	8.001.251	663.914	1,83	5,48	-4,30
KARADENİZ	8.439.213	4.137.466	4.301.747	7.207.599	5.727.697	1.479.902	-0,86	2,26	-3,86
MARMARA	17.365.027	13.730.962	3.634.065	26.357.437	25.604.582	752.855	3,05	5,09	-4,66
AKDENİZ	8.706.005	5.204.203	3.501.802	10.303.984	9.979.250	324.734	1,08	5,40	-5,34
DOĞU ANADOLU	6.137.414	3.255.896	2.881.518	6.043.083	4.623.855	1.419.228	-0,09	2,47	-2,99

Tablo 7: Bölgelerin Şehir Ve Köy Nüfusları Ve Nüfus Artış Hızları (2000-2017)

1960-2017 yılları arası Türkiye ve Dünyada kentsel nüfus oranlarını gözlemlediğimiz grafik de Türkiye’deki kentsel nüfus artışının hızını görmemizi sağlayacaktır.

Tablo 8: Türkiye ve Dünyada Kentsel Nüfus Oranları %

YILLAR	TÜRKİYE		AKDENİZ BÖLGESİ		ANTALYA İLİ		KAŞ İLÇESİ	
	KÖY NÜFUSU	KENT NÜFUSU	KÖY NÜFUSU	KENT NÜFUSU	KÖY NÜFUSU	KENT NÜFUSU	KÖY NÜFUSU	KENT NÜFUSU
2019	6.003.717	77.151.280	323.955	10.303.575	-	2.511.700	-	59.716
2014	6.409.722	71.286.182	341.066	9.565.705	-	2.222.562	-	55.574
2009	17.754.093	54.807.219	2.753.338	6.499.564	587.986	1.331.743	45.707	6.857

Tablo 9: Türkiye, Akdeniz Bölgesi, Antalya İli ve Kaş İlçesi'nin Yıllara Göre Nüfus Değişimi (2009-2019)

Son on yılın kent ve köy nüfusu değişimlerini beşer yıllık periyotlarıyla incelediğimiz tabloda kent nüfusunun sürekli artış göstermektedir. 2014 yılı itibariyle büyükşehirlerde uygulamaya geçen 6360 sayılı Yasa ile Büyükşehirlerde köy yapıları ortadan kalkmış, köyler merkez ve ilçe belediyelerine bağlı mahallelere dönüşmüştür. Tabloda görülen büyük kent/köy nüfusu değişimi bu durumun bir yansıması olmakla beraber Türkiye'deki kentsel nüfus oranlarındaki değişim hızı büyük oranda Antalya ili için geçerli olacaktır.

TÜRKİYE				
Yıl	KÖY NÜFUSU	KENT NÜFUSU	KÖY NÜFUS ORANI	KENT NÜFUS ORANI
2019	6.003.717	77.151.280	7.22 %	92.78 %
2014	6.409.722	71.286.182	8.25 %	91.75 %
2009	17.754.093	54.807.219	24.47 %	75.53 %

Tablo 10: Türkiye Köy ve Kent Nüfus Oranları (2009-2019)

3.3.2.2. Göç Durumu

Antalya ili gerek turizm faaliyeti ve ona bağlı gelişen sektörler gerekse tarımsal üretimdeki imkânları ile göç alan bir kent durumundadır. Göç alan iller sıralamasında üst sıralarda bulunan Antalya ili, TÜİK'in açıkladığı 2018 uluslararası göç istatistiğine göre İstanbul ve Ankara'dan sonra en çok göç

alan 3. il olmuştur. Antalya ili 2008- 2019 yılları arasındaki göç hareketlerini incelediğimizde bunu net olarak görebilmekteyiz.

Yıl	Aldığı Göç	Verdiği Göç	Göç Farkı
2019	100.140	68.494	31.646
2018	95.920	80.349	15.571
2017	87.232	72.178	15.054
2016	79.203	73.119	6.084
2015	96.441	68.374	28.067
2014	93.057	64.631	28.426
2013	88.605	64.075	24.530
2012	83.596	62.893	20.703
2011	89.731	62.875	26.856
2010	86.907	61.662	25.245
2009	75.696	58.632	17.064
2008	92.031	55.806	36.225

Tablo 11: Antalya İli 2008-2019 Aldığı/Verdiği Göç Bilgileri

3.3.2.3. Kentsel Nüfus Dağılımı

Bölgesi içindeki nüfus dengesi ve hareketliliği kısaca açıklanmış olan Antalya İlinin bu bölümde kendi kentsel nüfus yapısına ait değişim ve özellikler detaylı incelenecektir. 1980 sayımından itibaren nüfusları ve endeksleri, Türkiye ve Antalya İli ve Kaş İlçesi verileri karşılaştırmalı olarak aşağıdaki tablolarda sunulmaktadır.

	1980	1985	1990	2000	2019
TÜRKİYE	19.645.007	26.865.757	33.656.275	44.006.184	77.151.280
ANTALYA İLİ	259.905	338.817	448.773	714.129	2.511.700
KAŞ İLÇESİ	50.640	56.683	40.469	47.519	59.716

Tablo 12: Türkiye, Antalya İli ve Kaş İlçesinin Kentsel Nüfusunun Yıllara Göre Değişimi (1980-2019)

Antalya ilinin 2018-2019 yılları arasında ilçe yerleşim yerleri bazında bazı ilçelerde artış hızı görülmektedir. Ancak yine de bu nüfus oranları ve yabancı turist ziyaretleri bize tam olarak ilçelerdeki nüfusu verememekte, mevsimsel artışı saptayamamaktadır. Turistik bölgeler için ülke içi ve günübirlik ziyaretler ile tarımsal alanlar için mevsimlik iş gücü göçü saptama dışı kalmıştır. Yine de bu veriler ışığında artış meyilli ilçelerin genellikle kıyı şeridi, turizmin ve tarımın gelişmekte olduğu yerler olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

2019 yılı sonunda Antalya ili ve ilçelerinin yerleşim yeri ve nüfusa ilgili sayısal bilgileri							
İlçe	Nüfus 2018	Nüfus 2019	Fark	Nüfus Artışı %	Mah.Say.	Alanı km ² (99)	Yoğunluk
Akseki	13 084	11 484	-1 600	-12.23	51	1544	7
Aksu	71 643	73 220	1 577	2.20	35	406	180
Alanya	312 319	327 503	15 184	4.86	102	1577	208
Demre	25 893	26 362	469	1.81	17	329	80
Doğmeali	63 186	65 794	2 608	4.13	33	687	96
Elmalı	39 254	38 972	-282	-0.72	60	1433	27
Finike	48 131	48 534	403	0.84	26	768	63
Gazipaşa	50 003	50 555	552	1.10	53	1111	46
Gündoğmuş	8 726	7 737	-989	-11.33	29	1175	7
İbradı	3 618	3 032	-586	-16.20	9	778	4
Kaş	58 600	59 716	1 116	1.90	54	1750	34
Kemer	43 226	46 143	2 917	6.75	12	412	112
Kepez	531 619	556 033	24 414	4.59	68	292	1904
Konyaaltı	182 112	190 043	7 931	4.36	39	546	348
Korkuteli	55 712	55 352	-360	-0.65	58	2433	23
Kumluca	68 610	70 423	1 813	2.64	41	1225	57
Manavgat	230 597	241 011	10 414	4.52	106	2351	103
Muratpaşa	495 688	510 368	14 680	2.96	55	96	5316
Senik	124 335	129 418	5 083	4.09	66	1263	102
ANTALYA	2.426.356	2.511.700	85.344	3.52	914	20.176	124

Tablo 13: Antalya il ve ilçeler yerleşim yeri ve nüfus sayısal bilgileri (2019 sonu itibarıyla)

3.3.2.4. Kentsel Nüfusun Yapısı

Türkiye, Antalya İli ve Kaş İlçesinin 1980-2019 yılları arasındaki kentsel nüfusunun cinsiyetlere göre dağılımı Tablo 12'de sunulmaktadır.

YILLAR	TÜRKİYE KENTSEL		ANTALYA İLİ KENTSEL		KAŞ İLÇESİ KENTSEL	
	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN
1980	10.272.130	9.372.877	146.160	134.677	1.838	1.320
1985	14.010.662	12.855.095	135.950	125.164	2.297	1.705
1990	17.247.553	16.078.798	196.564	181.644	2.825	1.735
2000	22.427.541	21.578.643	302.732	300.458	3.427	2.934
2019	41.721.136	41.433.861	1.265.171	1.246.529	30.800	28.916

Tablo 14: Nüfusun Cinsiyetlere Dağılımı

Yaş ve cinsiyetlere göre dağılımlar ise *Tablo 14-15'*de Türkiye toplam nüfusu, Antalya İli toplam nüfusu ve Kaş İlçesinin toplam nüfusu 2019 yılı değerleriyle verilmiştir.

YAŞ GRUBU	TÜRKİYE		ANTALYA İLİ		KAŞ İLÇESİ	
	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN
0-4	2254210	2000417	80637	84595	7074	1961
5-9	2216621	2144418	95102	89193	7113	1930
10-14	2299207	2117062	94414	89047	7106	2127
15-19	2254801	2076702	88518	81402	1002	1712
20-24	2302274	2221704	91427	86426	1965	1676
25-29	2240657	2126654	91670	82167	1927	1777
30-34	2221281	2141626	99179	101026	2157	2018
35-39	2224750	2260084	109817	108047	2350	2218
40-44	2016898	2050486	103716	103408	2282	2007
45-49	2272838	2260721	96275	94572	2525	2272
50-54	2267577	2307296	80526	77548	2220	1998
55-59	2178454	2211542	71800	71102	2046	1998
60-64	1754500	1900260	54150	54928	1404	1403
65-69	1201271	1421201	29584	41262	1178	1194
70-74	907850	1109062	26614	30116	902	1016
75-79	560605	747604	16702	19791	659	752
80-84	222222	402908	9200	12252	422	522
85-89	102028	204472	5212	7560	272	222
90+	50674	122020	1298	2004	58	87
TOPLAM	41.721.135	41.432.861	1.265.171	1.246.529	30.800	28.916

Tablo 15: Nüfusun Yaş Gruplarına Dağılımı

Türkiye, Antalya İli ve Kaş İlçesinin nüfus özelliklerine ilişkin bilgiler *Tablo 13*'te sunulmaktadır. Bu tablo Türkiye genelinde ve Antalya İlinde görüldüğü gibi Kaş İlçesinde de faal nüfus çok daha fazladır.

NÜFUS	AÇIKLAMA	TÜRKİYE	ANTALYA İLİ	KAŞ İLÇESİ
TOPLAM		83.154.997	2.511.700	59.716
ERKEK NÜFUS		41.721.135	1.265.171	30.800
KADIN NÜFUS		41.432.861	1.246.529	28.916
ÇOCUK NÜFUS	0-14 YAŞ	10.212.245	541.079	12.270
FAAL NÜFUS	15-64 YAŞ	56.201.025	1.756.722	40.040
YARLI NÜFUS	65+ YAŞ	7.550.727	212.098	7.307

Tablo 16: Nüfus Özellikleri (2019)

3.3.3. Planlama Alanı ve Bölgenin Sosyolojik Değerlendirmesi

Kaş İlçesi bulunduğu bölgenin coğrafi özellikleri itibariyle zorlu bir alanda yer almaktadır. İlçe kıyı şeridi ve dağlık bölge olarak adeta ikiye ayrılmıştır. Akdeniz Bölgesi'nde yer alması sebebiyle çetin kış koşulları oluşmasa da ekim alanlarının azlığı ve şehir içi ulaşım zorlukları bölgenin ekonomisini etkilemektedir. Kıyı şeridi turunçgil, yaş meyve-sebze ve seracılığa imkân vermekte, dağlık bölgelere gidildikçe de soğuğa dayanıklı elma üretimi yapılabilmektedir. Zeytincilik bölge için önemli bir kaynaktır. Ancak ekili alanların azlığı, kısmi olarak küçükbaş hayvancılık yapılabilmesi bölgenin tarım alanında gelişimini zorlaştırmaktadır.

Son yıllarda gelişen turizm sektörü ile halkın büyük bir kısmı ikili bir hayat sürmekte, yazları kıyı şeridinde turizm sektöründe hizmet vermekte, kışları ise daha dağlık olan mahalle -eski haliyle köy-

hayatlarına devam etmektedirler. Bunun yanında, bölgenin dik ve çetin dağları son yıllarda turizmin gelişmesinde de rol oynamıştır. Kıyı şeridindeki orman manzaralı plajlarının yanı sıra, dağlar boyunca da zenginleşen bitki örtüsü, doğal güzellikler, temiz hava ile yapılabilecek birçok aktivite ile turizme hizmet etmektedir. Kaş İlçesi'ni son yıllarda bir cazibe merkezi yapan sadece bunlar da değildir. Bölge kültürel anlamda önemli bir konumdadır. Likya yoluna olan yakınlığı ile günübürlük turlara imkân sunabilmekte, ilçe içerisinde yer alan Xanthos Antik Kenti, Antiphellos Antik Kenti, 2bin kişilik Kaş Antik Tiyatrosu gibi birçok arkeolojik alanın yanı sıra sualtı arkeolojisi çalışmaları yapılan birçok kalıntı da bulunmaktadır. Kaş İlçesi'nde sualtı sporlarını eşsiz yapan özelliklerinden biri de budur.

İlçenin nüfus yapısına baktığımızda aktif nüfus yapısı dikkat çekmektedir. TÜİK, 2019 Yılı ADNKS Sonuçlarına göre 59716 olan ilçe nüfusunun 40049'unu 15-64 yaş faal nüfus oluşturmaktadır. Bu da ilçenin gelişime açık, sektörel faaliyetlerin aktif olabileceği bir yapıda olduğunu bize göstermektedir.

Kaş İlçesi ekonomisi son yıllarda turizm odaklı gelişmiş ancak mevsimsel turizm anlayışından kopamamıştır. Ülke içerisinde son yıllarda oluşan dört mevsim tatil alışkanlıkları için Kaş İlçesinde çalışmalar yapılması ilçedeki turizm faaliyetlerinin çeşitliliği sayesinde mümkün gözükmektedir.

3.4.Tarihsel ve Mekansal Gelişim

3.4.1.Lykia Bölgesi ve Antiphellos Kenti Tarihsel Süreci

Günümüzde Teke yarımadası olarak adlandırılan, Antalya ile Fethiye körfezleri arasında Akdeniz'e uzanan yarımada'nın güney sınırı Akdeniz ile belirlenmiş; doğu, batı ve kuzey sınırları ise tarihi süreç içinde dönemlere göre değişiklik göstermiştir. Antik yazarlara göre; Antalya'nın hemen batısında başlayıp güneybatıya doğru uzanan Beydağları, Akdağ silsilesi ve onların kuzeybatı doğrultusundaki uzantısı, Likya'nın kuzey sınırını oluşturmuştur (Harita 3). Kentin tarihçesini bölge tarihi ile birlikte değerlendirmek gereklidir.

M.Ö. 2. bin Hitit, Mısır ve Mezopotamya kaynaklarında Lukka veya Lukki, Homeros'un İlyada'sında Lykialılar olarak anılan halk, Herodotos'a göre kendilerini Termilai (ki bu adlandırmanın doğru olduğu Lykçe yazıtlarla da ispatlanmıştır) olarak adlandırmaktadırlar.

Şekil 13: Lykia Bölgesi ve kentleri

Lykia dilinde 'Habesos' veya 'Habesa' adıyla anılan Antiphellos kenti, Lykia Bölgesi'nin eski yerleşim yerlerinden biridir. Antiphellos adını daha sonra alan kent, "kayalıkli yerin karşısındaki yer", "Phellos'un karşısındaki" anlamına gelmektedir. Kentin Antiphellos olarak adlandırılması, tüm Anadolu'daki yerel kent isimlerinin Helence adlarla değiştirilmesinin bir sonucu olmalıdır.

Strabon'un Artemidoros'tan aktardığına göre Likya Birliği'ne dâhil yirmi üç kent arasında oy hakkına sahip Tlos, Ksanthos, Patara, Pinara ve Olympos, Myra gibi kentler yer almaktadır.

Antiphellos da Lykia Birliği'ne üye kentlerden biri olup, kuzeyindeki Phellos Kenti'nin limanı olduğu ve M.Ö 6'ncı yüzyıldan beri yaşamını sürdürdüğü bilinmektedir.

M.Ö. 6. yüzyılın sonlarından 4. yüzyılın ortasına kadar, nümizmatik ve epigrafik belgelerin ve müstahkem yerleşimlerin gösterdiği gibi Lykia bir hanedanlar ülkesi idi. Pers egemenliğinden önce Lykia hanedanları arasında politik bir organizasyonun olup olmadığı henüz bilinmemektedir.

M.Ö. 480 Atina seferinde, Lykia donanmasının komutanı Kossika oğlu Kybernis Perslerin idari merkez olarak seçtikleri Ksanthos'un da beyi olarak bilinmektedir. Ardılı Kuprllı döneminin en önemli tarihsel olayı, Lykia'nın kısa bir süre Pers hâkimiyetinden çıkıp Atina'nın egemenliğine girmesidir. Atinalı komutan Kimon, M.Ö 470 – 460 yılları arasında batı Anadolu kıyı kentleri üzerine çıktığı seferde Lykia'ı da ele geçirerek Attika–Delos Deniz Birliği'ne üye yapmıştır.

Kuprllı'den sonra Limyra/Zēmuri beyi Perikle'ye kadar bütün Lykia'yı kuşatan bir hanedan çıkmamıştır fakat yine de 4. yüzyılın başlarına kadar Ksanthos'un üstünlüğü devam etmiştir.

Lykia, Atina egemenliğinde çok az bir süre kalmış ve sonrasında yeniden Pers hâkimiyetine girmiştir. Atina vergi listelerinde M.Ö 445 yılından itibaren Lykia'nın kaydı yoktur. Lykialılardan yeniden vergi toplamak üzere, Peloponessos savaşlarının ilk yıllarında (M.Ö. 430/29) Atinalı komutan Melesandros donanmasıyla Lykia'ya gelmiş; fakat amacını gerçekleştirilmeden öldürülmüştür.

Bir asırdan daha fazla bir süre birleştirici bir otorite olan Ksanthos hanedanlığından sonra Lykia'nın politik haritası değişmeye başlamıştır. Klasik Dönem Lykia tarihinin en önemli şahsiyetlerinden biri olan Perikle'nin (M.Ö. 390–360) egemenlik alanı, Limyra merkezli olmak üzere Phaselis'ten Orta Lykia'nın doğu bölümünü Teimiussa, Zagaba ve Arnei'ı da içine alacak sınırlara ulaşmıştır. Orta Lykia'nın büyük bölümü bu dönemde Mithrapata'nın kontrolündedir. Batı Lykia'nın kontrolü ise idari merkezi Telmessos'ta olan Arttuḿpara'nın elindeydi. Arttuḿpara, büyük olasılıkla Ksanthos hanedanlığının zayıflamasıyla bölgede meydana gelen istikrarsızlığı gören Sardes'teki satrapın atamasıyla Batı Lykia'yı kontrol altında tutuyordu.

Perikle'nin hedefi bütün Lykia'ya hâkim olmaktı. Arttuḿpara'ya karşı üstünlük kurup "Lykia'nın kralı" unvanını almış olduğu, kendisi tarafından Zeus'a adanan bir adaktan ve Theopompos'un bir fragmanından bilinmektedir. Perikle'nin bu kariyerini hangi tarihte elde ettiği kesin olarak bilinmemekle birlikte, satrap ayaklanmalarından (M.Ö. 370–360) kısa bir süre önce gerçekleşmiş olmalıdır.

M.Ö. 429 yılında Melesandros'un öldürülmesinde büyük rol alan Trbbenimi ile birlikte Limyra Beyliği yükselişe geçmiştir. M.Ö. 4. yüzyılın başlarından itibaren iktidarı eline alan Perikle Limyra'nın bu yükselişini doruk noktasına ulaştırmıştır.

Bütün Klasik Dönem boyunca bölgedeki kentlerin hem Orta Lykia'nın merkezi hanedanlıkları Zagaba ve Apollonia'nın, hem de Doğu Lykia'nın en önemli kenti Limyra'nın gölgesinde kaldığı anlaşılmaktadır.

Thukydides'in verdiği bilgiden anlaşıldığına göre Phaselis ve Phoiniks ticaret gemilerinin yanaştığı en önemli Lykia limanlarıdır.

Satrap ayaklanmalarının ardından, Lykia, Perikle'nin elinden geri alındıktan sonra Mausolos'un idaresi altında Karia egemenliğine verilmiştir. M.Ö. 360 yılından itibaren Lykia "bağımsızlığını" kaybetmiştir ve bu tarihten sonra artık Lykia'da dynastik sistem ve sikke basımı da kaybolmuştur. Bu tarihten sonra B. İskender'in gelişine kadar Karia'lı Hekatomnid hanedanlığının hâkimiyeti altında kalmıştır. Lykia Mausolos'un yönetimine verilmemiş, büyük olasılıkla Perikle gibi yeni bir isyanın çıkmaması için Lykia sıkı bir kontrol altına alınmıştır. Mausolos kendi mezarını Lykia mezar anıtlarına benzer bir şekilde yaptırmıştır. Mausoleum ile Lykia'yı kontrol etme hakkını bir tür meşrulaştırma amacı taşımış ve kendisinin Kuprilli gibi büyük Ksanthos beylerinin bir varisçisi olduğunu göstermek istemiştir.

Karia hâkimiyeti altında Lykia'nın nasıl idare edildiği Letoon üç dilli yazıtı sayesinde bilinmektedir. Letoon üç dilli yazıtında kaydedilen Karyalı Hekatomnid sülalesinden satrap Piksodaros'un Lykia'da yaptığı yönetici atamalarında, Lykia'yı yaklaşık 30 yıl idare eden Karia satraplarının Lykia'da var olan daha eski bir idari geleneği devam ettirdikleri görülmektedir. M.Ö. 338/37 yılına tarihlenen, Aramice, Lykçe ve Yunanca olmak üzere üç dilli bu anıt Ksanthos ve çevresindeki yerleşimlerin (perioikoi) Basileus Kaunios için bir sunak inşa etmek için aldıkları karar metninin ilan edilmesi için dikilmiştir.

Büyük İskender'in ölümünden (M.Ö. 323) kısa bir süre sonra onun ardılları arasında Anadolu topraklarının paylaşımı savaşları sonucunda Anadolu'nun güney kıyıları ve Lykia Ptolemaios krallığının hâkimiyet alanında kalmıştır. Ptolemaiosların kralları yaklaşık bir asır hâkimiyetleri altında tuttıkları Lykia'yı yönetmek için burada daha önceden beri var olan ve Karia satraplarının geliştirdiği idari sistemi devam ettirmişlerdir. Ptolemaios krallığı zamanında Antiphellos hakkında antik literatürde hiçbir bilgi mevcut değildir. M.Ö. 3. yüzyılın son çeyreğine tarihlenen ve Kıbrıs'ta ele geçen bir yazıt, zeytinyağı için para bağışında bulunan Ksanthos, Mytilene, Limyra, Kadyanda, Tlos, Patara ve Myra kentlerinden kişilerin listesini içermektedir.

Antiphellos için Klasik nekropolislerdeki kaya mezarlarından birkaçında bulunan Yunanca yazıtlardan başka bu yüzyıla tarihlenen epigrafik belge mevcut değildir. Bu mezarlar muhtemelen Karia egemenliği sonrasında B. İskender ve Ptolemaioslar devrinde, yani Lykçe kullanımının kalkması ve Yunanca'ya geçişle birlikte yapılmış olmalıdır.

M.Ö. 3. yüzyılın ilk yarısında Limyra Doğu Lykia'nın hâlâ en büyük merkezi konumundaydı. Limyra'ya bağlı Phoiniks/Finike Limanı Poleponnesos savaşları sırasında bile Lykia'nın en önemli ticaret limanı olarak adını duyurmuş iken, Andriake Limanı'nın belki daha kurulmamış veya Phoiniks'in gerisinde kalmış olduğu bellidir. Fakat Ptolemaioslar devrinde, M.Ö. 3. yüzyılın ikinci yarısında Myra ve Andriake'nin gelişme bakımından hızlı ve büyük değişimler yaşadığı kolayca anlaşılabilir. Klasik Çağ'da ve Erken Hellenistik Dönem'de adı hiçbir kaynakta anılmayan Andriake Limanı'nın M.Ö. 197 yılında III. Antiokhos tarafından Ptolemaiosların kontrolünden alınan yerlerin listesinde sayılması, limanın en azından M.Ö. 3. yüzyıl sonlarına doğru artık Lykia'nın işgal edilebilmesi için ele geçirilmesi gereken önemli bir liman konumunda olduğunu göstermektedir. Ayrıca, Andriake Limanı'nın güvenliğini sağlayan savunma sistemi Hellenistik surlar ve kuleler Ptolemaios krallığı hâkimiyeti sırasında inşa edilmiş olmalıdır. M.Ö. 2. yüzyılın başında Seleukosların Ptolemaioslara karşı bu limanda savaş vermiş olması bu düşünceyi doğrulamaktadır. Ancak, Karya ve Likya Bölgeleri arasındaki bağlantıyı sağlayan yolların kesişme noktasında bulunan Antiphellos, aynı zamanda döneminin önemli bir ticaret

limanıydı. Antiphellos M.Ö 2. yüzyıl ortasından itibaren, Lykia Birliği'nde tek oy ile kısıtlanmış olsa bile ticari bir kent olarak hem kendi bastırıldığı hem de birlik adına çıkardığı sikkeleriyle tanınmaktadır.

M.Ö. 197 yılında III. Antiokhos, Küçük Asia'daki Ptolemaios topraklarını ele geçirmek üzere oğulları Ardys ve Mithradates komutası altında bir ordu ve bir filosunu Ptolemaiosların hâkimiyeti altında bulunan Kilikia, Lykia ve Karia üzerine göndermiştir. Bu dönemde, Porphyrios'un listesindeki Lykia kent ve liman isimleri, kentlerin durumları hakkında bilgi vermektedir. Doğu Lykia'da Phoiniks Limanı değil, Andriake limanı, buna karşın Myra yerine Limyra anılmaktadır. Yani liman olarak Andriake'nin Phoiniks'ten daha önemli konuma geldiği fakat Limyra'nın yine Doğu Lykia'nın en büyük kenti olduğu sonucu çıkarılabilir. Diğer yandan liste, Ksanthos'un da Batı Lykia'nın en büyük merkezi olduğunu tekrar belgelemektedir.

Lykia'da Seleukos krallığı hâkimiyeti uzun sürmemiştir. III. Antiokhos'a boyun eğen Lykialılar, Roma'nın Seleukos kralına karşı yürüttüğü savaşta krala destek vermiştir. III. Antiokhos'un Magnesia savaşını kaybetmesinin ardından Roma ile Seleukos krallığı arasında M.Ö. 188 yılında yapılan Apameia anlaşmasıyla birlikte Lykia toprakları senatus tarafından Rhodos'un egemenliğine bırakılmış ve Lykialılar bu şekilde cezalandırılmışlardır.

Lykia, Rhodos hâkimiyetine karşı hep direniş göstermiş, bir yandan da bağımsızlıklarını geri almak için senatus'a sürekli olarak elçiler göndermişlerdir. Nihayetinde, III. Makedonia Savaşı sırasında (M.Ö. 168/167) Rhodos'un Roma'nın güvenini kaybetmesiyle birlikte Roma, Lykia'yı Rhodos'un elinden alarak Lykialılara bağımsızlıklarını geri vermiştir. Lykia'nın yaklaşık 20 yıllık Rhodos egemenliği altında kalmıştır.

Lykialıları bir birlik, yani bir federal yapı içinde birleştiği ve bu dönemde kurulduğu düşünülen "Lykia Birliği", Klasik Dönem'de izleri görülebilen ve Karia satraplarının ve Ptolemaios krallarının da Lykia'yı idare ederken göz önünde bulundurdıkları Doğu– Batı Lykia olarak tarif edilebilecek, kendi içinde ortak hareket eden iki bölgenin birleşmesidir.

Lykia'nın Rhodos egemenliği altından çıktığı M.Ö. 168/167 yılı, Lykia Birliği için yeni bir başlangıç tarihidir. Bu tarihten itibaren Birlik sikkeleri basılmaya başlamıştır. Lykia, Klasik Dönem'deki iki farklı standartta sikke basımına benzer bir şekilde aynı geleneği koruyarak bağımsız Lykia Birliği döneminde de Masikytos ve Kragos olmak üzere iki ayrı sikke basım bölgesine ayrılmıştır. Masikytos ve Kragos sikke basım bölgeleri Lykia Birliği'nin bağımsızlık döneminde idari anlamda bir bölünmeyi yansıtmamaktadır.

Lykia Birliği'nin erken dönem kurumlarının ve yapısının nasıl olduğunun anlaşılması için henüz yeterli veri mevcut değildir. Strabon'un anlattıklarına göre Lykia Birliği'nin 23 üye kenti bulunmaktaydı ve kendi aralarında uygun gördükleri bir kentte her yıl genel bir kongre düzenleyip orada önce bir Lykiarkhes ve Birliğin diğer memurlarını seçiyorlardı. Üye kentlerin büyüklükleri oranında üç, iki ve bir oy hakları vardı. Üç oy hakkına sahip altı kent ise Ksanthos, Patara, Pinara, Olympos, Myra ve Tlos olarak sayılmaktadır. Bu büyük kentler arasında 4'ü Batı Lykia'dan, Ksanthos vadisinden; Orta Lykia'dan sadece Myra ve Doğu Lykia'dan ise Olympos yer almaktadır.

Akdeniz kıyılarında M.Ö. 2. yüzyılın sonlarında korsan faaliyetlerinin artması Roma'yı zor duruma düşürmüştü ve senatus tarafından görevlendirilen Romalı komutanlar M. Antonius (M.Ö. 103–100) ve Servilius (M.Ö. 77) korsan faaliyetlerini temizlemek üzere bölgeye gönderilmiştir. Lykia'nın doğusunda Olympos, ünlü korsan Zeniketes tarafından üs olarak seçilmişti ve Phaselis de limanlarından dolayı

korsanların eline geçmekten kurtulamamıştı. Bu korsan hareketleri sırasında Lykialılar Roma'ya bağlılıklarını sürdürerek korsanlara destek çıkmamışlardır.

M.Ö. 89 – 81 yılları arası Pontos Kralı Mithradates Eupator Roma'ya karşı isyan hareketi başlatıp Roma'nın Anadolu'daki hâkimiyetini tehdit etmiştir. Mithradates birçok taraftar bulmasına karşın, Lykialılar savaşın başından beri Roma'nın yanında yer almışlar ve isyanı bastırmakla görevlendirilmiş olan Sulla'ya destek vermişlerdir. Mithradates isyanı bastırıldıktan sonra kralın yanında yer alan Anadolu kentleri şiddetli bir şekilde cezalandırılmış, Sulla tarafında yer alanlar ise ödüllendirilmiştir. Lykia, Sulla tarafından Roma'nın "dostu ve müttefiki" ilan edilmiş ve bağımsızlığı tanınmıştır.

Sulla döneminde, Roma yandaşlarının ödüllendirilmesi için Hekate tapınaklarına *asylia* hakkının verildiği de bilinmektedir. Roma senatus'u tarafından Hekate tapınakları için *asylia* hakkı verilen kentlerin ve bölgelerin listesi Stratonikeia'ya bağlı Lagina'daki Hekate tapınağında ele geçen yazıtta verilmektedir. M.Ö. 81 yılına tarihlenen yazıtın sonunda yer alan listedeki Lykia kentleri Patara, Ksanthos, Pinara, Tlos, Limyra ve Myra olarak sıralanmaktadır. Burada sanki Lykia Birliği'nin üç oy hakkına sahip kentleri sayılmış gibi görünmektedir. Strabon'un listesinden farklı olarak Olympos'un yerini Limyra almıştır. Korsan Zeniketes'e ev sahipliği yaptığı için Olympos'un cezalandırıldığı ve Lykia Birliği'nden ihraç edildiği ve hatta sahte Birlik sikkeleri bastığı bilinmektedir.

Roma'da Caesar ve karşıtları arasında iç savaş patlak verince, Lykialılar M.Ö. 46 yılında Caesar ile Lykia Birliği arasındaki anlaşmadan dolayı Caesar'ın tarafını tutmuşlardır. Bu yüzden de Caesar karşıtı Brutus'un işgaline maruz kalmışlardır. Brutus para toplamak üzere Lykia'ya geldiğinde, Birlik ordusu ile karşılaşmış ve üstünlük kurarak Lykia ordusunu karargâhına geri çekilmeye zorlamıştır. Ksanthos halkı Brutus'un güçlerine karşı koymaya devam etmiş fakat kuşatılmaktan kurtulamamıştır. Ksanthos'un tahrip olduğunu gören Pataralılar kendi istekleriyle kentin kapılarını Brutus'a açmışlardır. Myralılar da Pataralılar gibi yaparak aynı şekilde direniş göstermeksizin teslim olmuşlardır. Myra limanı Andriake'ye gönderilen Asia eyaleti quaestor'u Lentulus Spinther donanmasıyla Andriake Limanı'na gelip zincirleri kırarak limanı ele geçirmiş ve Myra kentine girerek Lykia güçlerinin komutanını yakalamıştır. Lykia'nın üç büyük kenti Ksanthos, Patara ve Myra düşünce, Lykia Birliği Brutus'a elçi gönderip onunla müttefik olma kararı almış ve Brutus'un isteği üzerine Birlik donanması onun emrine teslim edilmiştir.

M.S. 1. yüzyılın başlarında Anadolu'nun büyük bölümü Romalılar tarafından eyaletleştirilmiştir. Bu dönemde hâlâ iç işlerinde bağımsız olan Lykia Birliği, bu ayrıcalığını devam ettirebilmek için Roma imparatorlarına karşı sadakatlerini göstermek üzere türlü çabalar içine girmişlerdir. Lykia Birliği, ilk Roma imparatorları zamanında, kendi içinde politik istikrarsızlık yaşıyordu. Birliğin en önemli memuriyetlerini ellerinde tutan aristokrat sınıf ile halk arasında baş gösteren anlaşmazlık İmparator Claudius'un başa geçmesinden kısa bir süre önce doruk noktasına çıkmış ve Birlik içinde çatışmalar meydana gelmiştir. Lykia Birliği'ndeki iç çatışmalar yüzünden Roma'nın müdahalesi ile sahip oldukları kısmi bağımsızlıkları da sona ermiş ve Lykia M.S. 43 yılında İmparator Claudius tarafından bir Roma eyaletine dönüştürülmüştür. Lykia'nın bu dönemde eyalete dönüştürülmesi ve Lykia Birliği'nin Roma eyalet yasaları uyarınca yeniden organize edilmesi, Claudius zamanında ve çok büyük olasılıkla ilk Lykia valisi Q. Veranius zamanında tamamlanmıştır.

Claudiuslar döneminde, Lykia'da politik, sosyal ve ekonomik anlamda yenilikler yaşanmıştır. Bu anlardaki düzenlemeleri ve faaliyetleri gösteren belgelerin de Patara (Stadiasmus Patarensis) ve

Myra'dan (Veranius'un epikrimsı ile Andriake gümrük yazıtı) ele geçmiş olması da ayrıca önem arz etmektedir. Çünkü Klasik ve Erken Hellenistik Dönem'de Ksanthos'un ve Limyra'nın gerisinde kalmış olan Patara'nın ve Myra'nın Roma Dönemi ile birlikte artık birisinin batıda diğersinin doğuda Lykia'nın liderliğine oynadıkları görülmektedir.

M.S. 69 yılında başa geçen İmparator Vespasianus zamanında Lykia ile daha önce Galatia eyaleti içinde yer alan Pamphylia birleştirilerek M.S. 70/71 yılında Lycia et Pamphylia eyaleti düzenlemesine gidilmiştir.

M.S. 141 yılında Likya şehirleri korkunç bir depremle yerle bir olmuş, sahildeki yapılar denize gömülmüştür. Daha sonra imar gören ve eski haline gelen kentler M.S. 241'de ikinci bir depremle yerle bir olmuş ve bir daha eski haline hiç dönmemiştir.

Lykia Kentleri M.S. 3. Yüzyılın sonlarından itibaren giderek önemlerini yitirmeye başlamış, önce Bizans egemenliği altına girmiş, ardından da M.S. 7. yüzyıla birlikte Arap akınlarının hedefi olmuşlardır.

3.4.2. Türk Dönemi Tarihi

Teke Yarımadası olarak adlandırılan bölgede MÖ 2200'lü yıllardan itibaren Akdeniz Bölgesinde yoğun ticari ilişkileri olan Likya Uygarlığı Kaş'ın tarihinde önemli yer tutmaktadır. Bu uygarlık, sosyal, iktisadi, mimari ve kültürel bakımdan bölgede yaşamış olan diğer uygarlıklardan farklı bir konumdadır. Kaş bölgesinde bu uygarlığa ait sayısız eser bulunmaktadır. Bu uygarlığın önemli yerleşim yeleri Phellos (Çukurbağ Mahallesi), Trysa (Gölbaşı), Teimussa (Üçağız), Kekova Adası (Batık Şehir), Simena (Kaleköy), Apollonia (Kılınçlı), Kyeneai (Yavıköy), Kalkan (Kalamaki), Xhantos (Kınık) ve Patara (Gelemiş) olarak sayılabilir.

Likya Bölgesi'nin ortaçağ dönemine ışık tutan kaynaklar sınırlıdır. Erken Hristiyanlık Dönemi'nden itibaren Kaş-Demre Aziz Nikolaos adı ile bütünleşir. 4. yy'da Patara'da doğan ve Myra'da piskoposluk yapan Nikolaos'un burada öldüğü ve gömüldüğünü, 564 ortası Martirion'un önemli bir ziyaret merkezi olduğunu kaynaklar aktarır. II. Theodosios (408-50) döneminden itibaren Myra Likya'nın metropolisidir ve surları Markion (450-57) tarafından yenilenmiştir. 529'daki büyük deprem sonrası kent 1. Justinianus'un katkıları ile yeniden inşa edilmiştir. MS. 7. yy'da başlayan Arap akınları 655'de Finike'de Bizanslıların büyük yenilgisiyle ilk başarısına ulaşmış Demre kıyı şeridindeki önemli konumu ile 789'da ve 808'de Arapların hedefi olmuştur. 1034 yılında Kuzey Afrikalı Ziridlerin Myra'ya saldırmasının ardından 1035 yılında IV. Mikael'in kardeşi İoannes Orphanetrophos Myra'ya gelerek Ziridlerin verdiği hasarla ilgilenerek bağışlarda bulunmuş ve kentin surlarını güçlendirmiştir.

6. yüzyıldan 11. yüzyıla kadar devam eden Pers ve Arap akınları özellikle kıyı bölgelerinde yıkıma neden olur. Genellikle yaz aylarında yapılan istila ve akınlar kalıcı olmamış, kısa süreli ve yağma biçiminde gerçekleşmiştir. Kıyı bölgelerindeki saldırıların bir sonucu olarak 7. yüzyıldan sonra iç bölgelerdeki yerleşmeler önem kazanmıştır. Özellikle her açıdan koruma altında olan Likya bölgesindeki Xanthos Vadisi, Kasaba Ovası ve Elmalı Ovası sahile yakın olması ve bununla bağlantılı olarak ahşap ve tahıl ticaretine elverişli olması nedeniyle oldukça kazançlı alanlardır.

Bizans'ın Komnenos Hanedanlığı Dönemi'nde (1081-1185) İmparatorlukta başlayan iyileşme özellikle kıyı bölgelerinde etkili olan bir toplanma sürecini beraberinde getirir. Bu dönemde Avrupalı hacıların ve doğu-batı arasındaki ticaret ana rotası üzerinde önemli bir yere sahip olan Likya kıyılarını korumaya yönelik önlemler alır. Likya'nın kıyı kentlerinde yeni kaleler, dini yapılar inşa edilir. Yapılan çalışmalar

daha çok doğuya giden yolların güvenlik altına alınması için kıyı kesiminin güçlendirilmesi ile sınırlı kalmış, iç bölgelere uzanmamıştır.

1071 Malazgirt Savaşı sonrası Türklerin egemenliğinin Akdeniz kıyı şeridinde hissedilmeye başlamasıyla Hristiyan halk dağlık bölgelere göç etmiştir. 1099 sonrası 1. Alexios'un askeri başarısıyla Likya tekrar Bizans'ın kontrolüne girer. 1155-1192'de Selçuklu Sultanı II. Kılıç Arslan'ın Miryokefalon'da Bizans ordularını yenmesiyle Likya Türkmenlere açılmıştır. 1204-1261 yılları arasında Bizans yerine kurulan İznik İmparatorluğu döneminde sınır olan İndus (Dalaman) Çayı'ndan Telmessos da dahil tüm Likya Türklerin eline geçer. Bölgenin Türklerin kontrolüne geçmiş olmasına rağmen kentte Hristiyan işleyişi bir süre daha devam etmiştir. 13. yy'ın ortalarında kent büyük bir sel baskınına maruz kalır ve Aziz Nikolaos Kilisesi alüvyona gömülür. 1350'de Türkler bölgeye yerleşmeye başlamıştır. 1383-1394 yılları arasında görevde olan ve adı bilinen son Myra piskoposu Matthaesus'tur. Myra 15. yy'da piskoposluklar listesinden silinmiş, 17. yy'da önemini tamamen yitiren Myra piskoposluk olma özelliğini Meis adasına devretmiştir.

Sultan Gıyaseddin Keyhüsrev, Avrupa ve Mısır'dan gelen ticaret gemilerinin merkezi konumu olması dolayısıyla Akdeniz'de önemli bir liman durumunda bulunan Antalya'yı, 1207 yılında fethederek Anadolu Selçuklu topraklarına katmıştır. Antalya'nın fethi ile birlikte Kaş-Kalkan yöresinin de Selçuklu egemenliğine girdiği düşünülmektedir.

Sultan Gıyaseddin Keyhüsrev 5 Mart 1207 günü yerli Rumların da yardımı ile şehri şiddetli bir savaş ile fethedince Frenkleri esir aldı. Kendisini ikinci defa tahta çıkarmakta büyük hizmeti geçen Mübarizeddin Er-Tokuş'u Antalya valiliğine ve subaşılığına getirdi. Türk fetihlerinde daima takip edilen milli ve İslami siyasete göre Antalya'ya kadı, imam, hatip ve müezzin tayin etti. Şehre cami yaptırdı. Herhangi bir saldırı ihtimaline karşı kale ve burçları tamir ettirerek silah ve erzak ile doldurdu. Türk devletlerinin genel akıbeti olan kardeş kavgası bu sefer de Gıyaseddin Keyhüsrev'in 1211 yılında ölümünden sonra baş göstermiştir. Bu taht kavgasından yararlanan Kıbrıs güçleri Antalya'yı işgal etmiştir. Kardeş kavgasından başarılı olarak çıkan İzzeddin Keykavus işgal edilen yerleri tekrardan fethetmeye başlamıştır. Anadolu Selçuklu sultanı İzzeddin Keykavus, ordusuyla Antalya yolunu tutmuş, Sultan ve ordusunun geldiğini öğrenen Hristiyanlar gemiye adam koyup Kıbrıs'taki Frenklerden yardım almışlardır. Sultan İzzeddin Keykavus, Frenk askerlerini mağlup edip kale kapılarını açarak orduyu şehre sokmuş, karşı koyan düşman güçlerini ise imha edip geri kalanları da esir almıştır.

Daha sonraki dönemlerde tekrar kaybedilen Antalya bu sefer Alaeddin Keykubat döneminde (1220-1237) Türk donanması tarafından denizden, 100 büyük mancınıkla Türk ordusu tarafından da karadan abluka altına alınmıştır. Bu baskıya dayanamayacağını anlayan düşman güçleri hemen teslim olmuştur. Bundan böyle Antalya Körfezi, tamamen Selçuklu hâkimiyetine girip bir Türk şehri olmak üzere imar ve ihya edilmiştir. Sultan Alaeddin Keykubat, bundan sonraki yıllarda kış mevsimini bu sıcak iklimli Antalya şehrinde geçirmiştir. Alaeddin Keykubat'ın Antalya'yı yeniden ele geçirmesiyle Kaş-Kalkan yöresinin de yeniden Selçuklu egemenliğine girmiştir.

Anadolu Selçuklu Devleti'nin 1308 yılında yıkılması üzerine Anadolu topraklarının hemen hemen her bölgesinde beylikler kurulmuştur. Kalkan ve yöresi de beylikler döneminde Teke Beyliği'nin yönetimi altında kalmıştır.

Hamitoğlu Dünder Bey, Antalya'yı 1321 yılında ani bir baskın ile zapt etmiş ve kardeşi Yunus Bey'i buraya tayin etmiştir. Yunus Bey'den sonra oğlu Mahmud Bey, Teke Beyliği yönetiminde bulunmuştur. Teke Beyliği kesin olarak Hamitoğulları'nın hakimiyetine girmemiştir. Genel olarak Hamitoğulları bir vali atayarak Teke Beyliğini kontrol altına almaya çalışmışlardır.

Moğolların kendisini öldürmesinden korkan Teke Beyi Mahmud, Mısır'a kaçmış ve yerine Sinaneddin Hızır Bey geçmiştir. Fakat Hızır Bey ve Dadı Bey dönemleri hakkında pek bir bilgi bulunmamaktadır. Dadı Bey'den sonra Zincirkıran lakabıyla bilinen oğlu Mübarizeddin Mehmed Bey Teke Beyliği'nin yönetimine geçmiştir. Mübarizüddin Mehmet Bey zamanında, Finike, Kaş, Kalkan, Milli, Gömbe, Elmalı, İstanos (Korkuteli) ve Karahisar-ı Teke (Serik) ile Antalya ve Alanya arasındaki bölge Teke İli olarak tanınmaya başlamıştır.

1402 Ankara Savaşı'ndan sonra Sivrihisar'a gelen Timur, oğlu Şahruh komutasında gönderdiği on tümen askerle, Antalya başta olmak üzere bütün Teke Beyliğini yağmalamış ve yerle bir etmiştir. Bu yağmalama olayından sonra Teke Beyliği, yönetim olarak boşta kalmıştır.

Teke Beyi Osman Çelebi, Osmanlı Devleti'nin Fetret Dönemi ve sonrasında yaşanan otorite boşluğundan yararlanarak bütün Teke İlini kontrolü altına almak istemiştir. Bu durumdan haberdar olan Karahisar Subaşı Firuz Bey'in oğlu Hamza Bey, ani bir baskın yaparak Osman Çelebi'yi öldürmüştür. Osman Çelebi'nin ölümü ile Teke Beyliği tarihe karışmıştır. Bu olay Sultan II. Murat zamanında gerçekleşmiştir. Böylece Kalkan dâhil tüm Teke Beyliği Osmanlı yönetimi altına girmiştir.

Antalya'nın Osmanlıların eline geçişi ile ilgili farklı görüşler vardır. Aşıkpaşazade Tarihine göre Hamidoğulları, Yıldırım Bayezid'den Karamanoğullarına karşı yardım istemiştir. Yıldırım Bayezid ise askerlerini toplayıp Teke İli'nden dolaşarak Karaman'a gitmiştir. Fakat burada sadece Teke Beyliği sınırlarından geçildiğinden bahsedilmiş ve herhangi bir fetih hareketinden söz edilmemiştir.

Teke Beyliğinin Osmanlı Devleti'nin eline geçmesiyle, coğrafi özellikleri, örf ve adetleri de dikkate alınarak Antalya, Elmalı, Kaş, Kalkanlı (Kalkan), İğdir, Muslu, Mükerrerem Kömi, Karahisar, Bağovası, İstanos, Kürt gibi nahiyelere ayrılmıştır.

Teke Beyliği, kesin olarak II. Murad döneminde Osmanlıya bağlanmıştır. Osmanlı Devleti'nin İstanbul, Arnavutluk, Bosna, Mora ve adalardaki zaferleri ve Anadolu'da Trabzon İmparatorluğu, Candaroğlu Beyliği ve Karamanoğlu Beyliği'ni ortadan kaldırmaları, Osmanlı Devleti'ne karşı doğu ve batıda güçlü düşmanlar ortaya çıkarmıştır. Bu düşmanlar, Akkoyunlu Devleti, Papalık, Venedik Cumhuriyeti, Napoli Macar kralları, Arnavutluk beyi İskender Bey ve Rodos Şövalyeleridir. Bu kuvvetler 1472'de ortak bir güç oluşturarak Osmanlı Devleti'ne karşı harekete geçmişlerdir. 85 kadirgadan müteşekkil olan müttefikler donanması, mühim bir ticaret iskelesi olan Antalya'yı zapta karar vererek ileri gönderilen on kadirga ile limanı kapatan zinciri top mermisiyle kırmış ve şehrin önüne demirlemişlerdir. Antalya'yı yağmalamışlar ise de iki katlı sur ve iki katlı hendekle çevrilmiş olan kaleyi alamamışlardır. Kale muhafızlarının çok çetin çarpışması ve müttefiklerin surları yıkmak için büyük top mermilerinin olmaması onları çekilmeye zorlamış ve sonuçta Antalya'yı yakarak gitmişlerdir. Bu saldırı 1472 senesinin ilkbaharından sonbaharına kadar sürmüştür. Antalya bölgesinin tarihin farklı dönemlerinde isyanlara sahne olduğu görülmektedir. 1510-1511 yıllarında Şahkulu ve Teke İli isyanında özellikle İstanos (Korkuteli) ve Elmalı kasabaları büyük zarar görmüştür. Teke İlinde bir Türkmen devleti kurmak isteyen Şahkulu, uzun mücadeleler neticesinde Hadım Ali Paşa'nın kuvvetlerince bertaraf edildi.

II. Bayezid, isyanın ardından Teke ve Hamid İli yöresindeki Alevi-Türkmen grupları 1501 yılında sürgüne gönderdi.

Bu isyanlar sırasında Elmalı ve Kaş, suhteler için önemli mevzîlerden birisi olmuştur. Örneğin; Anadolu askerlerinin sefere çıkmasını fırsat bilen Teke Sancağı suhteleri toplantı yeri olarak Elmalı ve Kaş kadılıklarını tercih etmişlerdir. Diğer taraftan Kaş ve Kalkan kadılıklarının, akrabalık bağı veya aynı köyden olmaları hasebiyle tamamen birleşen suhte ve levent bölüklerinin yağma ile soygunlarına karşı, devletten yardım taleplerine rastlanmaktadır.

Kanuni Sultan Süleyman 1522 yılının sonunda Rodos'u fethederek St. Jean Şövalyelerini oradan uzaklaştırması ile Doğu Akdeniz'e hâkim olmuştur. Bundan sonra Finike ve Kaş bölgesindeki limanlarda ticari faaliyetlerin arttığı gözlemlenmiştir.

166 numaralı Muhasebe-i Vilayet-i Anadolu Defteri'ne (1530) göre Kaş kazasına bağlı köyler ve yer adları şöyledir; Kazanın Aderhene, Ak-yaka, Armudağacı, Armudlu, Bayındır, Bestene?, Çakal-bayat, Çavdır, Çomaklu, Çomaklu-dede, Çukurbağ, Demre, Dirmisin, Emrud, Gebran, Girdab?, İğdir, İzaz?, Karadağ, Kınık, Koçaklar, Koçaklı, Körpe, Kutluca-öyük, Kürtler, Öz, Yortan, adlarında köyleri, Dola, Hacı Nasuh, Mis, Veled-i Yakub Bey ve Yassı öyük isminde mezarları ve Ali Çelebi Camii, Hamza Bali Camii, İlyas Camii, Mustafa Kethüda Camii, Yunus Çelebi bin Ahmed Efendi Camii ile Mahmud bin Yusuf Medresesi bulunmaktadır. 16. yy'da Kaş kazasında 17 cami ile 4 medrese bulunmaktadır.

Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü Arşivi'nde bulunan Tahrir Defterleri'ne göre; 16. yy'da Teke Sancağı'nda Kaş nahiyesi, Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi kayıtlarına göre 18. yy'da adı geçen sancağa bağlı Kaş kazası kaydı geçerken Finike adına rastlanmamaktadır. Ancak 19. yy'da II. Mahmud zamanında 1831 yılında yapılan ilk nüfus sayımında Teke Sancağı'nın kazaları arasında (Antalya, Elmalı, Kaş, Kalkan, Finike, İğdir maa Kardıç, Serik, Bucak maa Germiye, Kızılkaya) Finike kazasının adı da geçmektedir.

1864 yılında çıkarılan İdare-i Vilayet Kanunu'ndan sonra 1867 yılında yapılan düzenleme ile ülkede bir çok kaza nahiye yapıldı. Bu kapsamda Kaş ve Finike kazası da nahiye yapılmıştır. İlk Konya Vilayet Salnamesi'ne (1868) göre Elmalı Kazası'na Elmalı Merkez, Finike, Kaş, Kalkan, Mea İğdir ve Kardıç nahiyeleri bağlıdır. Bu durumda Antalya'nın batısının Elmalı Kazası adı altında toplandığı görülmektedir. Kalkan ile Kaş nahiyelerinin zabıta memuru İsmail Ağa'dır. Bir yıl sonraya ait Konya Vilayet Salnamesi'ne göre Kaş nahiyesinin 46 köyü olup, 1739 hanede 5219 Müslüman ve Hıristiyan nüfus yaşamaktadır.

1876 yılında yayınlanan Nevahi Nizamnamesi ile Teke Sancağı'nda yeni bir idari düzenleme yapıldığı sanılmaktadır. Bu düzenleme ile Elmalı Kazası ikiye ayrılarak yeniden Kaş Kazası oluşturulmuştur. Çünkü 1882 yılında Kaş kazası kaymakamının Osman Bey olduğu görülmektedir. Kazada 65 köy, 10 cami, birçok türbe ve 10 hamam, 4 medrese ve 4 Türk İlkokulu ile Kalimaki ve Myra adlarında doğal limanları bulunmaktadır.

1928-1929 T.C. Devlet Yılığ'ına göre; Kaş kazasına Kalkan ve Kale nahiyeleri ile 56 köy bağlı bulunmaktadır.

Temettuat kayıtlarının tutulduğu yıllarda, Konya Eyaleti'nin Teke Sancağı'na bağlı olan Kalkan Kazasına ait, 2 adet temettuat defteri bulunmaktadır. Yukarıda da bahsedildiği üzere, Tanzimat

Döneminde h.1256 (m.1840) ve h.1260/61(m.1844/45) yıllarında iki kez temettuat sayımı yapılmıştır. Kalkan Kazasında her iki sayımın da yapıldığı görülür.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde ML.VRD.TMT.d. kodu ve 10566 sıra numarası ile kayıtlı olan Kalkan Kazası ilk Temettuat Defteri 1840 yılına tarihlendirilmiştir. Kaza merkezi hakkında bilgi verilmezken bu dönemde kazaya ait 15 köy bulunmaktadır.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde ML.VRD.TMT.d. kodu ve köy köy ayrılarak: 10019,10123, 10546, 10547, 10548, 10552, 10556, 10558, 10559, 10560, 10561, 10562, 10563, 10564, 10565 sıra numaraları ile kayıtlı olan Kalkan Kazası ikinci Temettuat Defteri'nin tahrir yılı 1845'tir. Bu sayımda da kazanın köy sayısı 15'tir.

Kalkan ismi bazı kaynaklarda Kalkanlı olarak zikredilmiştir. Kalkanlı (Kalkanlı) Teke, Kerkük ve Ankara sancaklarına yerleştirilmiş bir Yörük taifesinin adıdır. Bazı kaynaklarda ise kazanın adı Kalamaki şeklinde yer almaktadır. Çalışmanın konusu olan 1840 ve 1844/45 tarihli temettuat defterlerinde, kazanın ismi "Kalkan" şeklinde geçerken 1455, 1530 ve 1568 yılında bu yörede yapılan tahrirlerde kazanın adı "Kalkanlı" şeklinde zikredilmiştir.

1920 yılında Osmanlı Türkçesi ile kaleme alınan ve Anadolu sahillerinden bahsedilen bir kaynaktaki Kalkan Kazası "Kalamaki" şeklinde ifade edilmiştir. Kalamaki kelimesinin ise anlam bakımından bir karşılığı olmadığı, sadece burada yaşayan Rumların şive farkından doğan bir kelime olduğu düşünülmektedir. Burada yaşayan Rumların nüfus mübadelesinden sonra Yunanistan'a gittikleri ve burada da Kalamaki adında bir köy kurdukları hakkında, rivayetler bulunmaktadır. Atina'nın güneybatısında Kalamaki adına rastlamak mümkündür.

19.yüzyıla gelindiğinde Teke Sancağı, Osmanlı Devleti'nin merkezi otoritesindeki zayıflığı da fırsat bilen, Tekeli Hacı Mehmet Ağa'nın oğlu İbrahim Bey'in başlattığı geniş çaplı bir isyan hareketine sahne olmuştur. Tekelioğlu İsyanı olarak bilinen bu isyan neticesinde Hamit Sancağına bağlı bir voyvoda ile yönetilen Kalkan Kazası'nın, Tekeli Hacı Mehmet Ağa tarafından zapt edildiği de bilinmektedir. İsyanın sona ermesi her bakımdan tahrip olmuş ve devletin bu bölgeye el uzatması için İstanbul'a arzuhalder gönderilmiştir. Bu kapsamda Teke Sancağının yeniden kalkınması için teşvik sağlayan devlet, Kalkan Kazası halkının da İstanbul'da yapılacak olan gemiler için bölge ormanlarından kereste tedarik etmesini uygun bulmuştur.

Yine 1913 yılında yöre halkının, Kalkan'ın kaza merkezi yapılması hususunda sonuçsuz kalan talepleriyle karşılaşılır. Nitekim Kalkan ileri gelenleri tarafından merkeze gönderilen arzuhalde, Kalkan'ın nahiye statüsünden çıkarılarak Kaş Kazası'nın merkezi yapılması konusundaki talepleri merkez tarafından uygun bulunmamıştır. (BOA, DH.MUİ., 144/27.(H.09.05.1329). Bugün Kalkan, Kaş Belediyesi'ne bağlı belde konumundadır.

3.4.3. Antiphellos Antik Kenti I. Derece Arkeolojik Sitte Yer Alan Kültürel Miras

3.4.3.1 Kaş Yerleşiminin Genel Dokusu

Antik kent ve yakın çevresinin topografyası genel olarak, dağ ve denizle sınırlandırılmış dar bir alanda çeşitli yükseltiler şeklinde görülmektedir.

Yerleşim alanında yükseltiye uygun, deniz seviyesinden yukarı doğru, birbirinin manzarasını/güneş cephesini kesmeyecek bir yapılaşma benimsenmiştir. Arazinin eğimi nedeniyle cadde-sokak sisteminde bir simetri yoktur, yollar dar ve yokuştur. Eğimli sokaklarda ve üst kottaki yerleşimlere

geçişler merdivenle sağlanmaktadır (Resim 2). Cadde ve sokakların zemin kaplamalarında, asfalt, yerel kayrak taşı ve parke/kilit taşı kullanılmıştır. Kentsel dokunun korunduğu merkezdeki sokaklar kendi içinde bir uyumluluk içindedir. Sonradan inşa edilmiş alanlarda, ihtiyaca yönelik ve modern mimariye uygun düzenlemeler yapılmıştır.

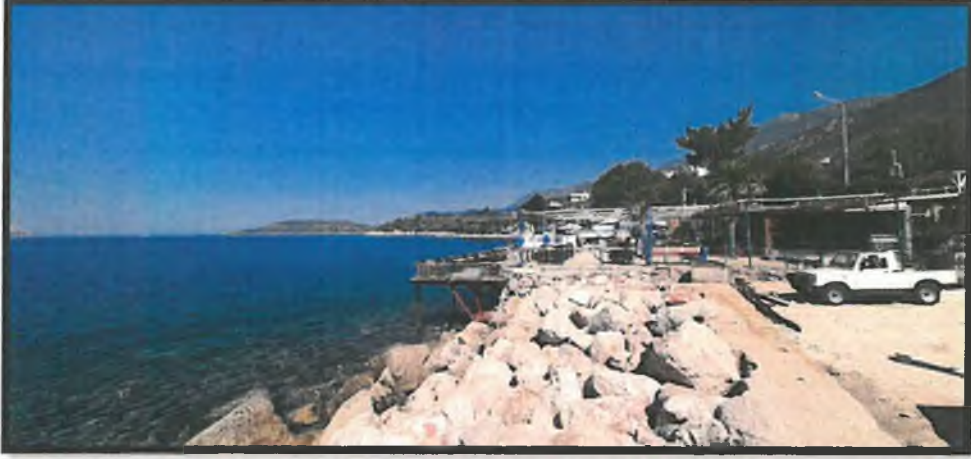
Resim 1: Kaş, Arazinin Eğimine Uygun Yerleşimler Ve Yol Bağlantıları

Alandaki kent dokusu yoğundur, yapılar genellikle bitişik nizamdadır ve 2-3 katlıdır. Tescilli yapıların yoğun olduğu merkezde kent kimliğini yansıtan yapılar genellikle ticari amaçlı (cafe-restoran, çeşitli eşya satan dükkanlar vb.) kullanılmaktadır (Resim 3). Bu yapıların çoğu restore edilerek, kullanım alanına uygun düzenlemeler yapılmıştır. Ancak yapıların özgün halinden ticari amaçlı inovasyonu tartışmalı bir dönüşümdür. Konutların dış cepheleri özgün şekilde korunurken (dış cephelerde klima, pencere korkulukları, kamera sistemleri eklentileri mevcuttur), iç kısımlarda aynı özenden söz edilemez. Ayrıca bir ada/parsel boyunca tescilli yapıların arasında kalan, aynı özgün dokuyu koruyan ancak tescillenmemiş yapılar bütüncül bir koruma için tescil kapsamında değerlendirilebilir. Bu yapılara yapılacak müdahale-ekleme ya da pazarlama için reklam panoları görsel estetik bütünlüğü bozacağından, bütüncül koruma ilkelerinin tarihi kent merkezi için uygulanması gereklidir. Nitekim 'Uzun Çarşı'nın arka sokağı aynı özellikleri taşımakla birlikte, tescilli yapılar yoktur ve kent kimliği/sokak bütünlüğü için bu alanda da korumacı bir yaklaşım benimsenmelidir.

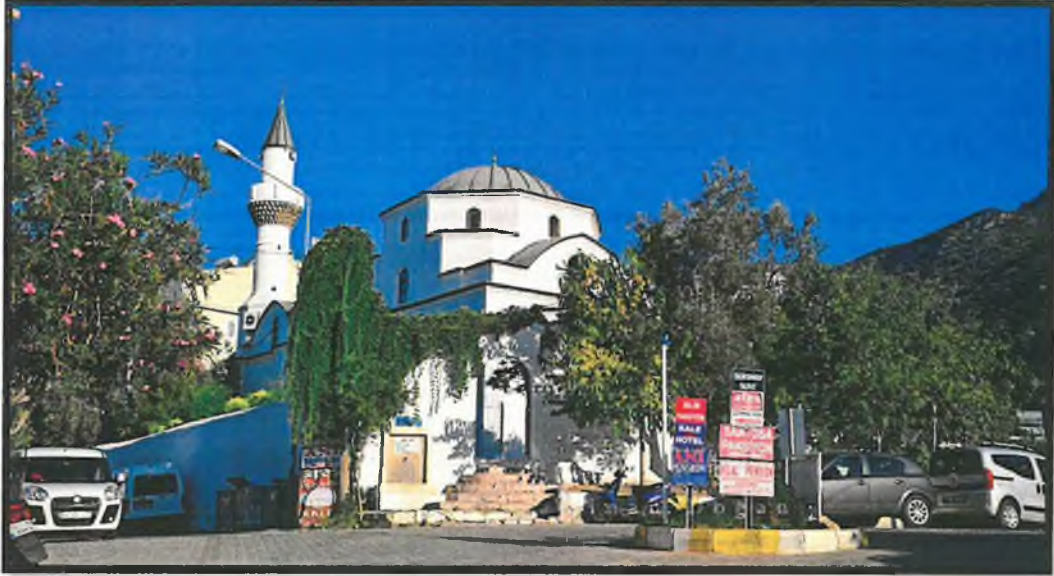
Resim 2: Kaş, Tescilli Yapılar

I. Derece Arkeolojik Sit sınırları içinde kalan sahil kenarında, düzenlemeler yapılarak güneşlenme ve sosyal alanlar için oluşturulmuş işletmeler bulunmaktadır. (Resim 4).

Resim 3: Kaş, I. Derece Arkeolojik Sit, Sosyal Mekânlar

Antik döneme ait genellikle tek bir yapı ya da malzeme özelindeki kalıntılar dağınık halde gözlemlenmiştir. Modern yapılarda devşirme malzeme kullanımı yok denilecek kadar azdır. Kiliseden dönüştürülmüş 'Yeni Cami' olarak adlandırılan ibadet alanı (Resim 5), mihrap önü kubbeli, tek nefli dikdörtgen plandadır. Dış cephesi tamamen sıvalı olduğundan orijinali hakkında bilgi vermek zordur.

Resim 4: Kaş, Yeni Cami

I. Derece Arkeolojik Sit sınırları içinde modern yerleşimleri de takip etmek mümkündür. Tiyatronun güneydoğusundaki arazide, daha önce hastane olarak kullanılan yapı birimleri, günümüzde belediyenin depolamaya yönelik ihtiyacını karşılamaktadır. Tiyatronun batısı boyunca, sit derecesi dışında kalan alanda, tek katlı, kâgir yapılar görülmektedir. Bu geniş arazi kamp alanı olarak kullanılmaktadır ve hem çadır kurulabilecek geniş alanlar hem de güneybirlik kalınabilecek yapılar yer almaktadır. Tiyatronun yer aldığı dağlık arazinin kuzey cephesindeki yığma/betonarme ve ahşap

Koruma Bölge Kurulu'nun 06.06.2003 ve 5919 sayılı kararı ile gerçekleştirilmiştir. Ancak, koruma amaçlı imar planı revize edilmiştir.

I. Derece Arkeolojik Sit içinde, aşağıda ayrıntılı değinildiği üzere, antik kentin anıtsal tiyatrosu, tapınak, kaya mezarlık alanları, anıt mezarlar ve lahit parçaları bulunmaktadır.

Erken dönemlerde yerleşim alanlarının seçiminde öncelikle stratejik etkiler söz konusudur. Dolayısıyla plato üzerindeki yüksek tepeler savunma kolaylığı açısından tercih edilmiştir. Ayrıca, kuzeybatı, kuzey ve kuzeydoğu yönündeki dik ve yüksek yamaçlar, güney ve güneybatıdan ise Akdeniz ile çevrili olması savunma açısından da bölgesel bir avantaja sahip olduğunu göstermektedir.

Kaş-Demre platosu üzerinde bugünkü yerleşme şekli, tarım alanlarının seçimi, su gereksiniminin temini gibi konularda antik dönemdeki arazi kullanımı arasında benzerlik olduğu söylenebilir. Nitekim, yerleşme yerlerinin seçiminde beşeri ve doğal çevre faktörlerinin etkisi büyüktür.

Söz konusu çalışma alanı antik dönemden günümüze kullanılagelmiştir.

Lykia'nın ekonomik potansiyeli veya gelir kaynakları, coğrafyasına bağlı olarak şekillenmiştir. Dağlardan denizlere akan ırmakların alüvyonlarıyla beslenen verimli ovalarında tarım yapılmaktaydı. Hemen hemen her kentte yaygın rastlanan işlikler ve çiftlik kalıntıları, zeytinciliğin ve üzüm yetiştiriciliğinin yaygın olduğunu göstermektedir. Balıkçılık, deniz ürünleri ve avcılık önemli bir besin ve gelir kaynağıydı. Kıyılarında önemli dalyanları vardı ve Lykia'nın süngerleri, antik dünyada oldukça kaliteli bulunuyordu. Özellikle Antiphellos, süngerleri ile ünlüydü.

Antiphellos yerleşmesi Orta Likya Bölgesi'nde batıya uzanan yarımada üzerindedir. Phellos kenti ise iç kesimde Felen Dağı yaylasındadır. Burada da kuruluş bakımından liman yerleşmesi (Antiphellos) ve hinterland (Phellos) bağlantısı görülmektedir. Antik kent Phellos günümüzde Kaş'ın merkezinden 5 km kadar kuzeydedir.

'Phellos'un karşısındaki' bu küçük liman yerleşmesi Antiphellos'un M. Ö. 4. yüzyılda varolduğu bilinmektedir. Orta Likya'da yukarı kent Phellos ve onun liman kenti olarak kurulan Antiphellos, Likya Bölgesi'nin olduğu kadar Akdeniz'in de üretim ve ticaret merkezleri arasındadır. Likya'daki birçok liman yerleşmesinde Myra-Andriake, Limyra-Finike, Phellos-Antiphellos gibi kent-liman tasarımları örneklendirilebilir.

Telmessos, Patara, Antiphellos, Andriake, Phoinike ve Phaselis gibi doğal limanları sayesinde Lykialılar, Ege ve Akdeniz'in ticaret merkezleriyle ilişki içinde olmuşlardır. Nitekim Akdeniz'deki ticaret ve egemenlik için stratejik öneme sahip bu limanlar, antik dönem emperyalist güçlerinin Lykia'ya ayrı bir önem vermelerine yol açarak, tarihi sürecini belirleyen asal etkenlerden biri olmuştur.

Phellos ve liman yerleşmesi Antiphellos, coğrafi, politik ve ekonomik bir ortaklık içindedir. Antiphellos ticaret ve ulaşım merkezi olarak ortaya çıkmıştır. Phellos ise sedir ağacı kaynağı ormanlara yakınlığı ve tarımsal ürünleriyle hinterland olarak tanımlanmıştır.

Phellos'un Bizans devrinde 7. yüzyıla kadar Antiphellos ile birlikte piskopos listelerinde adının geçmesi, kentteki o dönemde egemen Hıristiyan inanın göstergelerinden biri olarak da değerlendirilebilir. Phellos'un Myra ve Xanthos Vadisi arasındaki en önemli yerleşme olarak değer görmesi, Demir Çağı'ndan bu döneme dek yükselerek varlık gösterdiğini ya da üretim ve Antiphellos limanı ilişkileriyle elde ettiği değerlerin sürdüğünü düşündürmektedir. Antiphellos liman

yerleşmesinde yakacak odun ticaretinin yapılar ve birkaç mil uzaklıktaki Kastellorizzo (Meis) Adası ile iletişim halindedir.

Antiphellos liman yerleşmesi Helenistik devirde surlarla çevrili alanında bouleuterion, kolonatlarla çevrili ve dükkân mekanları bulunan geniş bir agora ve tiyatro yapılarına sahiptir. Kente İmparatorluk döneminde iki hamam, Geç Antik dönemde ise iki kilise eklenmiştir. Antiphellos'ta günümüzde de Çukurbağ Yarımadası'na giden yol üzerinde güneye doğru konumlandırılmış söz konusu tiyatro kalıntıları görülmektedir.

Antiphellos liman alanında ise temel liman yapılarına örnek olabilecek denize doğru uzanan doğal kaya sırası bulunmaktadır. Bu kaya sırasının olasılıkla yapay dalgakıran duvarına temel oluşturan resif olduğu düşünülebilir. Ancak dalgakıranların savunma işlevi de göz önünde bulundurulduğunda, Helenistik duvarın altı sıra düzgün kesme taştan yapılmış olmasını açıklamaktadır.

Antiphellos'un Helenistik devire ait surları uzun dönem kullanılmıştır. Surlar Kaş limanının batısından tiyatro önüne kadar kesintilerle ilerlemektedir.

Antiphellos Roma devrinde ürünleri ve konumu nedeniyle önemli bir ticari liman iken Bizans devri itibarıyla değerini yitirerek küçük bir liman yerleşmesi durumuna dönüşmüştür. Türk egemenliği döneminde 'Andifli' adıyla liman yerleşmesi olarak varlığını sürdürmüştür.

Günümüzde kalıntıların sınırlı oluşu nedeniyle kıyı yerleşmelerinde Bizans kent dokusuna dönüşüm yeterince gözlemlenmemektedir.

- Tiyatro

Lykia Bölgesi, Anadolu'nun en fazla tiyatroya sahip bölgesidir. Bir yerleşimin *polis* olarak değerlendirilmesinde, kamuya hizmet eden yapılara sahip olması, başta gelen kıstaslardan biridir. Tiyatrolar da bu yapılar arasında yer alır. Antik kentin en anıtsal ve de en sağlam kalmış yapısı olan tiyatro kentin limanının 500 m. Batısındadır (Harita 5). Güneye, denize bakan konumu dikkate alındığında, tiyatronun yer seçiminde deniz manzarasının etken olduğu anlaşılmaktadır (Resim 6).

Antiphellos tiyatrosu yaklaşık 2000 kişi kapasiteli orta boyutlu tiyatrolar arasında yer almaktadır. Oldukça eğimli bir yamaca yaslanan tiyatronun çapı 50,2 m., ölçülebilen yüksekliği 11 m. dir. Tam daireye yaklaşık formuyla Helenistik Dönem özellikleri gösteren *orkestra* ise 11,5 m. çapındadır. Tiyatro 26 oturma sırasına sahiptir ve *diazoması* bulunmamaktadır. *Caveanın* yamaca yaslanmış olması nedeniyle özellikle orta kesimlerde oturma sıralarının ana kaya üzerine oturtulduğu görülür. Antiphellos tiyatrosunun *caveası* at nalı formunda olup, 4 *klimakesle*, 3 *kerkidese* bölünmüştür. *Caveanın* 3/5'i doğal kayalık yamaca oturtulmuştur. *Caveanın* arkasında "cavea seyirci yolu" vardır. Doğu ve batı yönünde ise *analemma* ile *cavea* çevre duvarı arasında kalan bölümler moloz taşlarla doldurulmuş ve oturma sıralarının düzgün bir şekilde oturtulmasına uygun hâle getirilmiştir. Tiyatronun her iki *analemma* duvarları, iki farklı boyuta sahip düzgün işlenmiş dikdörtgen bloklarla örülmüştür. Tiyatronun üst örtü sisteminde sabit direklerle bağlanmış *baldeken*/tente sistemiyle oluşturulmuş gölgelik bulunmaktadır. Sahne binasına ilişkin veriler günümüze ulaşmamıştır.

Likya'yı sarsan M. S. 142/143 yıllarında meydana gelen büyük depremler dolayısıyla Batı ve doğu *analemma* ile *caveayı* çeviren çevre duvarının bu yıkımlardan sonra onarıldığı düşünülmektedir. Roma İmparatorluk Dönemi'nde artan nüfus ile birlikte *caveaların* yetersiz kalması sonucunda, bu dönemde genişletme yapılmıştır.

Antiphellos tiyatrosunun ilk evresi, yan *analemma* duvarlarının işçiliğine göre M. Ö. 2. yüzyıldır ve M.S. 2. yüzyılda *cavea* genişletilmiştir.

I. Derece Arkeolojik Sit Alanında yer alan rölövesi Antalya Koruma Bölge Kurulunun 21.10.2009 tarih ve 3572 sayılı ve restorasyon projesi ile raporları da Antalya Koruma Bölge Kurulunun 22.12.2009 tarih ve 3678 sayılı kararı ile uygun bulunan Antik Tiyatro ve çevresinde Antalya Müze Müdürlüğü denetiminde 2000 ve 2009 yıllarında Antalya Müzesi uzmanlarınca kazı çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, tiyatronun yapısal malzemeleri çeşitli nedenlerle tahribata uğradığı yapılan arkeometrik sonuçlarla da ortaya konmuştur. Kondaktometrik olarak tiyatro ve yakın çevresine ait taş/kayaç ve toprak örneklerinin tuz içeriklerinin fazla olmasının nedeni toprak rezervuar ve denize yakınlık olarak görülmektedir.

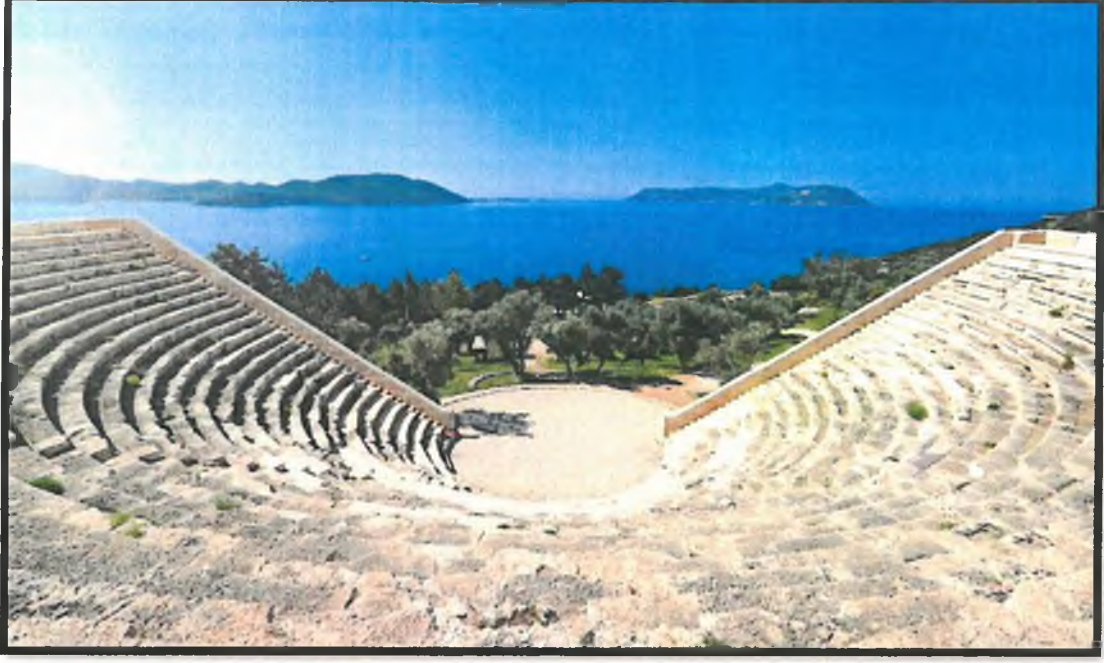
ANB mimarlık tarafından yürütülen proje kapsamında yapı ve yapı çevresindeki özgün mimari bloklarının belgelenmesi ile restitüsyon çalışması yapılmıştır. Restorasyonda *cavea analemma* blokları ve oturma sıraları aslına uygun bloklar yerine, çimento kullanılarak yapılmıştır. *Orkestranın* orijinali sıkıştırılmış toprak iken, yapılan restorasyonda *orkestra* çimento ile kaplanmıştır.

Tiyatronun bulunduğu arazi oldukça ağaçlıktır. Özellikle güneyi boyunca yetişkin zeytin ağaçları görülmektedir. Likya'nın önemli kentlerinden Antiphellos için en gösterişli ve korunagelmiş yapı olan tiyatronun etrafında ziyaretçi kontrolünü sağlamak için, Demre antik tiyatrosunda olduğu gibi koruma önlemleri alınmalıdır. Ayrıca kent içinde atıl durumdaki lahit kapakları/parçaları bu alana getirilerek bir sergileme alanı oluşturulabilir.

Şekil 15: Antiphellos Tiyatrosu Konumu

Resim 5: Antiphellos Tiyatrosu

- Dor Kaya Gömütü

Yapı, akropolün zirvesinin kuzey-batı ucunda yer almaktadır. Gömüt ve etrafındaki alan tamamen anakayadan oluşturulmuştur (Resim 7). Sadece üst yapıda bazı blok eklemeleri bulunmaktadır. Özgün tasarımı olan kare biçimli yapı doğu yönündür. Üç yönünü çevreleyen kaya, çevre duvarıyla yapı arasında 'U' formu bir koridor oluşturmaktadır. Girişin yanındaki kaya çanakları ve sunak gibi mimari elemanlar yapının bir hereoon ve tapınma işlevli olduğunu ortaya koymaktadır. Kayatapınak biçimli tasarımı en erken dönemlerden itibaren Anadolu'da görülen kayanın kutsallığını yansıması açısından önemlidir. Dor düzenindeki triglyph-metoplar traşlı halde bırakılmıştır. Bu durum yapıdaki detayların boya ile tamamlanmış ya da stuko ile kaplanmış olduğunu düşündürmektedir.

Cephe duvarı yan duvarlardan daha uzundur ve Likya geleneğinin üçgen çatılı tasarımının aksine piramidal çatılı olduğu fikri daha olasıdır. Gömütün dört köşesi plasterlerle süslüdür. Anıtsal kapısı Dorik tarzdadır, ancak üzerindeki inci dizisi İon düzenlemesiyle birleştirilmiştir. Yapı üzerindeki detaylar Attik, Dor ve Likya örgelerinin birleştirilerek sentezlenmiştir.

Gömüt odasında üç kline yer almaktadır. Odanın içindeki yuvarlak bordürün içinde 26 kadın figürü halay çeker durumdadır. Lykia'da özellikle mezar anıtlarında, mitolojik kadın figürlerine sıklıkla rastlanmaktadır. Lykia yerel mitolojisi içinde önemli yeri olduğu anlaşılan bu kadın figürlerinin çoğu ikincil seviyedeki tanrıçalar olmalıdır. İkincil derecedeki tanrıçalardan olan ve Lykia'da kültleri birçok yerde karşımıza çıkan Nympheler de bu gruba dahil edilebilirler. Mitoloji ve ikonografide sık sık Apollon'un yanında yer alan Nympheler, Antiphellos'ta ele geçen epigrafik ve arkeolojik buluntular ışığında, Apollon ile ortak bir kültü paylaşıyor olabilirler.

Gömüt Likya'daki önemli yapılarıdır. Tapınak tipinin gömüt formuna yansımış biçimidir. Epigrafik veriler gömülen kişinin Miletli birisi olduğunu ortaya koymaktadır. Tipolojik karşılaştırmalar yapının M. Ö. 4. yüzyıl sonu, 3. yüzyıl başı içinde değerlendirilmektedir.

Resim 6: Antiphellos Dor Kaya Gömütü

- **Anıt Mezar**

Lykialılar'dan günümüze kadar korunagelmüş en fazla kalıntı mezarlardır. Antiphellos'ta da dört bir tarafa serpilmiş Likya lahitlerinden en görkemlisi, bugün Uzunçarşı Caddesi'nde bulunan ve halk arasında Kral Mezarı olarak adlandırılan Likya Yazıtlı Anıt Mezar'dır. M.Ö. 6. yüzyılın sonlarından, Roma İmparatorluk dönemi içlerine kadar özellikleri belirgin bir mezar sanatı ortaya koyabilmişlerdir. Anıtsal ölçüdeki mezarlar oldukça gösterişlidir. M.Ö. 5. yüzyılın ortalarından itibaren Lykia tipi semerdam biçimli kapaklara sahip lahitler yaygın olarak kullanılmaya başlamış ve Roma dönemi içlerine kadar kendine özgü kapak formunu hemen hiç değiştirmeden korumuşlardır.

Yerel kireçtaşından yapılan anıt üç basamaklı bir podyum üzerinde durmaktadır. Semerdam kapaklı tipik bir Lykia lahididir. Anıt, temel ve podyum, hyposorion, orta blok, tekne, kapak bölümlerinden oluşmaktadır. Kapak dar yüzler pervazlarla dört panoya bölünmüş, altta yer alanlar dikdörtgen, üsttekiler ise kapağın eğimi nedeniyle yaklaşık üçgen form almıştır. Tekne kısmının dar yüzlerinde kapı tasvirleri bulunmaktadır (Resim 8). Antik çağ mezarlarında kapı, Lykia örneklerinde olduğu gibi, oldukça sevilen bir öge olmuştur. Bu mezarlarda kapı, "pseudo kapı" (Sahte kapı) biçiminde olup, yeraltı tanrısı Hades'e gidilen kapıyı sembolize etmektedir. Kapılar genellikle lahitlerin dar cephelerine işlenmiştir. Gövdesinde sekiz sıra Likçe yazıt bulunan anıt mezar M.Ö.4. yüzyıla tarihlendirilmektedir.

Resim 7: Antiphellos, Anıt Mezar

Taşınmaz kültür varlıkları içinde değerlendirilen anıt mezarların doğal ve insan faktörlerinden etkilenmesini en aza indirmek için önlemler alınmalıdır (Resim 9). Bu bağlamda, anıt mezarları ve etrafını koruyacak, ancak görselliği de bozmayacak bir koruma şeridi, gölgelik tasarlanabilir.

Resim 8: Antiphellos, Pazar İçindeki Anıt Mezar

Yerleşimin çeşitli alanlarında görülen anıt mezarlara ait parçalar korunaksız biçimdedir (Resim 10). Herhangi mimari bir ögeye bağlı yapılaşma grubu içinde yer almayan ve atıl halde bulunan parçaların koruma altına alınabilmesi açısından, envanterlerinin çıkarılarak, belirli bir alanda toplanması ve gerekli koruma önlemlerinin alınması gerekmektedir. Arkeolojik materyal için gerekirse uzmanlarından konservasyona yönelik destek alınmalıdır.

Resim 9: Antiphellos, Tapınağın Yanındaki Lahit Parçaları

- Kaya Mezarları

Bölgenin bir diğer karakteristik mezar grubunu yerel kireçtaşından oyularak işlenmiş kaya mezarları oluşturmaktadır. Kent içinde birçok kaya mezarı, lahit ve lahit parçaları görülebilmektedir.

Yumuşak kireç taşı kayalarına oyulan bu mezarlar zengin cephe süslemeleriyle Likya kaya mezarlarının en seçkin örneklerini oluştururlar. Bunlardan bazıları tapınak biçimli, diğerleri ise Lykia'ya özgü ahşap ev cepheli mezarlardır. Myra, Ksanthos gibi Likya'nın önemli kentlerindeki nekropol alanları oldukça dikkat çekicidir.

Likya kaya mezarlıkları sadece sivil mimarlıktaki ahşap yapı imitasyonu değil aynı zamanda sivil bir yerleşim imitasyonudur ve bugün olmayan sivil ahşap yapılar hakkında bilgi aktarmakla kalmaz, bugün bilemediğimiz Klasik Çağ sivil yerleşimleri hakkında da bilgi verirler. Çoğunlukla MÖ 4. yüzyılın ilk yarısına tarihlenirler.

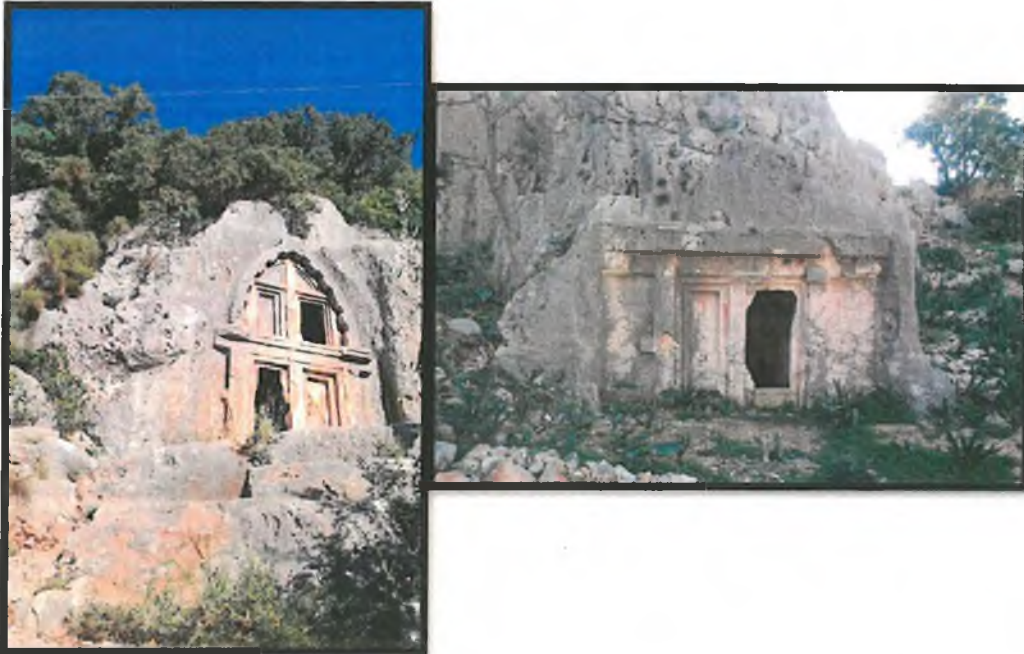
Bölgenin ölü gömme gelenekleri hakkında da bilgi sahibi olmamızı sağlayan arkeolojik ve epigrafik veriler, Anadolu uygarlıkları için de önemlidir. Çoğu mezar ya kendi döneminde soygunlarla ya da günümüz define sevdalılarınca tahrip edilmiştir. Ayrıca I. Derece Arkeolojik Sit sınırları içinde yer alan kaya mezarlarının hemen önünde modern yerleşimler bulunmaktadır. Çok katlı olmayan yapılar, kaya mezarlarının görüntüsünü kapatmamaktadır. Ancak, etkilenme geçiş alanı düşünülmeden yapılan yerleşim alanları/konutlar tarihi dokunun orijinallliğini bozmaktadır. Nitekim bu kaya mezarlarına ulaşım evlerin arasındaki dar merdivenler sağlanmaktadır. Kent içinde de çeşitli alanlarda tekli, ikili, üçlü gruplar halinde kaya mezarlarını görmek mümkündür. Yerleşim alanı içindeki kaya mezarlarından bazıları modern yapıların azizliğine uğramıştır. Yapılar kaya mezarlarının üzerine kurulmuştur (Resim 11). Yerleşim alanı dışındaki kaya mezarlarının durumu da çok iyi değildir. Çoğunun içinde ateş yakılmış, bazıları bir evsiz tarafından sahiplenilmiştir. Ağaçlık alanlardaki bazı mezarların etrafı çöplerle dolu ve büyüyen bitkiler mezarları kaplamış durumda. Doğal ve insan faktörleri yüzünden

kaya mezarlarının daha fazla tahrip olmaması için gerekli koruma önlemlerinin alınması gereklidir. Ayrıca belli noktalara bilgilendirme tabelaları da konulmalıdır.

Resim 10: Kaş, Kaya Mezarı Ve Üzerindeki Modern Yapı

Doğudaki yamaçta yer alan 4,25 m. yüksekliğindeki kaya mezarına birkaç basamak merdiven ile çıkılmaktadır. Dış cephe mimarisinde alt katta ahşap Likya evlerinin uygulaması, üst katta Likya lahit kapakları biçimindedir (Resim 6). Kapı ile alınlık arasında yedi satır kitabe mevcuttur. Kitabede Likçe, Grekçe ve Latince yazıtların varlığı mezarın çeşitli dönemlerde birden fazla kullanımını göstermektedir. Mezar odasının içinde üç tarafı çevreleyen klineler yer almaktadır. Doğu ve kuzey yamaçlarda yer alan başka bir kaya mezarı ise daha sade bir kompozisyona sahiptir. Likya ahşap mimari özelliklerini yansıtan cephe süslemesinde kapılar derin silmelidir (Resim 12). Mezar odasının üç tarafı (giriş bölümü hariç) kline ile çevrilidir.

Resim 11: Kaya Mezarları

- Tapınak

Dönemin dini yapıları nadir olarak korunmuştur. Hastane Caddesi/Necipbey Caddesi üzerinde, dış yüzü muntazam kesme taş kullanılarak yapılmış olan tapınak bulunmaktadır (Resim 13). Yapının temel taşlarının Roma Dönemi'nden kaldığı tespit edilmiştir. Tapınağın hangi tanrıya adanmış olduğu bilinmemektedir.

Yapının güney tarafı tamamen yıkılmıştır. Yerli kalker taşı kullanılarak yapılan yapının geç dönemlerde kullanımını gösteren (harçlı duvar ilaveleri gibi) eklemeler mevcuttur. Templum in antis planındaki tapınak kuzey-güney doğrultuludur. Girişi güneydedir.

Kuzeyinde yol bulunan tapınağın etrafı modern yapılarla çevrilidir. Kismen açılmış tapınağın güneyinde antik döneme ait yol taşlarını görmek mümkündür. Tapınak ve çevresinde kapsamlı bir kazı çalışması yapılmamıştır. Alanda tapınağa ve diğer yapılara ait mimari bloklar ile çeşitli yerlerden getirilmiş lahit kapakları bulunmaktadır.

Kismen korunagelmüş yapı etrafında bir koruma şeridi bulunmamaktadır. Ayrıca alanın çok otlanması sebebi ile, bitki köklerinin ve doğa şartlarının yapıya verdiği zararları engelleyebilmek için acil koruma önlemleri alınmalıdır.

Resim 12: Antiphellos, Tapınak Yapısı

3.4.3.3. Bölgede Bulunan Türk Dönemi Eserleri ve Sivil Mimarlık Örnekleri

Genel olarak bitişik nizamda ve oldukça yoğun bir kent dokusu gözlemlenmektedir. Alanın eğimi, geleneksel yapıların denizle görsel bir ilişki içinde olmasını sağlamıştır. Bu ilişki çok sıcak olan yaz mevsiminde yapıların serin deniz rüzgarından faydalanmasını da sağlamaktadır.

Planlama alanı içerisinde yer alan tescilli ve tescil yapıların turizm ve ticaret fonksiyonu ağırlıklı kullanımı ile düşük miktarda konut kullanımlı olduğu görülmektedir.

Kaş kent merkezi sınırları içinde bulunan tescilli yapıların çoğu restore edilmiş ve kullanım fonksiyonları değişmiştir. Yapıların dış kısımları dokuya özgün korunmuş, iç kısımları ihtiyaca yönelik olarak modern mimariye göre elden geçirilmiştir.

Yapıların çoğu turizm ve ticaret amaçlı kullanılmaktadır. Kentsel sit sınırları daha çok çarşı olarak nitelendirilmektedir. Deniz kıyısı yakınındakiler ticaret, iç kısımdakiler otel,cafe ve dükkan olarak kullanılmaktadır.

Yapıların tamamında kentsel dokunun korunduğu sokaklar kentsel doku içerisinde korunmuşluk ve kendi içinde uyumluluk gösterir. Bunlar dışında daha sonradan inşa edilmiş yapılar modern mimariye göre yapılmış.

Merkez caminin de bulunduğu meydan kamusal ortak alan olarak kullanılmaktadır. Kiliseden dönüştürülmüş olan Yeni Cami günümüzde de kullanılmaktadır.

Yapılar birkaç istisna dışında dikdörtgen planlıdır. Bazıları küçük bahçeye sahiptir. Ön bahçe kullanımı çok azdır. Dikdörtgen planlı evler önde küçük bir balkon, uzun cephede bir balkon ya da balkonsuz olarak tasarlanmıştır.

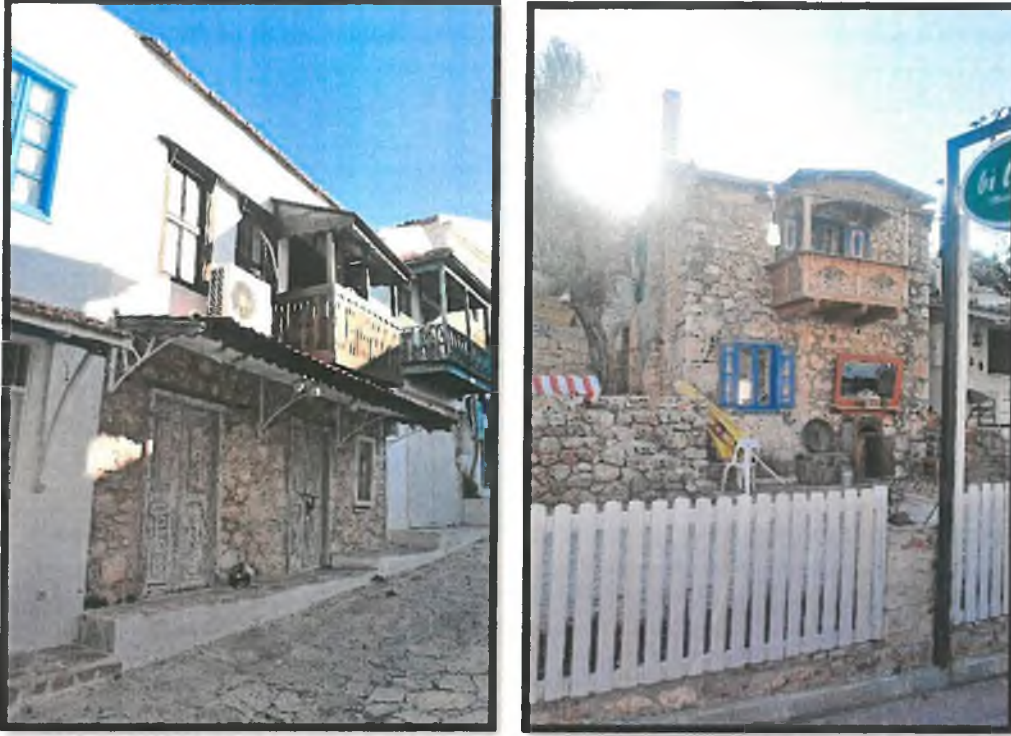
Evler sokaktaki konumlarına göre; yol üzerinde etrafı açık, iki tali yolun kesiştiği noktada, iki tali yolun arasında ya da üç cephesi yola bakacak şekilde köşeye yerleştirilmiştir (Resim 13).

Resim 13: Kaş Evleri Konumları

Konutlar genel olarak iki katlıdır. Arazi eğimi sebebiyle bazı yapılar ön cepheden iki katlı, arka cepheden tek katlı gibi algılanmaktadır. Çok nadir ara katlı yapılarda bulunmaktadır. Ara katlı yapılar plan analizinde üç katlı olarak kabul edilmiştir. Tamamına yakınında depo olarak kullanılan bodrum kat bulunmaktadır. Nadiren çatı katı olan yapılar da görülür. Teras kullanımı yaygındır.

Yatay yapısal sistem olarak ahşap kirişlerle entegre dikey yapısal sistem olarak taş, yük taşıyan duvarlardan oluşmaktadır. Konutlar moloz taş yığma duvar tekniğiyle inşa edilmiştir. Bağlayıcı malzeme olarak samanlı kil ya da kireç harcı kullanılmıştır. İç duvarlar bezem kesme taş bazen bağdadi teknikte inşa edilmiştir. Yapılar genel olarak kireç harcıyla sıvanmıştır ya da beyaz badanalıdır.

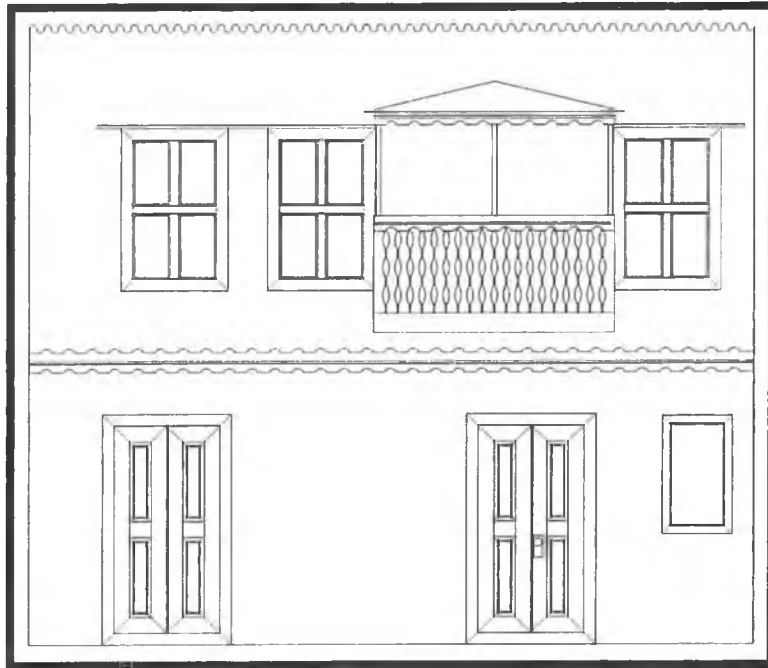
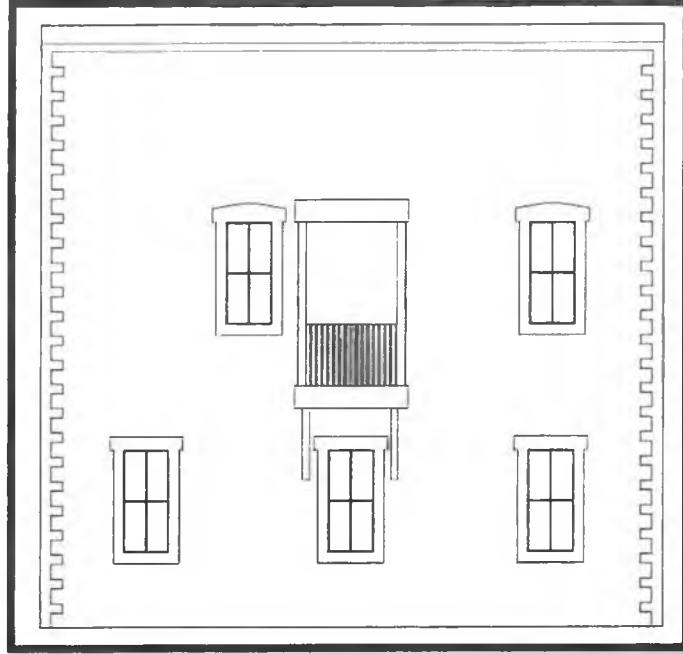

Resim 14: Kaş Evlerinden Örnekler

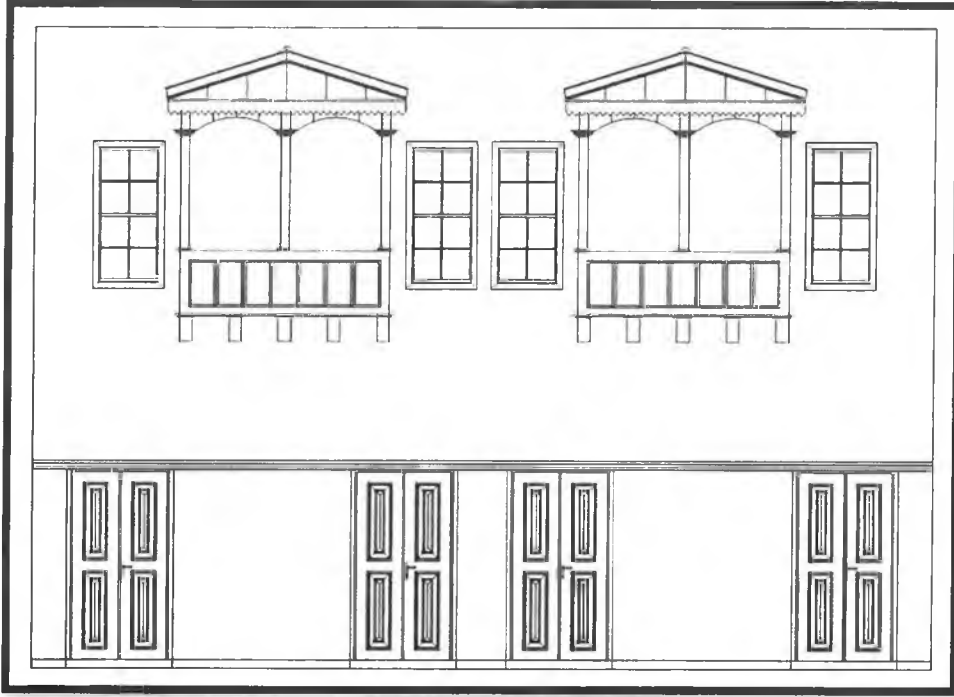

Resim 15: Dış Cephe Ayrıntı

Üst örtü beşik çatı ile örtülmüş, Marsilya kiremitle kaplanmıştır. Bu çatı sistemi sonucu ortaya çıkan alınlıklar mimarinin en etkili öğesidir . Alınlık etrafı ve katlar arası silmelerle vurgulanmıştır. Az sayıda yapıda alınlık köşelerinde akroterler bulunur. Halk arasında bunlara kulakçık denir.

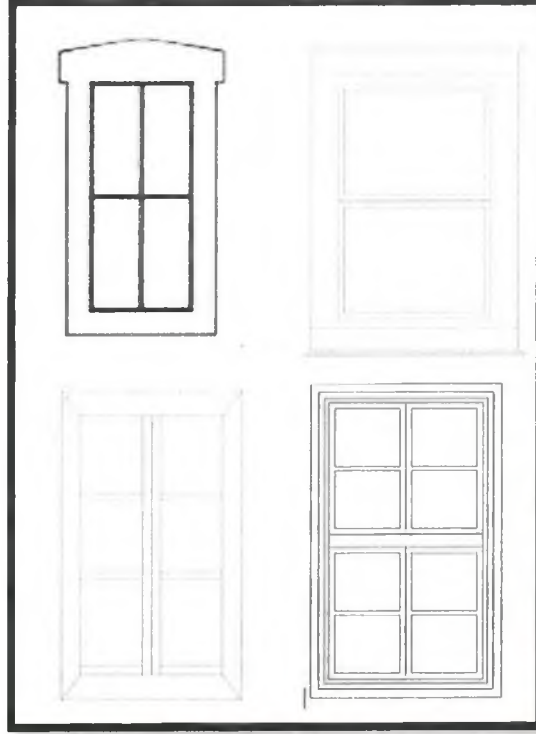

Şekil 16: Evlerin Cephe Tipolojisi Örnekleri

Resim 16 : Cephe Örnekleri

Cephelerde sokağa açılan ve etrafı taş sövelerle çevrili dikdörtgen pencereler bulunur. Pencereler genellikle ahşap kafeslere sahiptir. Bazı geleneksel binaların pencere çevrelerinde süsleme örnekleri görülür. Pencerenin dört yanında yüzeysel silmeler görülür. Bazı örneklerde üst kısımları yarım daire formunda yapılarak yüzeysek kemer görüntüsü verilmiştir.

Şekil 17: Pencere Tipolojisi Örnekleri

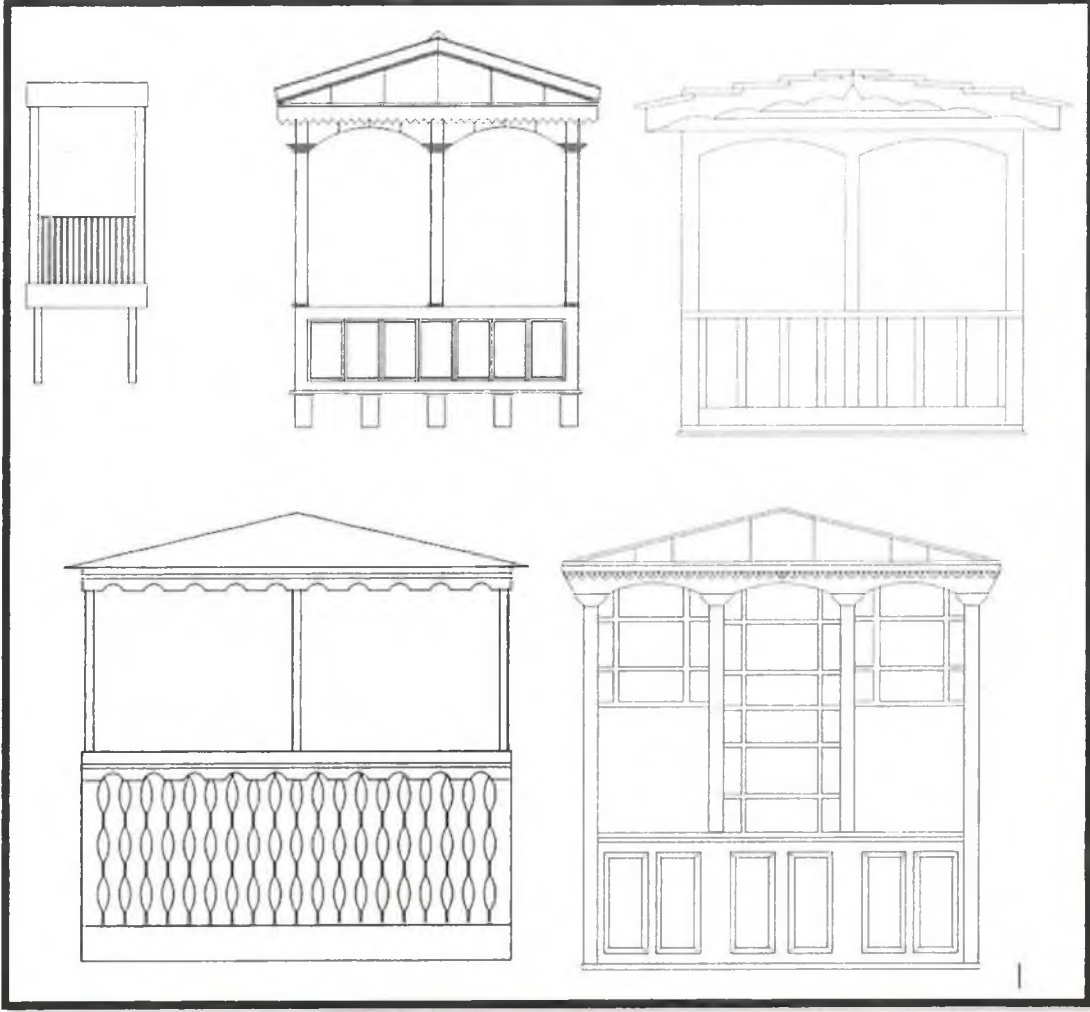

Resim 17: Cephe ve Pencere Örnekleri

Bölgenin iklim özellikleri yapı elemanlarını ve kullanımlarını şekillendirmiştir. Balkonlar, teraslar ve avlular serin alanlar oluşturarak yaz sıcağından korunmak için düzenlenmiştir. Balkonlar ahşaptır ve üzeri çatıyla örtülüdür. Mini balkonların tam tersi geniş teraslar görülür. Bu mini balkon çıkmaları cephenin tam ortasına konumlanır. Duvardan dışa taşıntı yaparak alttan ahşap payandalarla desteklenmiştir.

Şekil 18: Cumba/Balkon Tipolojisi Örnekleri

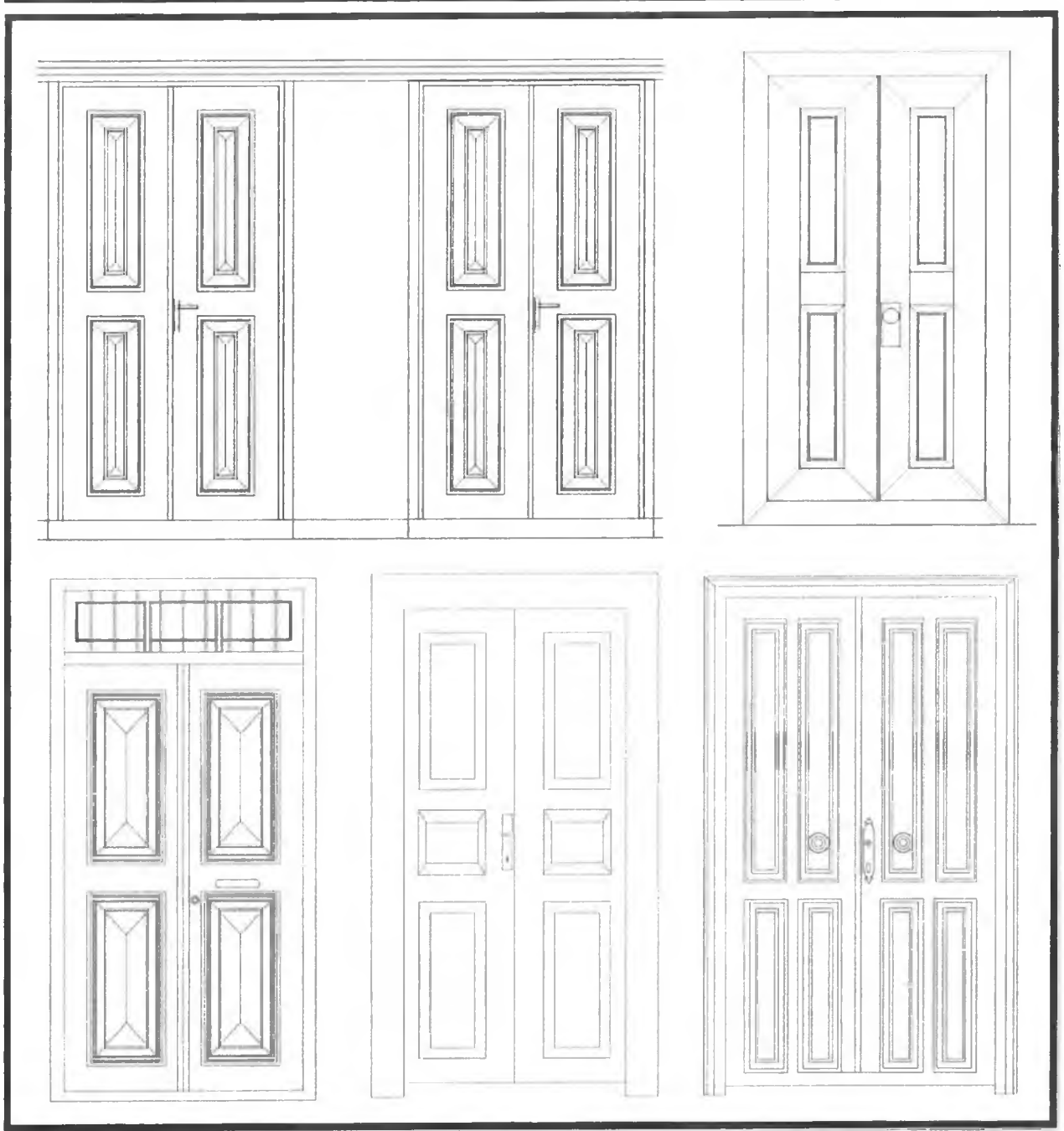

Resim 18: Cumba/Balkon Örnekleri

Giriş kapıları iki kanatlı ahşap kapılardır. Bazı kapılar üzerinde bezemeler görülür. Dış kapılarda pencik adı verilen küçük aydınlatma pencereleri bulunur. Pencik karanlık bodrum ve zemin kat alanlarının aydınlatılması için yapılmıştır. Bazı kapıların üzerinde küçük bir koruma çatısı bulunur.

Şekil 19: Kapı Tipolojisi Örnekleri

Resim 19:Kapı Kullanımına Örnekler

Sonuç olarak; genel kent dokusunun oldukça iyi korunduğu bölgede dar sokaklar doku korunarak günümüze gelebilmiştir. Ticari amaçla kullanılan yapıların dış cephelerinde değişimlerin olmaması kent dokusunun korunmasını sağlamıştır. Turizm için önemli bir merkez olan Kalkan, bu özelliğini sonraki dönemlerde de sürdürmelidir. Yapılması planlanan müdahalelerin aslına uygun olarak yapılması bu konudaki en önemli husustur.

3.4.3.4. Arkeolojik ve Tarihsel Gelişimin Değerlendirmesi

Lykia Bölgesi, günümüzdeki adıyla Teke Yarımadası, tarih boyunca çeşitli uygarlıklara ev sahipliği yapmıştır. Bölgenin coğrafi ve jeolojik özellikleri bunun en önemli nedenidir. Verimli topraklar, denizin sağladıkları ve koyların korunaklı konumu nedeniyle bölgede önemli yerleşim alanları görülmektedir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Bölge Kurulu tarafından alınan kararlarla Kentsel Sit, Arkeolojik Sit, Doğal Sit Alanları oluşturulmuştur. Kaş İlçe sınırları içerisinde kentsel, arkeolojik ve doğal sit alanları bulunmaktadır.

Dünya Doğayı Koruma Birliği (International Union for Conservation of Nature, IUCN) tarafından "Korunan Alan/Protected Area"(özellikle biyolojik çeşitliliğin, doğal kaynakların ve bununla ilişkili kültürel kaynakların muhafazasına ve korunmasına hizmet eden, yasal ve diğer etkili yollarla yönetimi gerçekleştirilen deniz ve /veya kara alanı), içinde değerlendirilebilecek Kaş I ve III. derece arkeolojik sit alanları, kıyı alanları ve bitki örtüsü bir bütün içinde korunmalıdır.

Korunan alanlar, insan faaliyetlerinin kısıtlandığı veya tamamen yasaklandığı alanlardır. Etkin koruma için yerel halkın katkısı vazgeçilmez bir unsurdur. Dolayısıyla, belirlenecek koruma tedbirlerinin yerel halk tarafından kabul edilebilir ve kurumsal olarak sürdürülebilir olması gerekmektedir.

İnsan faaliyetleri sonucu, şehirleşme, sanayileşme, turizm, ulaşım, alt yapı ve tarım gibi değişiklikler, doğal değerlerin bozulması ya da tamamen yok olmasıyla sonuçlanmaktadır.

Korunan alanlarda gerçekleştirilen iş ve işlemler, koruma alanlarının yönetim sürecini, alanın sahip olduğu doğal değerlerin korunmasını, bu değerlere yönelik ortaya çıkan tehditlerin giderilmesini, alanın sorunlarının çözülmesini ve böylece alanın korunmasını hedeflemektedir. Planlama Bölgesi'nin doğal, tarihsel ve kültürel değerlerini korumak önem arz etmektedir.

Kaş yerleşiminin çok zengin bir kültür varlığı portföyüne sahip olması, doğal değerlerin de aynı zenginlik ve nitelikte olması, her geleneksel yapının kendini üreten toplumun yaşamını yansıtması unsurları tarih ve kültürel değerleri yansıtmaktadır.

Alanın gelecek kuşaklara aktarılması ve doğal zenginlikten gelecek kuşakların da yararlanabilmesi ancak sorunların tespiti, bugünden önlemlerin alınması, yerel halkın bilinçlendirilmesiyle mümkün olacaktır. Turizm faaliyetlerine yönelik olarak yerel halk bilinçlendirilmelidir.

Antiphellos Antik Kenti Koruma Amaçlı İmar Planı kapsamında, alanın değerlendirilmesine yönelik görüşler aşağıda sıralanmıştır:

- Belirlenen sit alanları ile etrafındaki yerleşimler etkilenme geçiş alanı kapsamında değerlendirilmeli ve kontrollü olarak imara açılmalıdır.
- Likya bölgesinin önemli kentlerinden olan Antiphellos'ta antik dönem yerleşimleri bir bütünlük içinde gözlenememektedir. Kent modern yerleşimle iç içedir. Ayrıca I. Derece Arkeolojik Sit Sınırları içinde yer alan ve haritaya işlenmiş bazı mimari yapı kalıntılarına ait izler alanın yoğun bitki dokusuyla kaplı olmasından ya da yapıların su altında kalmasından dolayı görülememiştir. Ancak daha önce harita da belirtildiği üzere yapı dokularının devamının olduğu göz ardı edilmemelidir.

- Arkeolojik Sit sınırları incelendiğinde, tiyatro ve kaya mezarları arasındaki alan derece içinde değildir. Ancak antik kentin kesintisiz bir yayılım olduğu da göz önünde bulundurulmalıdır. Bu yüzden alanda yapılacak herhangi bir çalışma için uzman kişilerin görüşü alınmalıdır.
- Sit sınırları dışında bulunan tescilli yapılar da göz önünde bulundurulurken, alanın bir bütünlük içinde ele alınması son derece yararlı olacaktır. Ayrıca Kentsel Sit alanı içinde bulunan tescilli kültür varlıklarının onarımında özgün yapı malzemesinin korunmasına da dikkat edilmelidir. İnovasyon edilen yapılarda da, kent dokusunun korunabilmesi için gerekli önlemlerin alınması gereklidir.
- Bir ada/parsel boyunca tescilli yapıların arasında kalan, aynı özgün dokuyu koruyan ancak tescillenmemiş yapılar bütüncül bir koruma için tescil kapsamında değerlendirilebilir. 3-30-29 nolu tescilli konutlar arasında bulunan 27/3 nolu konut genel sokak dokusuna uygun olduğu için tescillenebilir. Ayrıca, bu yapılara yapılacak müdahale-ekleme ya da pazarlama için reklam panoları görsel estetik bütünlüğü bozacağından, bütüncül koruma ilkelerinin tarihi kent merkezi için uygulanması gereklidir.
- Kısmen koruma gelmiş tapınak etrafında bir koruma şeridi bulunmamaktadır. Ayrıca alanın çok otlanması sebebiyle, bitki köklerinin ve doğa şartlarının yapıya verdiği zararları engelleyebilmek için acil koruma önlemleri alınmalıdır.
- Likya'nın önemli kentlerinden Antiphellos için en gösterişli ve korunagelmüş yapı olan tiyatronun etrafında ziyaretçi kontrolünü sağlamak için, Demre antik tiyatrosunda olduğu gibi koruma önlemleri alınmalıdır.
- Kent içindeki anıt mezarların etrafına bir koruma şeridi, gölgelik, bilgilendirme panosu yapılmalıdır. Ayrıca kent içinde, herhangi bir yapıyla ilişkisi olmayan, atıl durumdaki lahit parçalarının envanteri çıkarılarak uygun bir sergileme alanı oluşturulabilir.
- Doğal ve insan faktörleri yüzünden kaya mezarlarının daha fazla tahrip olmaması için gerekli koruma önlemlerinin alınması gereklidir. Ayrıca belli noktalara bilgilendirme tabelaları da konulmalıdır.

Yeni yerleşim alanlarının açılması, altyapı ve ulaşım hizmetlerinin sağlanması gibi uygulanması kaçınılmaz olan kentsel gelişme eğilimleri arkeolojik alanlara doğrudan ya da dolaylı olarak zarar verebilmektedir. Bu nedenle kentsel yerleşmeler içerisinde ya da çevresinde bulunan arkeolojik alanların korunması ve gelecek nesillere aktarılabilmesi sadece arkeoloji ve koruma çalışmaları ile değil, aynı zamanda koruma ve planlama süreçlerinin birlikte işlemesi ile mümkün olabilmektedir.

3.5.Sektörel Yapı

Planlama alanı Kaş ilçe merkezinde konumlanmıştır. Alan içerisinde ağırlıklı olarak ticaret ve turizm faaliyetlerine yönelik işletmeler bulunmaktadır. Konut kullanımı düşük orandadır. Bölgenin turizm potansiyelinin yüksek olması sebebiyle turizm ve onu besleyen ticari faaliyetler ağırlıklı olarak yer seçmiş durumdadır.

Tescilli yapılar genel olarak ticari faaliyetlerde; dükkan, restaurant, ofis vb. gibi kullanılmaktadır. Planlama alanı dış cephelerinde yüksek katlı yapılarda ise otel, pansiyon kullanımlarının bulunduğu görülmektedir.

3.6.Yapı Yasaklı Alanlar

Planlama alanı içerisinde I. ve III. Arkeolojik Sit Alanları, Kentsel Sit Alanları, Sit Etkileme Geçiş Alanları ve Koruma Alanları yer almaktadır. Bu alanlar içerisinde I. Arkeolojik Sit Alanı içerisinde barındırdığı birinci derece kültür varlıkları nedeni ile kesin koruma altına alınacak ve yapı yasaklı bölgeler olarak belirlenmektedir. Bu alanlarda sadece bilimsel çalışma ve kazılara izin verilmektedir. Yapılacak bilimsel çalışma ve kazılar dışında hiçbir şekilde yapılaşma yapılmayacak alanlar olarak belirlenmektedir.

Diğer taraftan III. Arkeolojik Sit Alanları, Kentsel Sit Alanları, Sit Etkileme Geçiş Alanları ve Koruma Alanları kontrollü yapılaşmanın yapılabileceği alanlar statüsündedir.

Belirtilen korunması gerekli sit ve koruma alanları dışında bölgede yapılaşmayı kısıtlayıcı ve engelleyici herhangi bir durum bulunmamaktadır.

3.7.Özel Kanuna Tabi Alanlar

Planlama alanının içerisinde özel kanuna tabi alanlar (Turizm, milli park, askeri alan, özel çevre koruma vb.) bulunmamaktadır.

3.8. Koruma Statüsü Bulunan Alanlar (Sit Alanları Analizi)

Planlama alanına ilişkin olarak Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 06.06.2003 tarih ve 5919 sayılı kararı ile uygun bulunan Koruma Amaçlı 1/1000 Ölçekli Uygulama İmar Planı bulunmaktadır.

Koruma Amaçlı İmar Planı'nın amacı; Kaş, doğal, arkeolojik ve kentsel sit alanları ile etkileme ve geçiş alanlarının koruma amaçlı imar planı sınırları içinde yer alan doğal yapısı, arkeolojik kalıntı alanları ile geleneksel, yarı geleneksel konut dokusunun ve turistik amaçlı merkez işlevli alanların korunması, düzenlenmesi ve tarihsel çevre ile uyumlu olarak geliştirilmesi için hazırlanmıştır.

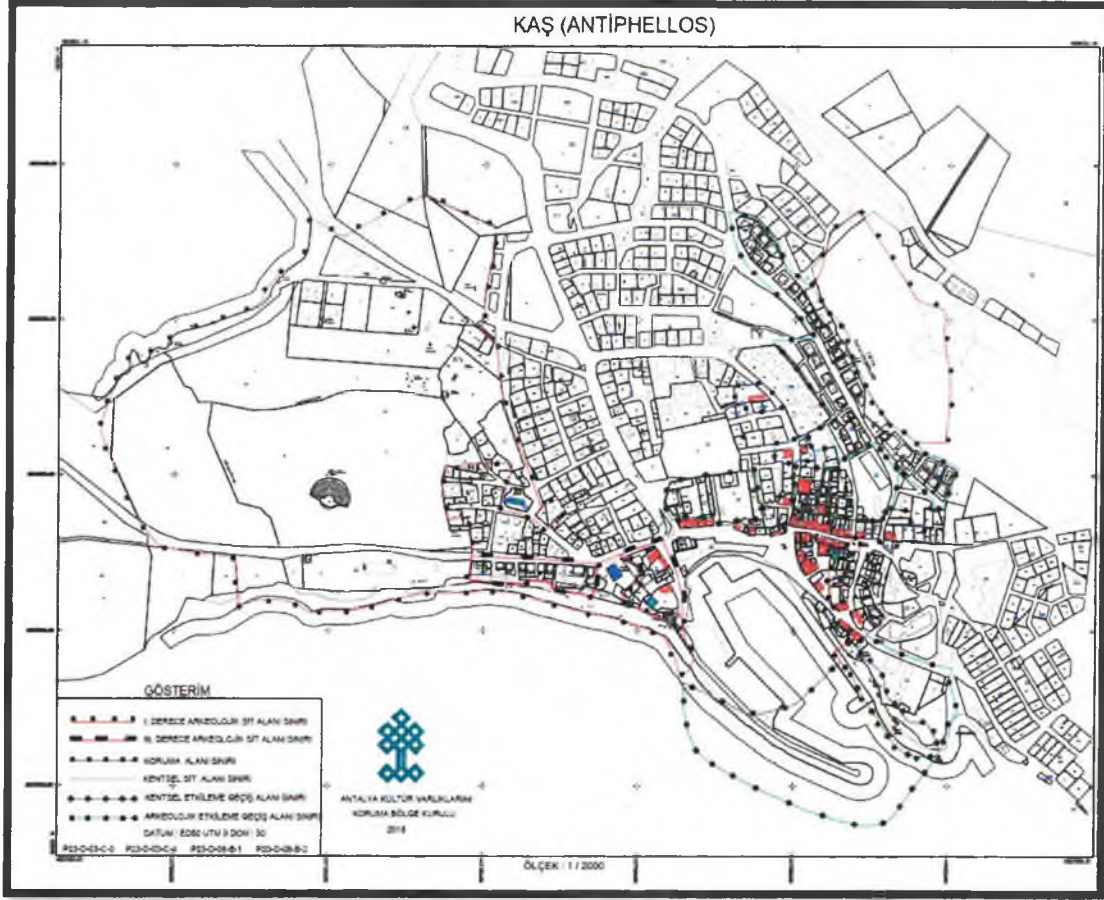
Koruma Amaçlı İmar Planı Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun ;

- 10.03.1978 gün ve A-1039 sayılı kararı ile belirlenen ve Antalya K.T.V. Koruma Kurulu'nun 06.11.1989 gün ve 531 sayılı kararı ile aynen devamına karar verilen Kaş Kentsel Sit Alanı,
- Antalya K.T.V.Koruma Kurulu'nun 24.12.1993 gün ve 2074 sayılı kararı ile belirlenen Kaş Kentsel Sit Alanı Koruma-Etkileme Alanı
- G.E.E Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 06.06.1980 gün ve 4467 sayılı kararı ile belirlenen Kaş (Antiphellos) Arkeolojik Sit Alanı ve Yakın Çevresi

için hazırlanan Kaş Koruma Amaçlı İmar Planı sınırları içinde kent merkezi içinde yer alan geleneksel çarşı kesimi ile, yarı geleneksel merkez işlevli alanlar, konut alanları, bu alanlar içinde bulunan tescilli anıtsal ve sivil mimarlık örnekleri ile diğer tüm yapıları kapsamaktadır.

Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 26.12.2016 tarih ve 5668 sayılı kararına istinaden Koruma Amaçlı İmar Planı'nda Kentsel Sit Etkileme Geçiş Alanı sınırları içerisinde yer alan 46 ada 54 nolu parselde yapılan kazı çalışması esnasında arkeolojik kalıntılara rastlandığı, yapılan incelemeler

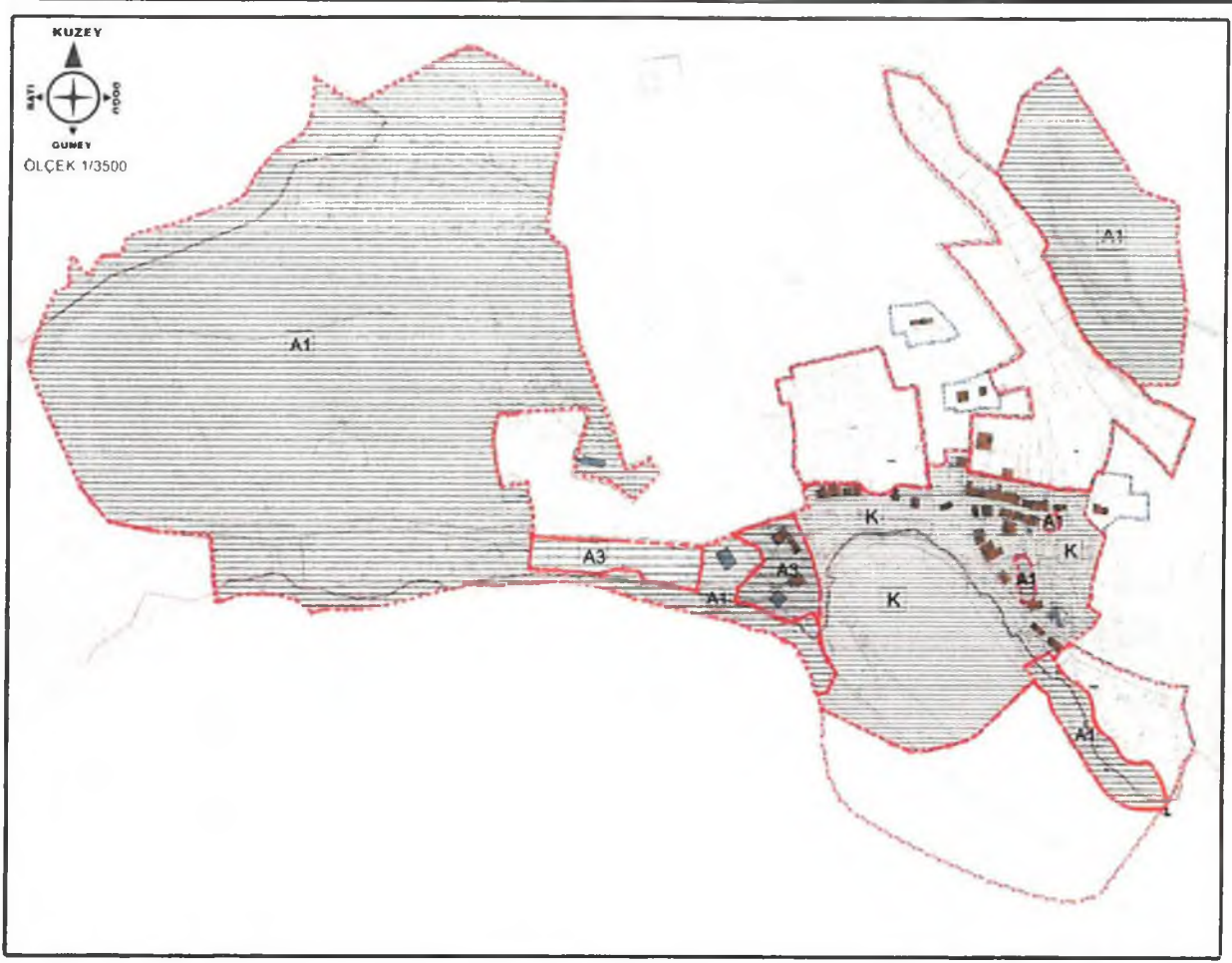
sonucunda bölgede sit alanları derecelerinin revize edildiği ve revize edilen sit sınırları ve statülerine istinaden Koruma Amaçlı İmar Planı'nın revize edilmesi gerektiği bildirilmiştir.

Şekil 20: Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 26.12.2016 Tarih Ve 5668 Sayılı Kararına Göre Sit Alan Sınırları

Planlama alanına ilişkin olarak Kaş Belediyesi tarafından yürütülecek olan 37 ada 37 parsel üzerindeki meydan projesi kapsamında bu alanında kentsel sit alanları ile bir bütün olarak değerlendirilmesi amacı ile Etkileme Geçiş Alanı sınırlarının revize edilerek bu alanı da kapsamı teklifi Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 13.07.2020 tarih ve 10961 sayılı kararı ile revize edilerek planlamanın ana altlığı olan sit alan sınırları kesinleşmiştir.

Şekil 21: Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 13.07.2020 tarih ve 10961 Sayılı Kararına Göre Sit Alan Sınırları

Planlama alanı içerisinde Kentsel Sit Alanı sınırları içerisinde tescilli 52 adet yapı yer almaktadır. Bu yapılar genel itibari ile Uzun Çarşı Caddesi etrafında, Liman'ın kuzey ve batı çevresinde konumlandırılmıştır. Tescilli yapılara ilişkin olarak detaylı araştırma ve analizler Mekânsal Analiz başlığı altında detaylandırılacaktır.

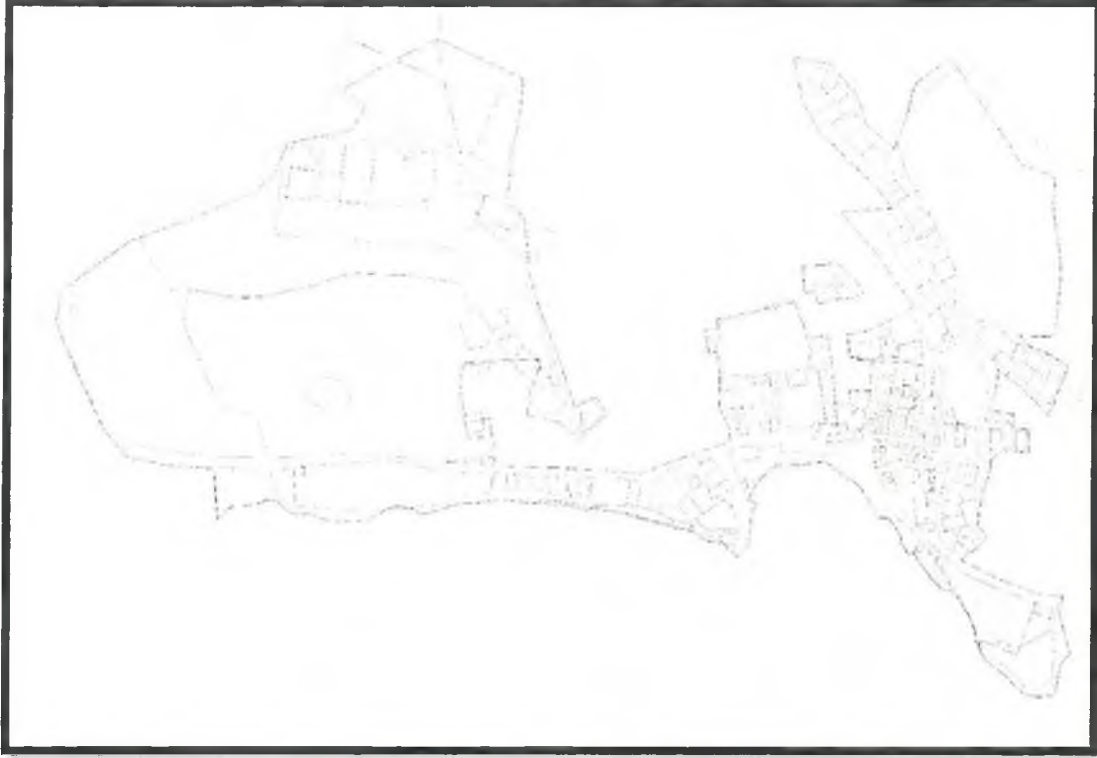
3.9.Mekansal Analizler

3.9.1. Mülkiyet Durumu Analizi

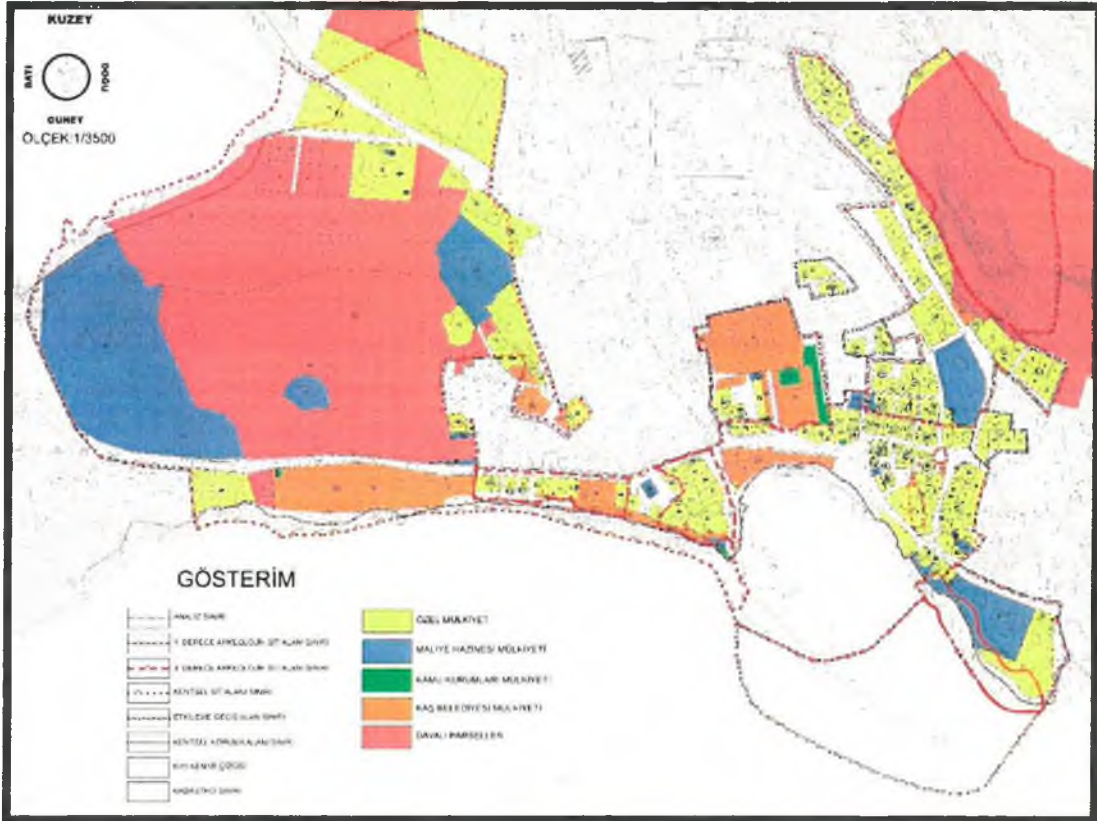
Planlama alanı sınırları içerisinde yaklaşık 35.8 ha'lık bir alan kadastroya tescilli mülkiyetlerden oluşmaktadır. Söz konusu mülkiyetler özel, kamu, maliye hazinesi, kaş belediyesi ve tescilli dava konusu parsellerden oluşmaktadır.

Davalı parsellere ilişkin inceleme yapıldığında özellikle I. Arkeolojik Sit Alanı içerisinde kalan parsellerin tescillerinde davalı şerhinin olduğu görülmektedir.

Parsellerin alansal büyüklükleri incelendiğinde parsellerin ortalama büyüklüklerinin 150 m² ile 250 m² arasında yer aldığı görülmektedir. Kentsel sit alanında kalan kadastro parsellerin düzensiz bir yapıda dağılım gösterdiği ve farklı geometrik yapılar halinde sahip olduğu görülmektedir. Kentsel sit alanı çevresindeki yeni yerleşim alanlarında ise daha düzenli bir parselasyon yapısı ve geometrik şekiller olduğu görülmektedir.

Şekil 22: Planlama Alanı Kadastral Durumu

Şekil 23: Planlama Alanı Mülkiyet Analizi

PARSEL DURUMU	ALAN (M ²)
ÖZEL MÜLKİYET	88,549.00
KAMU MÜLKİYETİ	1,467.67
KAŞ BELEDİYESİ MÜLKİYETİ	25,229.84
HAZİNE MÜLKİYETİ	45,806.61
DAVALI PARSELLER	197,547.81

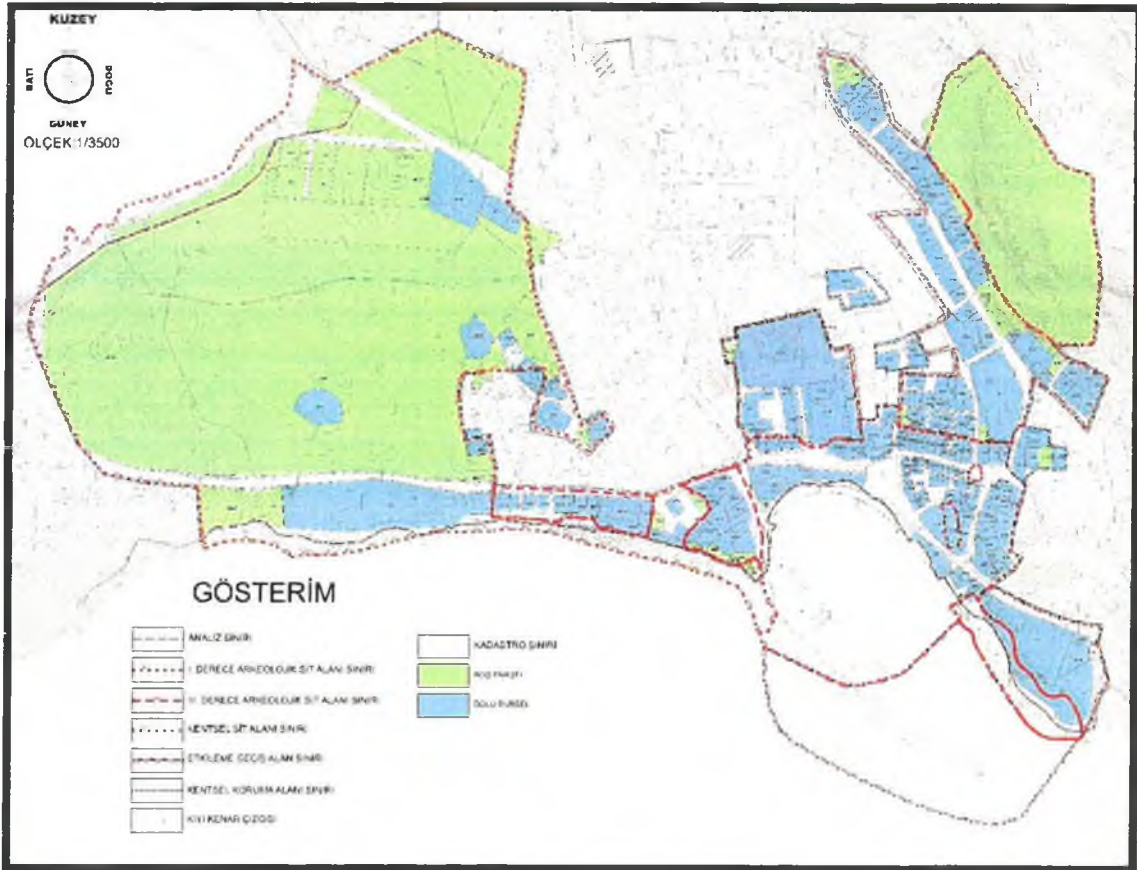
Tablo 17: Mülkiyet Durumu Alan Dağılımı

3.9.2. Boşluk-Doluluk Analizi

Planlama alanı içerisinde tescilli toplam 300 adet parsel yer almaktadır. I.Arkeolojik sit alanları dışında parsellerin yaklaşık %98 oranında yapılaşmanın tamamlandığı görülmektedir. Konu alanda 54 adet adet parsel boş durumda iken, 246 adet parsel yapılaşma bulunmaktadır.

ALAN ADI	ALAN (M ²)	ADET
BOŞ PARSELLER	188,788.24	54
DOLU PARSELLER	86,209.36	246
TOPLAM	274,997.60	300

Tablo.18 Boş-Dolu Parseller Alan Dağılım Tablosu

Şekil 24: Boşluk-Doluluk Analizi Analizi

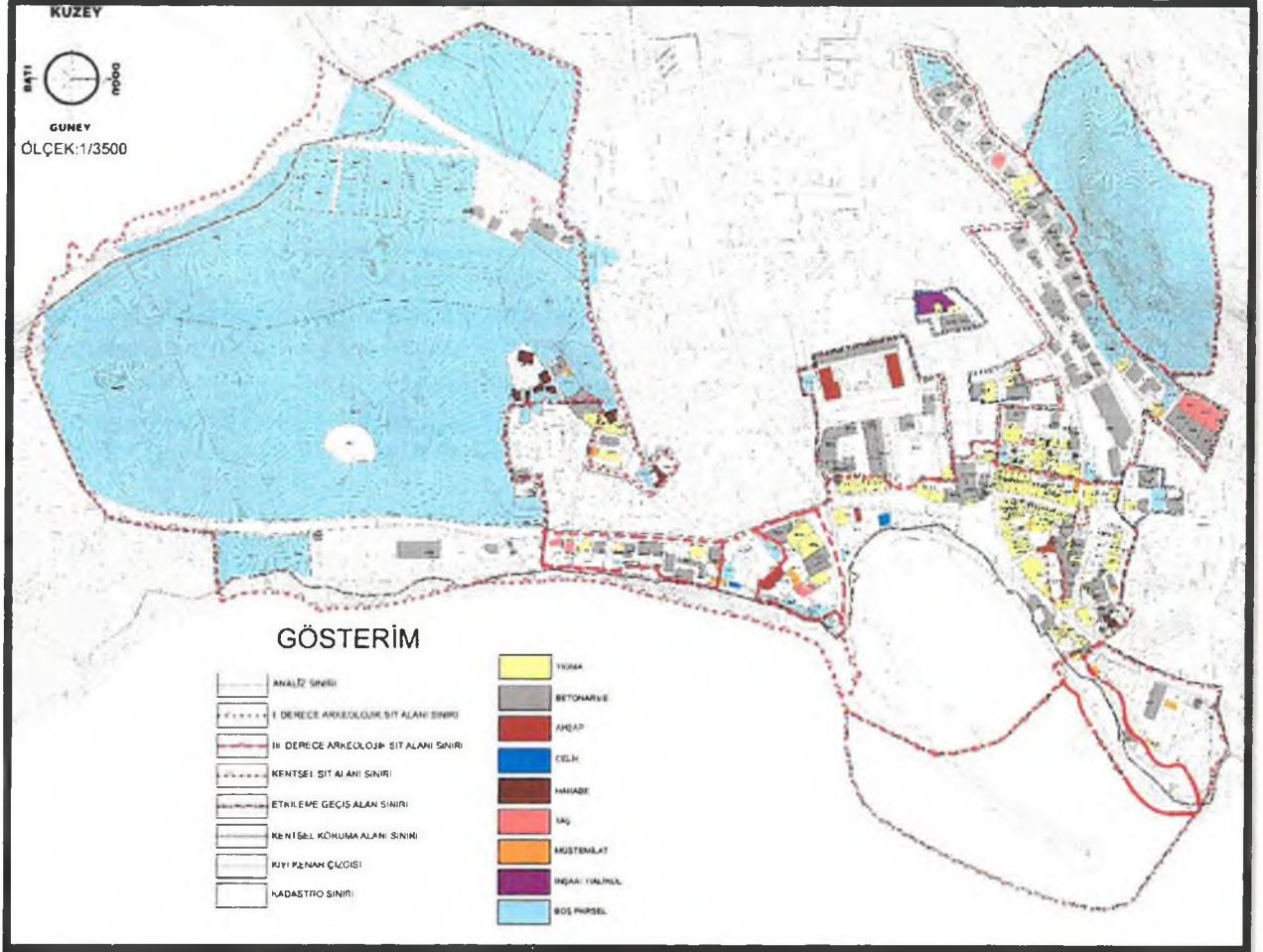

3.9.5. Yapı Renk Analizi

Planlama alanı içerisinde yer alan korunacak yapılar ve diğer mimari yapılarda bölgenin genel bina renk dokusu olan beyaz renk hakimdir. Bunlar dışında tescilsiz yapılarda ise taş yapılarda doğal rengi olan açık kahve doğal taş rengi ve kahverengi renk kullanımı tercih edildiği görülmektedir. Kaş bölgesinin Kaş Koruma Alanı ve Kalkan Koruma Alanında genel olarak akdeniz evleri renk tipi beyaz renk tercih edilmiş ve bölgenin evlerinin bir özelliği haline geldiği görülmektedir.

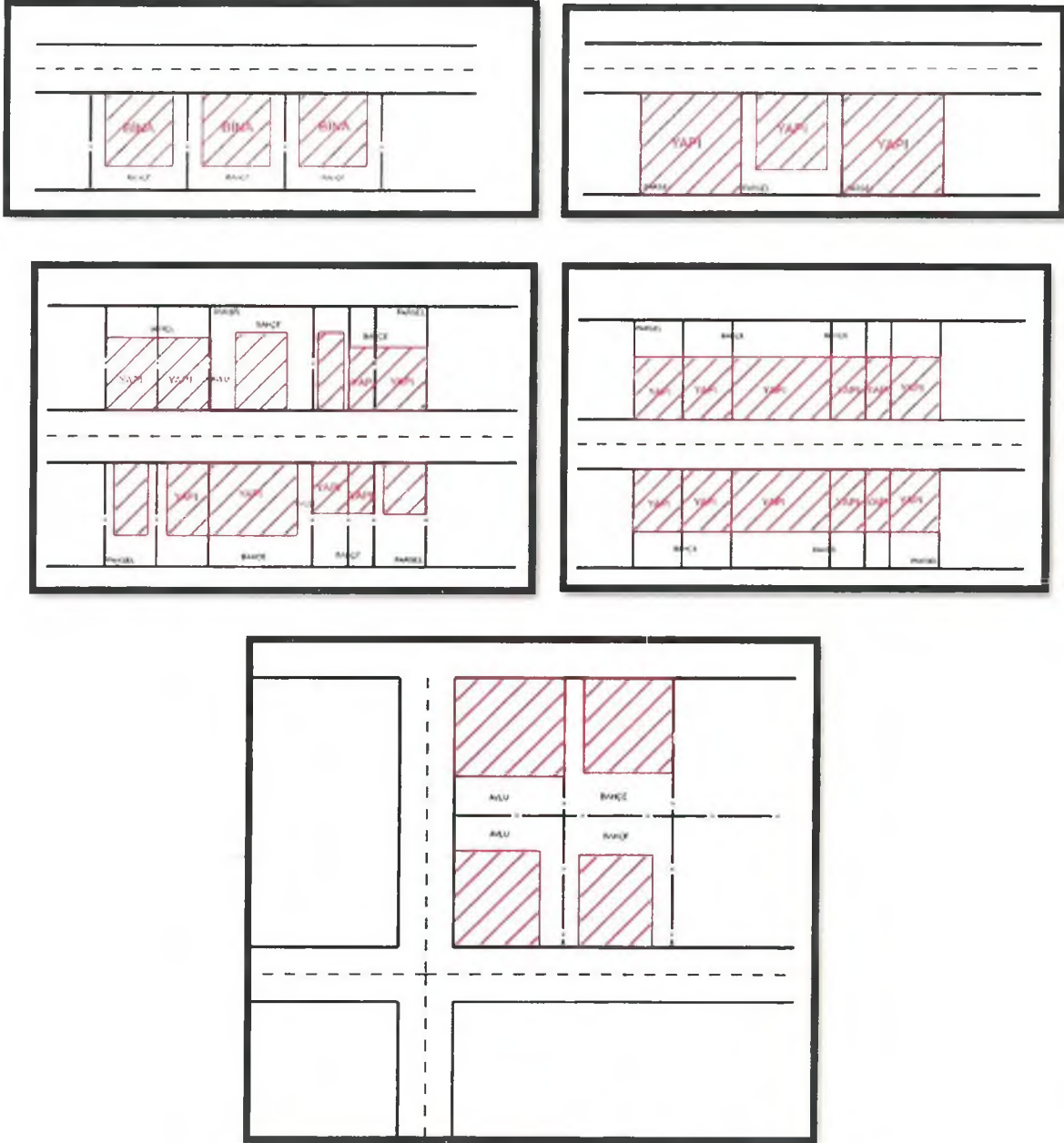
Şekil 27: Yapı Renk Analizi

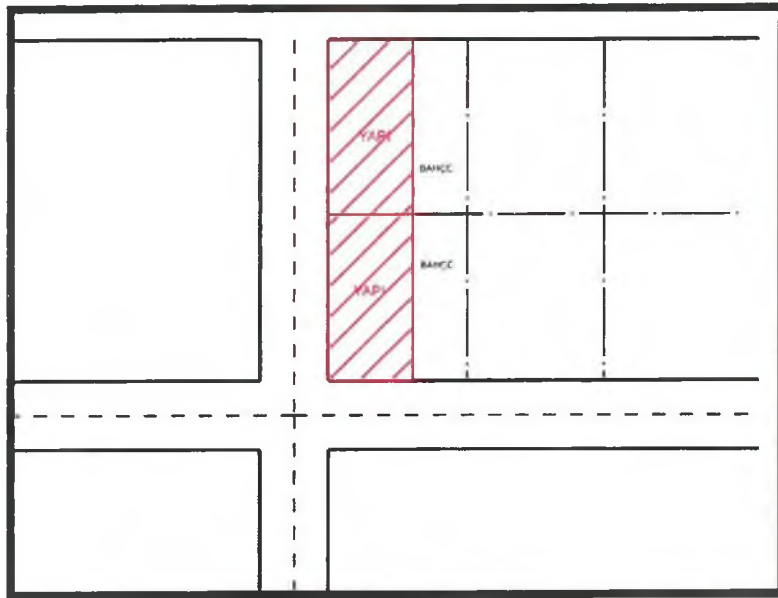
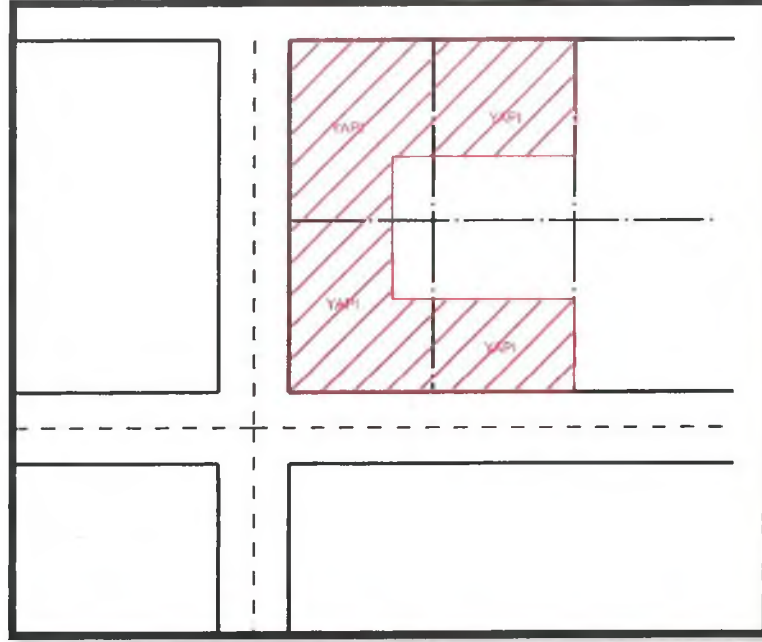

3.9.6. Yapı Nizam Analizi

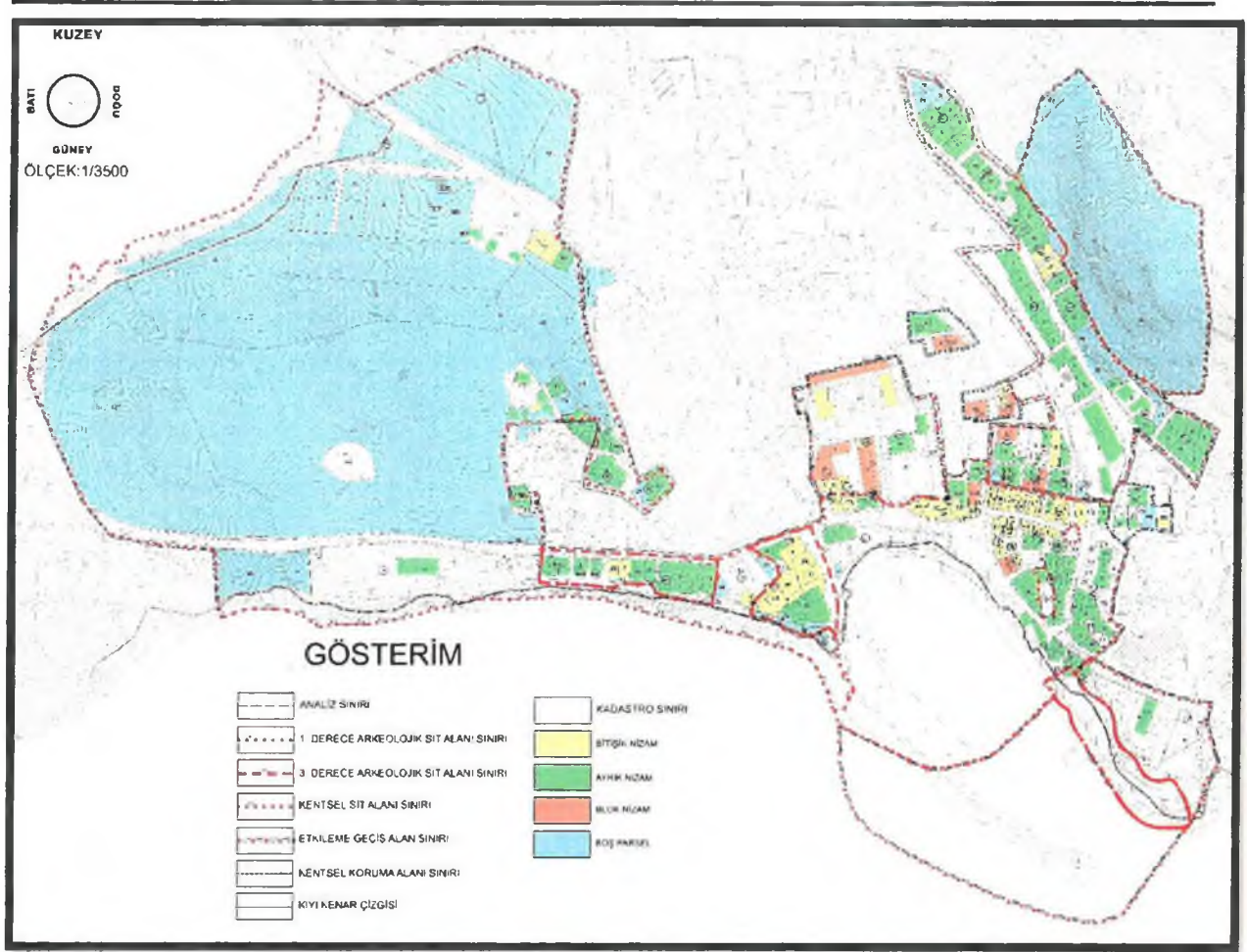
Planlama alanı içerisinde Ayrık Nizam, Bitişik Nizam, Blok Nizam ve Kütle Nizam yapılaşma nizamları görülmektedir. Kentsel sit alanı içerisinde yer alan tescilli yapıların yer aldığı adalarda genel itibari blok ve bitişik nizam ağırlıklı olduğu görülmektedir.

Tescilsiz yapıların bulunduğu ve yerleşim alanlarına yakın bölgelerde ise ağırlıklı olarak Ayrık Nizam yapılaşmanın bulunduğu görülmektedir.

Şekil 28: Yapı Nizamı Örnekleri

Şekil 29: Yapı Nizamı Analizi

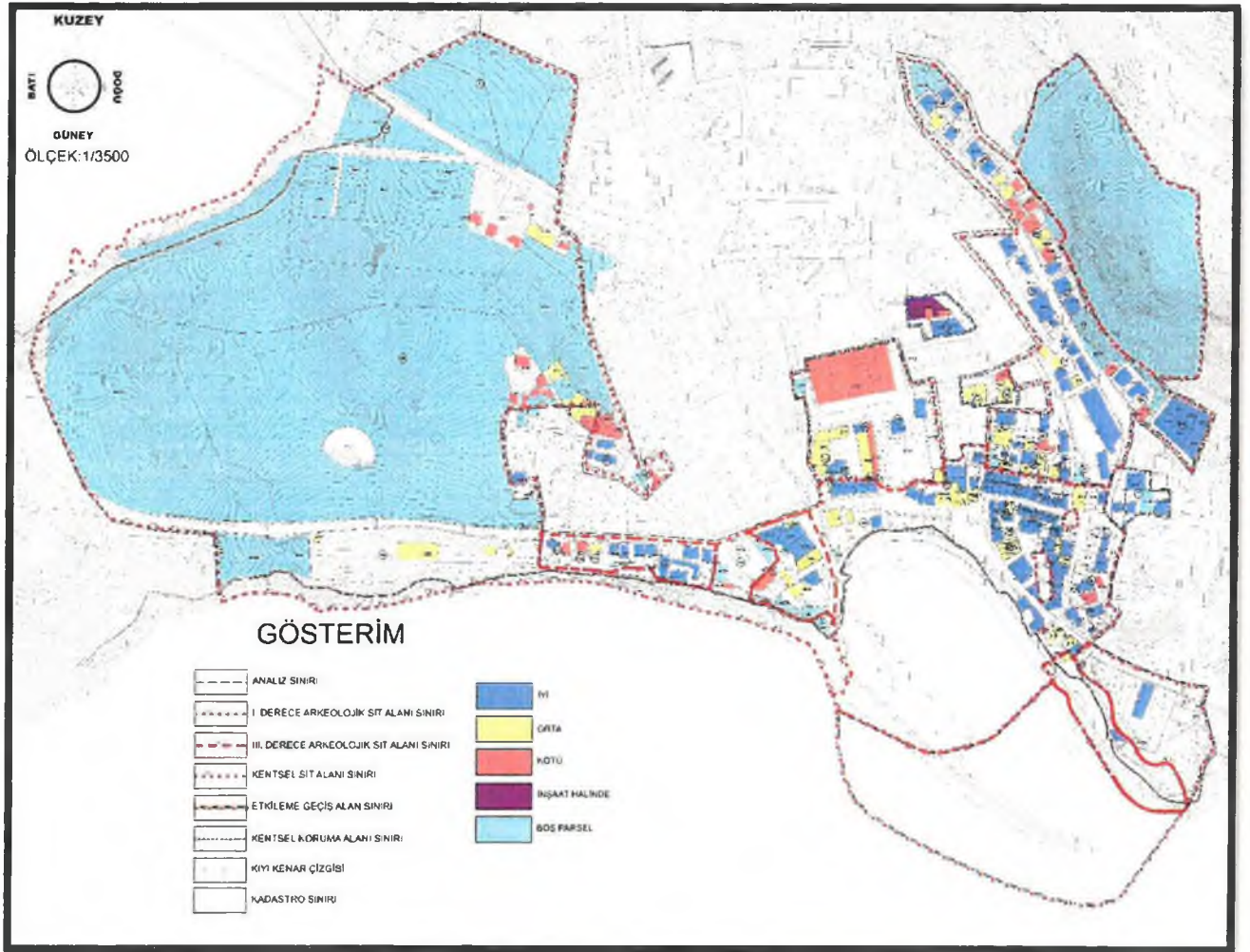

3.9.7. Yapı Durumu Analizi

Planlama alanı içerisinde yer alan yapı stokunda tescilli ve tescilsiz yapıların genel itibari ile yapı durumlarının iyi durumda olduğu görülmektedir. Binaların dış tespitlerinde basit bakım ve onarımlarının yapıldığı tespit edilmiştir.

Alan içerisinde kentsel sit kuzey kısmında kalan koruma alanı içerisinde 37 ada 12 parsel içerisinde inşaat halinde bir yapının bulunduğu görülmektedir.

Alan içerisinde 37 ada 37 parsel üzerinde yer alan ve çarşı olarak kullanılan yapının yapı durumunun kötü olduğu görülmüştür. Bu alanın yenilenmesine ilişkin Kaş Belediyesi tarafından yürütülen çarşı ve meydan projesi bulunmaktadır. Bu alan dışında arkeolojik sit alanları içerisinde kaçak yapılaşmış yapıların yapı durumlarının kötü olduğu görülmektedir.

Şekil 30: Yapı Durumu Analizi

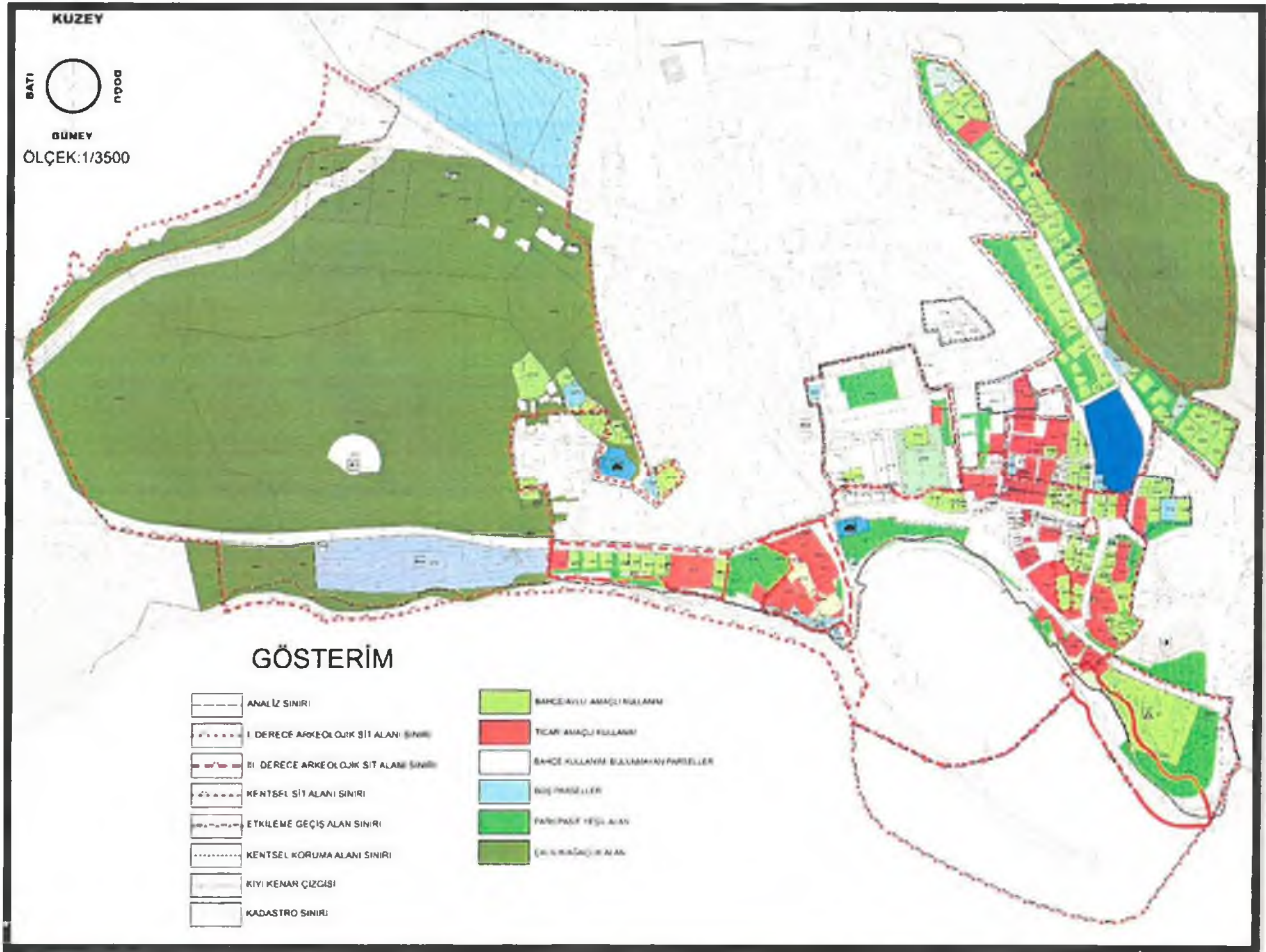

3.9.9. Bahçe Kullanım Analizi

Planlama alanı içerisinde yer alan yapıların yer aldığı parsel alanları bahçe kullanımına çok elverişli değildir. Parsellerin özellikle kentsel sit alanı içerisindeki konumlu olanları ancak yapı ve küçük bir avlu ya da bahçe kullanımına elverişlidir. Fakat yerleşim alanlarına yakın etkileme geçiş alanı içerisinde yer alan parsellerde bahçe kullanımının yaygın olduğu görülmektedir.

Planlama alanı içerisinde kentsel sit alanı içindeki yapıların ağırlıklı kullanım fonksiyonu ticari işletmeler (restaurant, cafe, bar, ofis vb.) ile otel ve pansiyon, yerleşim alanları ile sınır bölgelerde konut kullanımıdır. Bu sebeple kent merkezinde yer alan parsellerde bahçe kullanımı uygun parseller genel itibari ile ticari işletmenin bir parçası olarak kullanılmaktadır. Konut alanlarının yapı dışında kalan alanları müstakil bahçe kullanımına ayrılmıştır.

Şekil 32: Bahçe Kullanım Analizi

3.9.10. Teknik Altyapı Analizi

Planlama alanına ilişkin genel ulaşım altyapısı yay ağırlıklı olarak sağlanmaktadır. Kent merkezinin güneye bağlanan ve anfi tiyatroya doğru uzanan taşıt yolu alanın genel ulaşım hattını oluşturmaktadır. Bu hatta paralel yaya yolları ile ulaşım sağlanmaktadır.

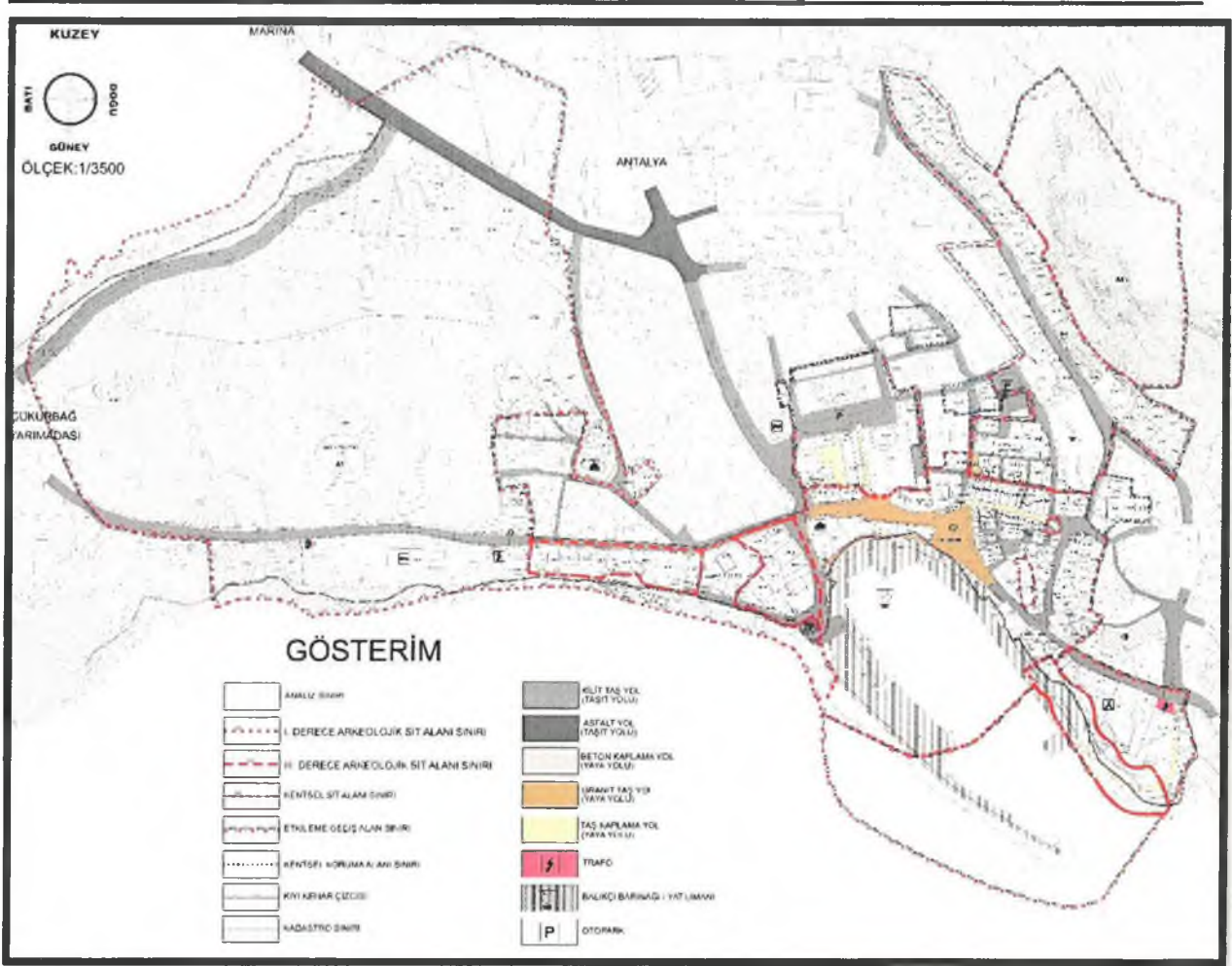
Kentsel Sit Alanı bölgesi ağırlıklı olarak yayalaştırılmış durumdadır. Acil durum ve servis amaçlı günün belirli saatlerinde taşıt girişine izin verilmektedir. Bu araç giriş çıkışının insanların yoğun kullandığı saatler dışında yapılması önemlidir.

Bölgenin en önemli sıkıntısı özellikle yaz aylarında artan turizm ile birlikte taşıt otopark alanlarının yetersizliğidir. Kentin önemli ulaşım aksı olan kuzey-güney hattı yaz aylarında yoğun trafik baskısı altında kalmaktadır. Bu durum hem taşıt trafiğini hem de yaya trafiğini etkilemektedir. Planlama alanında özel mülkiyetin yoğunlukta olması ve koruncak yapılar ve varlıkların bulunması koruma planı içinde otopark probleminin çözümsüzlüğünü doğurmaktadır.

Yaya aksları ağırlıklı alanda özellikle Uzunçarşı Cad. üzerinde yer alan taş kaplama yolun korunması önemlidir. Bu alan dışındaki yaya yollarında granit taş, beton ve asfalt malzeme kullanılmıştır.

Özellikle kentsel sit alanı içindeki yaya yolları ve arkeolojik sit alanları ile bağlantılı taşıt yollarının kaplamaları ve çevresi düzenlenmesi gerekmektedir.

Kentsel sit alanlarının canlı ve yalanabilir tutulması ve kültür varlıklarının korunması anlamında ulaşım, altyapı hatları devamlı olarak yenilenmelidir. Özellikle kanalizyon, yağmur suyu altyapısı bu alanların korunması için önem arz etmektedir. Tescilli ve tescilsiz yapıların dış cephelerinde yer alan elektrik tesisatları ve aydınlatma elemanları yeniden düzenlenmeli yapıların dış cephelerinde tesisat hatlarının kaldırılarak cephe hatlarının dokuya uyumlu bir hale getirilmesi için altyapı çalışmalarına önem verilmeli ve güçlendirilmelidir.

Şekil 33: Teknik Altyapı Analizi

3.9.11.İmar Planına Esas Jeolojik ve Jeoteknik Etüd Analizi

Kaş İlçesi merkezine ilişkin olarak hazırlanan ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından 06.07.2022 tarihinde onaylanan Jeolojik ve Jeoteknik Etüt Raporu kapsamında inceleme alanının yerleşime uygunluk değerlendirmesi yapılan çalışmalar sonucunda aşağıda elde edilen veriler doğrultusunda ;

- Çalışma alanları MTA'nın 1/100 000 ölçekli Fethiye P23 pafta haritasında yer almaktadır. Çalışma alanları ve çevresinde farklı yaş ve litolojiden oluşan kayaç grupları yer almaktadır. Bu çalışma kapsamında inceleme alanları ve çevrelerinin genel jeoloji haritası üretilmiştir (Şekil 5.1). MTA'nın 1/100 000 ölçekli haritasında inceleme alanlarının Kretase yaşlı Beydağları Formasyonu, Eosen yaşlı Susuzdağı Formasyonu ve Kuvaterner yaşlı alüvyon yelpazesi ile yine Kuvaterner yaşlı alüvyon birimlerin sınırları içerisinde kaldığı görülmektedir. İnceleme alanlarında yapılan sondaj çalışmaları ve arazi gözlemleri birlikte değerlendirildiğinde inceleme alanlarında yer alan birimlerin Kuvaterner yaşlı Alüvyon ve Alüvyon yelpazesine ait kırıntılılar ile Kretase yaşlı Beydağları Formasyonuna ait Neritik Kireçtaşı birimleri olduğu görülmektedir. Beydağları formasyonu genel olarak orta-kalın tabakalı, aşınma yüzeyi gri, açık gri, kırılma yüzeyi bej, krem, açık gri, açık kahve ve kirli beyaz renkli yersel rudist yama resifli kireçtaşlarından oluşur. Yer yer kirli beyaz renkli, tebeşirimsi killi kireçtaşı; bej, açık gri renkli

dolomit ve dolomitik kireçtaşı düzeyleri kapsar. Rudist yama resiflerinde ve çevresinde dolomitleşme ve rekristalizasyon olağandır. Alüvyon Yelpazesi birimleri ise tutturulmamış çakıl, kum, silt ve killerden oluşmuştur. Birim menderesli ırmak, örgülü akarsu ve taşkın ovası fasiyeslerinin yaygınca gözlendiği akarsu çökellerinden oluşur.

- İnceleme alanı içerisinde 1. Derece Arkeolojik Sit Alanları yer almaktadır. Bu alanların sınırları belirlenerek yerleşim ve jeoloji haritaları üzerinde gösterimi yapılmıştır. Söz konusu alanlarda herhangi bir jeolojik-jeoteknik çalışma yapılmamış olup bu alanlar değerlendirme dışı alanlar olarak korunmuştur.
- İnceleme alanlarının jeolojisi ışığında, birimlerin yanal ve düşey yöndeki değişimleri, mühendislik özellikleri ve jeoteknik parametreleri saptamak amacıyla derinlikleri 10.0-15.0 m aralığında değişen 31 adet toplam 343.0 m sondaj çalışması yapılmıştır. Bu çalışmalara ek olarak da 15 adet gözlem noktası belirlenerek buradan numuneler alınmış ve değerlendirme yapılmıştır.
- Ayrıca inceleme alanlarında yer alan zeminlerin dinamik-elastik parametrelerini saptamak, jeolojik yapıyı ortaya çıkarmak, tabaka kalınlıkları, deprem yönetmeliklerine göre zemin sınıfları, zemin büyütmesi ve zemin hakim periyodunu belirlemek ve jeolojik-jeofizik modeli ortaya koymak amacıyla 32 adet Masw-Kırılma, 27 adet mikrotremör (M), 8 adet Düşey Elektrik Sondajı ve 4 adet Elektrik Resistivite Tomografisi (ERT) çalışması yapılmıştır.
- Standart Penetrasyon deneyi (SPT) ile elde edilen vuruş sayılarına göre SPT N değerleri 10-30, 30-50 ve > 50 aralığında olup zemin birimlerin sıklık tanımları “sıkı-çok sıkı” olarak belirlenmiştir.
- Standart Penetrasyon deneyi ile elde edilen vuruş sayılarından elde edilen SPT N değerlerine göre kıvam ilişkileri belirlenmiş olup “çok katı-sert” olarak sınıflandırma yapılmıştır.
- İnceleme alanlarında yer alan birimler yapılan laboratuvar deney sonuçlarına göre “non plastik (NP)” olarak sınıflandırmıştır. İnceleme alanından alınan örnekler üzerinde laboratuvar deney sonuçlarına göre zemin birimlerin kuru dayanımının “çok düşük” olduğu belirlenmiştir.
- Yapılan çalışmalarda RQD değerleri % 0-98 arasında olup, kaya kalitesi “Çok Kötü Kaliteli- Kötü Kaliteli- Orta Kaliteli- İyi Kaliteli ve Çok İyi Kaliteli” olarak değerlendirilirken ayrışma derecesi “Rezidüel Zemin(W6)-Tamamen Ayrışmış(W5)-Çok Ayrışmış(W4)-Orta Ayrışmış (W3)-Az Ayrışmış (W2)- Taze Kayaç (W1)” olarak belirlenmiştir.
- İnceleme alanında yapılan sondaj çalışmalarında alınan örnekler üzerinde yapılan tek eksenli deneyleri sonuçlarına göre “çok düşük-düşük-orta-yüksek” dayanımlı olarak belirlenmiştir.
- İnceleme alanında gözlenen birimlerin zemin grup ve zemin sınıflaması Masw-Kırılma ölçümünden elde edilen 30 m derinlikteki ortalama kayma dalga hızları ve sondaj verileri kullanılarak yapılmıştır. Türkiye Bina Deprem Yönetmeliği (TBDY-2018) uyarınca aşağıda yer alan tabloya göre; inceleme alanında yer alan birimlerin Zemin Sınıfı; inceleme alanında yapılan SPT N (10-30, 30-50 arasında ve >50) değerlerine ve Masw-Kırılma yöntemiyle hesaplanan Vs30 (elde edilen değerler 486.6-993.3 m/s arasında) hızlarına göre Kuvaterner yaşlı Alüvyon birimlerden oluşan kırıntılılar için ZD, Kuvaterner yaşlı Alüvyon Yelpazesine ait kırıntılılar için ZC (ayrışmış, çok çatlaklı zayıf kayalar), ve Kretase yaşlı Beydağları formasyonuna ait kireçtaşı birimleri için ZB (az ayrışmış, orta sağlam kayalar) olarak belirlenmiştir.

- İnceleme alanlarının eğim haritası hazırlanmış olup, söz konusu alanlar düşük-orta-yüksek eğimli alanlar olarak değerlendirilmiştir. Eğim değerlerinin % 0-10, % 20-30, % 30-40 ve % 40-50, % 50-60, % 60-70 ve % 70-80 aralığında değiştiği görülmektedir.
- Yapılan arazi gözlemleri, jeolojik ve litolojik yapı, sondaj, sismik çalışmalar, laboratuvar deneyleri, jeoteknik hesaplamalar, şev stabilite analiz hesaplamaları ve depremsellik özellikleri ve elde edilen veriler ışığında inceleme alanının yerleşime uygunluk değerlendirmesi sonucu aşağıda verilen 5 kategoride değerlendirilmiştir.
  - Değerlendirme Dışı Alan (DDA)
  - Uygun Olmayan Alanlar 2.3 (UOA 2.3): Heyelan ve Kaya Düşmesi Riskli Bölgeler
  - Uygun Alan-2 (UA-2): Uygun Alan (Kaya Ortam)
  - Önlemlerli Alan 5.1 (ÖA-5.1): Önlem Alınabilecek Nitelikte Şişme, Oturma vb. Sorunlu Alanlar
  - Önlemlerli Alan 2.3 (ÖA-2.3): Önlem Alınabilecek Nitelikte Heyelan ve Kaya Düşmesi (Kompleks Hareket) Sorunlu Alanlar

Söz konusu Koruma Amaçlı İmar Planı Revizyonu sınırları dahilinde kalan alanlarda ise;

- Kentsel Sit Alanı ve Etkileme Geçiş Alanı sınırları Önlemlerli Alan 2.3 (ÖA-2.3): Önlem Alınabilecek Nitelikte Heyelan ve Kaya Düşmesi (Kompleks Hareket) Sorunlu Alanlar olarak,
- Planlama alanı güneybatısında yer alan III. Arkeolojik Sit Alanı Uygun Alan-2 (UA-2): Uygun Alan (Kaya Ortam) olarak,
- I. Arkeolojik Sit Alanları ise Değerlendirme Dışı Alan (DDA)

olarak belirlenmiştir.

• Değerlendirme Dışı Alan (DDA)

İnceleme alanı içerisinde 1. Derece Arkeolojik Sit Alanları yer almaktadır. Bu alanların sınırları belirlenerek yerleşim ve jeoloji haritaları üzerinde gösterimi yapılmıştır. Söz konusu alanlarda herhangi bir jeolojik-jeoteknik çalışma yapılmamış olup bu alanlar değerlendirme dışı alanlar olarak korunmuştur.

• Uygun Alan-2 (UA-2): Uygun Alan (Kaya Ortam)

İnceleme alanının jeolojisini Kretase yaşlı Beydağları Formasyonuna ait Neritik Kireçtaşı birimlerinin oluşturduğu ve eğimin genel olarak % 0-10 arasında olduğu alanlarda heyelan, kaya düşmesi, mühendislik problemleri beklenmemekte olup bu alanlar yerleşime uygunluk açısından Uygun Alanlar-2 (UA-2) olarak belirlenmiştir.

- Bu alanlarda, yapı temellerinin kaya ortamlar üzerinde yer alan bitkisel toprak ve ayrışma zonu kaldırılarak sağlam kaya seviyelere oturtulması gerekmektedir.
- Ayrıca, yüzey ve atık suların yapı temellerine ulaşmasını engelleyecek drenaj sistemleri uygulanmalıdır.
- Bu alanlarda yapılacak her türlü yapılaşma öncesi zemin etüt çalışması yapılmalıdır. Zemin tanımlamaları ve jeoteknik hesaplamalar ayrıntılı olarak yapılmalı projeye esas yapılan Zemin ve Temel Etütlerinden elde edilecek veriler ışığında uygun temel tipi ve derinliği için önerilerde bulunulmalıdır.
- İnceleme alanlarında parsel/bina bazında yapılacak olan zemin etütlerinde mühendislik parametreleri ayrıntılı olarak irdelenmeli, çıkacak problemlere göre gerekli önlemler belirlenmeli ve uygulanmalıdır.

➤ İnceleme alanında planlanacak tüm yapılar için “Türkiye Bina Deprem Yönetmeliği” ve “Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkındaki Yönetmelik” hükümlerine uyulmalıdır.

• **Önlemler Alan 2.3 (ÖA-2.3) :Önlem Alınabilecek Nitelikte Heyelan ve Kaya Düşmesi (Kompleks Hareket) Sorunlu Alanlar**

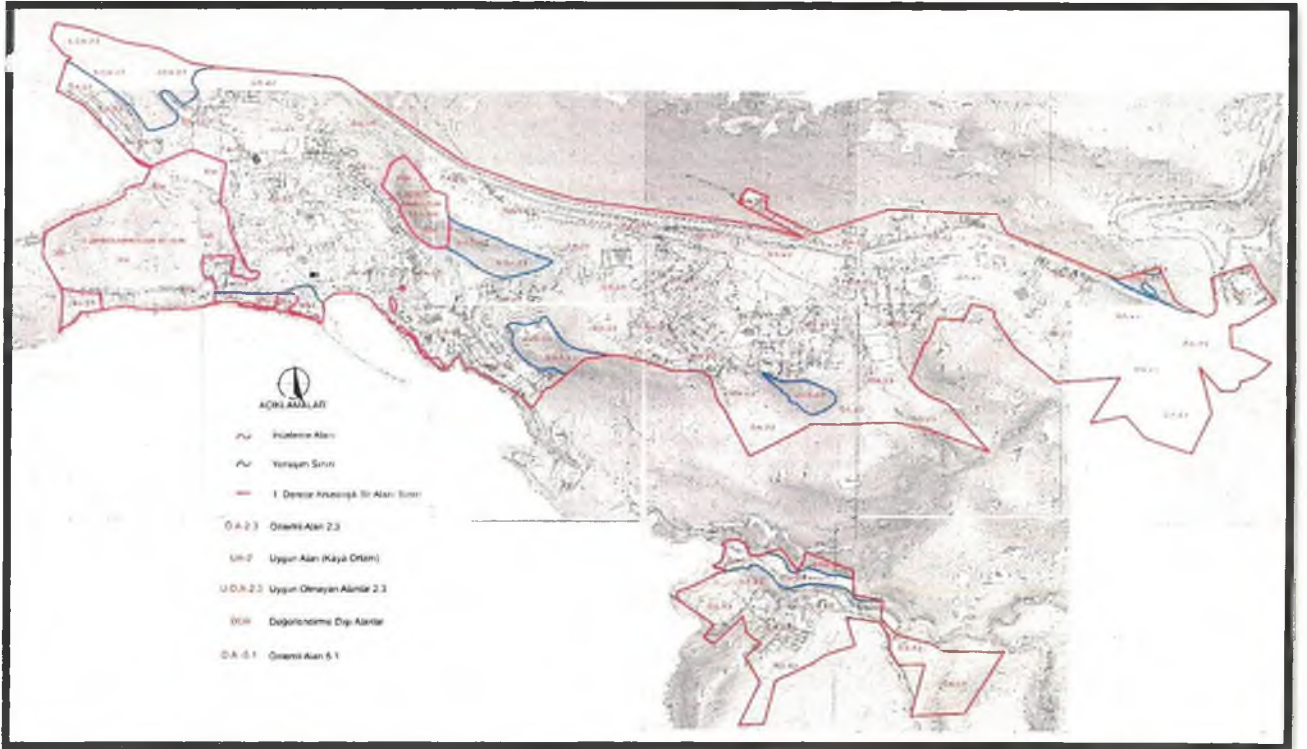
Morfolojik açıdan eğimin % 10-70 arasında olduğu inceleme alanları genelinde; jeolojik açıdan Kuvaterner yaşlı Alüvyon Yelpazesine ait kırınılı birimler ile Kretase yaşlı Beydağları Formasyonuna ait Neritik Kireçtaşı birimlerinin yer aldığı belirlenmiştir. Eğim değerlerinin düşük-orta yer yer yüksek olduğu belirlenmiştir. Genel eğimin fazla olmasından dolayı söz konusu alanlarda kaya düşme riski ve heyelan sorunları beklenmektedir. Ayrıca bu alanlarda yapılacak kazı sonrası yamaç duyarlılığının bozulmasına bağlı stabilite sorunları gelişebileceği hesap edilmelidir. Ancak muhtemel stabilite sorunları ile düşme riskine sahip kaya bloklarının mühendislik yöntemleri ile ıslah edilebileceği kanaatine varıldığından bu alanlar yerleşime uygunluk açısından “Önlem Alınabilecek Nitelikte Heyelan ve Kaya Düşmesi (Kompleks Hareket) Sorunlu Alanlar”, olarak değerlendirilerek, yerleşime uygunluk haritalarında “Ö.A.-2.3” simgesiyle gösterilmiştir.

Bu alanlarda:

- Mevcut ve inşaat aşamasında oluşacak şevler açıkta bırakılmamalı, tekniğe uygun istinat yapıları ile desteklenmelidir.
- Mevcut ve inşaat aşamasında açığa çıkacak kaya blokları açıkta bırakılmayarak temizlenmesi gerekmektedir.
- Bu alanlarda stabilite sorununa neden olacak ve yapı temellerini olumsuz etkileyecek yüzey, yeraltı atık sularının uzaklaştırmasına yönelik uygun drenaj sistemleri yapılmalıdır.
- Yapı temelleri jeolojik birimlerin stabilite sorunu olmayan kısımlarına oturtulmalı veya taşıtılmalıdır.
- Eğimin yüksek olduğu yerlerde eğimin düşürülmesine yönelik (teraslama, kademelendirme v.b.) önlemler alınmalıdır.
- Parsel/bina bazında yapılacak zemin etütlerinde temel tipi ve temel derinliği belirlenmeli, temelin oturacağı parametreler (şişme, oturma, taşıma gücü vb.) ile tüm yamaç boyunca stabilite analizleri (kinematik analiz, şev duraylılığı analizi vb.) kaya düşmesi risklerine ait araştırmalar ayrıntılı yapılmalı, çıkacak sorunlara göre alınabilecek mühendislik önlemleri belirlenmeli ve uygulanmalıdır.
- Yapı temelleri Beydağları Formasyonuna ait kireçtaşı birimlerinin ayrışmamış sağlam kesimlerine oturtulmalı veya taşıtılmalıdır.
- Parsel ve bina bazlı temel ve zemin etütlerinde inceleme alanında planlanacak yapı yükleri, yapılacak kazılar ve dış yükler hesap edilerek yamaç boyunca şev stabilite analizleri ve kinematik analizler yapılarak, çıkabilecek sorunlara yönelik alınabilecek mühendislik önlemleri belirlenmelidir.
- İnceleme alanı içerisinde yer alan kaya bloklarının yerinde ıslah edilmesi, inceleme alanı dışından koparak-düşme-yuvarlanma sonrası inceleme alanına kadar gelebilecek kaya

bloklarının alana ulaşmasını engelleyecek önlemlerin (çit, ağaçlandırma, enerji sönümleyici stabilize malzeme serilmesi vb.) projelendirilerek uygulanmasından ve kaya düşmesi riski ortada kaldırıldıktan sonra plan uygulanmasına izin verilmelidir.

- Yol, altyapı ve komşu parsel güvenliği sağlanmadan kazı işlemi yapılmamalıdır.
- Bu alanlardaki binalardaki farklı oturmalarından kaynaklı hasarları önlemek için, bina temellerinin aynı jeolojik, litolojik ve jeoteknik özellikteki seviyelere taşıtılmalı, mümkün olmadığı durumlarda ise zemin temel etütlerinde farklı oturmaya karşı alınacak önlemler belirlenmelidir.
- Parselde oluşturulacak her türlü kazı şevi, komşu parselleri ve yapılaşmayı tehdit etmeyecek şekilde açılmalı ve uygun istinat yapıları ile korunmalıdır.
- Parsel/bina bazında yapılacak zemin etütlerinde kireçtaşı biriminde karstik boşlukların olup olmadığı ayrıntılı olarak irdelenmeli, çıkacak problemlere göre gerekli önlemler belirlenmeli ve uygulanmalıdır.
- Eğimin yüksek olduğu yerlerde stabilize sağlayıcı önlemler belirlenmeli ve uygulanmalıdır.
- İnceleme alanında planlanacak tüm yapılar için "Türkiye Bina Deprem Yönetmeliği" ve "Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkındaki Yönetmelik" hükümlerine uyulmalıdır.

Şekil 34: Yerleşime Uygunluk Haritası

3.9.12. Arazi Kullanım Analizi

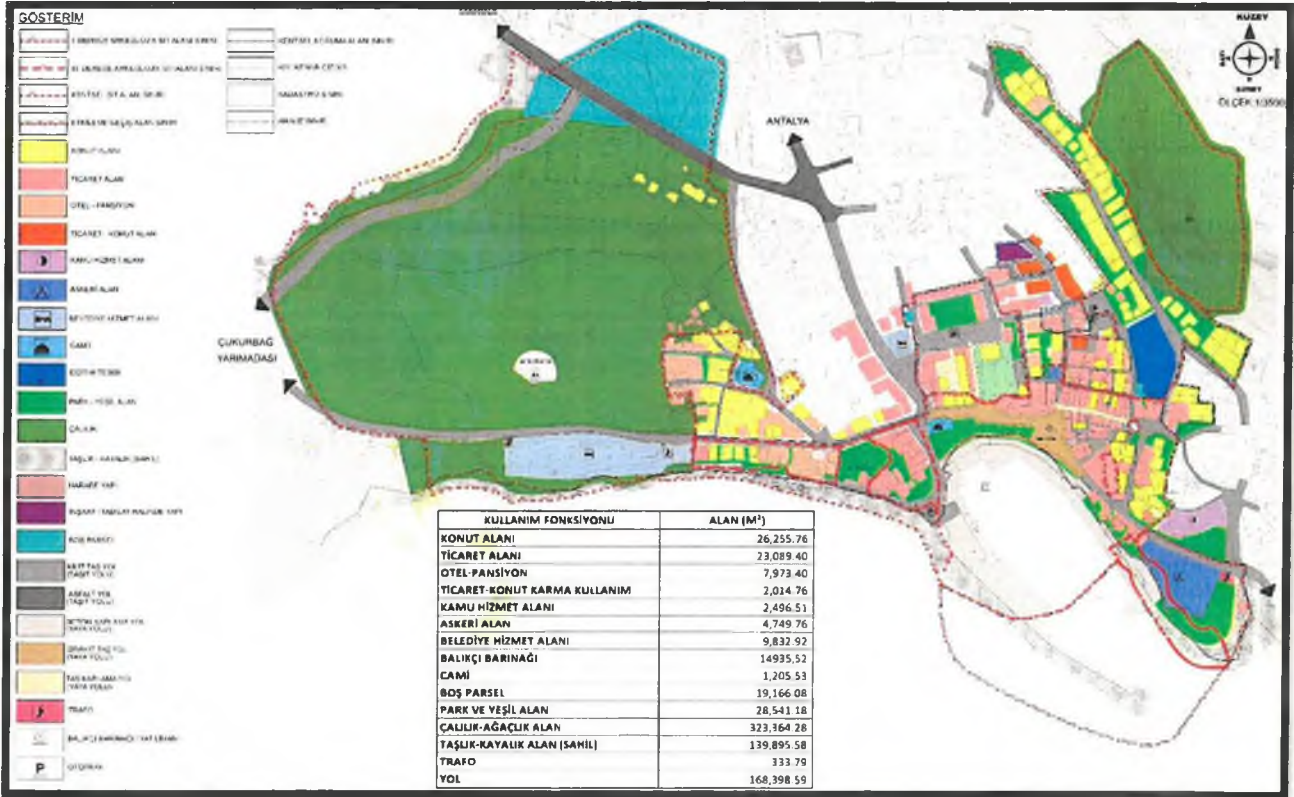
Planlama alanı içerisinde yer alan parsellerin ağırlıklı kullanım fonksiyonu kentsel sit alanı içerisinde ticaret ve turizm, yerleşim alanları ile birleşen etkileme geçiş alanlarında ise turizm ile konut kullanımı olduğu görülmektedir. Bu durumda alanın turizm ağırlıklı bir bölge olması ve konumu itibari ile ilçe merkezi niteliğinde olmasından kaynaklanmaktadır. Genel itibari ile planlama alanındaki özel mülkiyetler ticaret-turizm-konut karma kullanım modelinde gelişmiştir.

Kentsel sit alanı içinde yer alan tescilli yapılar turizme yönelik ticari faaliyetlerin sürdürüldüğü dükkan, restaurant , cafe, bar vb. olarak kullanıldığı görülmektedir Çok seyrekte olsa halen konut alanı olarak kullanılan yapılarda bulunmaktadır. Bu alanların çeperlerinde otel, pansiyon kullanımları ve ilçenin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik ticari alanlar, ofisler bulunmaktadır.

Özel kullanım alanları dışında alanda belediye hizmet alanı, askeri alan, okul alanı gibi kamusal kullanım alanları da bulunmaktadır.

I.Arkeolojik Sit Alanları halihazırda doğal bitki örtüsü çalılık alanlar ile kaplıdır. Anfitiyatro alanının yer aldığı alanda genel bir çevre düzenlemesi yapılmış durumdadır. Doğuda yer alan I. Arkeolojik Sit Alanı'na ise ulaşım güçlükle sağlanmaktadır. Bu alan içerisinde bulunan kaya mezarları bakımsız ve zarar görmüş durumdadır. I. Arkeolojik sit alanı içerisinde izinsiz kaçak yapılaşma olduğu tespit edilmiştir.

III. Arkeolojik Sit Alanı içerisinde yer alan kilise yapısı çevresi otel ve restaurantlar ile ticari bir kullanım ile çevrelenmiş durumdadır. Kilise parselinin güneyinde imar planına aykırı ticari işletmeler bu alanı hem görsel hem de fiziki olarak zarar vermektedir.

Şekil 35: Arazi Kullanımı Analizi

KULLANIM FONKSİYONU	ALAN (M ²)
KONUT ALANI	26,255.76
TİCARET ALANI	23,089.40
OTEL-PANSİYON	7,973.40
TİCARET-KONUT KARMA KULLANIM	2,014.76
KAMU HİZMET ALANI	2,496.51
ASKERİ ALAN	4,749.76
BELEDİYE HİZMET ALANI	9,832.92
BALIKÇI BARINAĞI	14935,52
CAMI	1,205.53
BOŞ PARSLE	19,015.82
PARK VE YEŞİL ALAN	28,541.18
ÇALILIK-AĞAÇLIK ALAN	323,364.28
TAŞLIK-KAYALIK ALAN (SAHİL)	139,895.58
TRAFO	333.79
YOL	168,398.59

Tablo 19. Arazi Kullanım Fonksiyonları Dağılımı

4. PLANLAMA ÇALIŞMASI KAPSAM-AMAÇ-HEDEFLER

Planlama alanına ilişkin olarak Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 06.06.2003 tarih ve 5919 sayılı kararı ile uygun bulunan Koruma Amaçlı 1/1000 Ölçekli Uygulama İmar Planı bulunmaktadır.

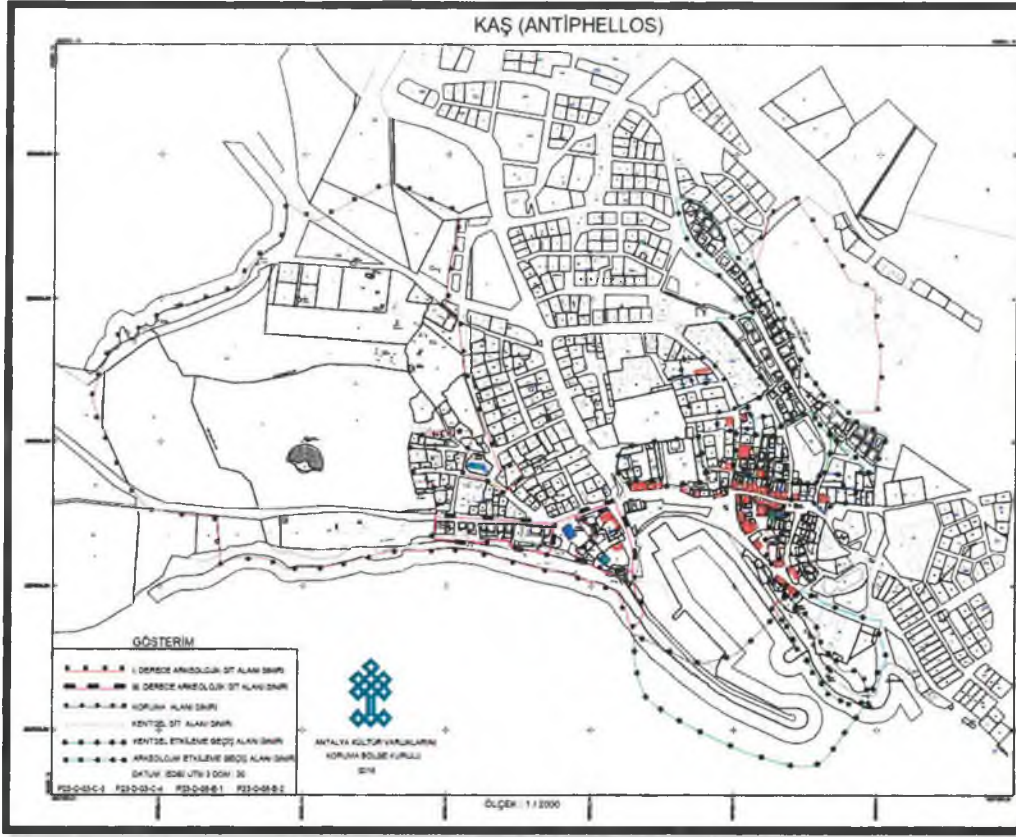
Koruma Amaçlı İmar Planı'nın amacı; Kaş, doğal, arkeolojik ve kentsel sit alanları ile etkileme ve geçiş alanlarının koruma amaçlı imar planı sınırları içinde yer alan doğal yapısı, arkeolojik kalıntı alanları ile geleneksel, yarı geleneksel konut dokusunun ve turistik amaçlı merkez işlevli alanların korunması, düzenlenmesi ve tarihsel çevre ile uyumlu olarak geliştirilmesi için hazırlanmıştır.

Koruma Amaçlı İmar Planı Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun ;

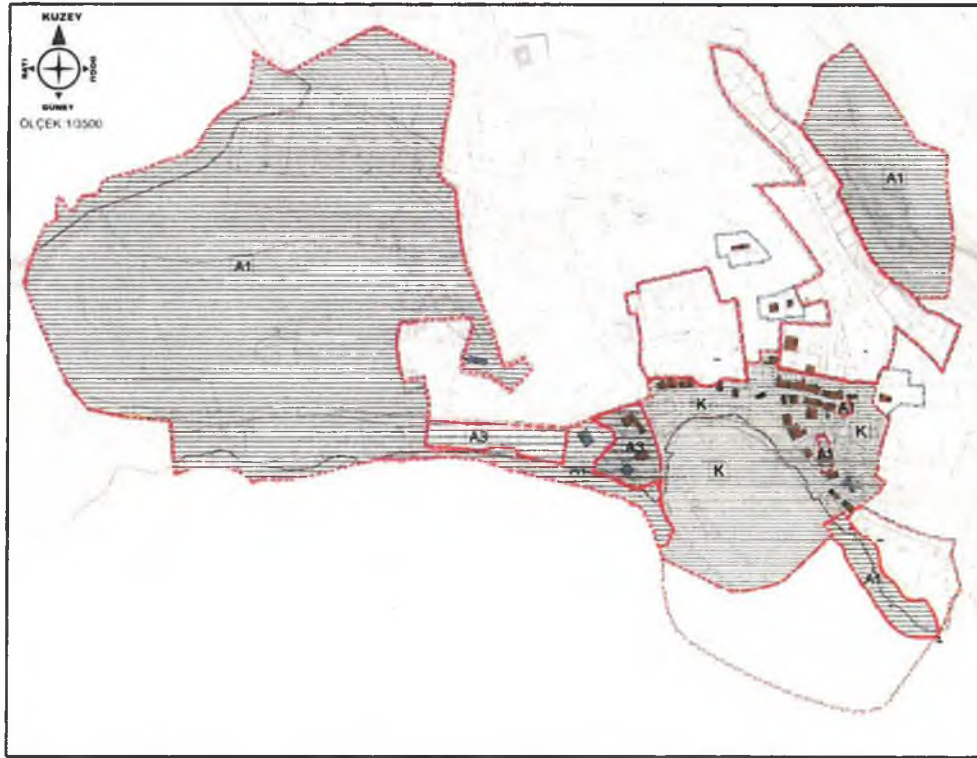
- 10.03.1978 gün ve A-1039 sayılı kararı ile belirlenen ve Antalya K.T.V. Koruma Kurulu'nun 06.11.1989 gün ve 531 sayılı kararı ile aynen devamına karar verilen Kaş Kentsel Sit Alanı,
- Antalya K.T.V.Koruma Kurulu'nun 24.12.1993 gün ve 2074 sayılı kararı ile belirlenen Kaş Kentsel Sit Alanı Koruma-Etkileme Alanı
- G.E.E Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 06.06.1980 gün ve 4467 sayılı kararı ile belirlenen Kaş (Antiphellos) Arkeolojik Sit Alanı ve Yakın Çevresi

için hazırlanan Kaş Koruma Amaçlı İmar Planı sınırları içinde kent merkezi içinde yer alan geleneksel çarşı kesimi ile, yarı geleneksel merkez işlevli alanlar, konut alanları, bu alanlar içinde bulunan tescilli anıtsal ve sivil mimarlık örnekleri ile diğer tüm yapıları kapsamaktadır.

Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 26.12.2016 tarih ve 5668 sayılı kararına istinaden Koruma Amaçlı İmar Planı'nda Kentsel Sit Etkileme Geçiş Alanı sınırları içerisinde yer alan 46 ada 54 nolu parselde yapılan kazı çalışması esnasında arkeolojik kalıntılara rastlandığı, yapılan incelemeler sonucunda bölgede sit alanları derecelerinin revize edildiği ve revize edilen sit sınırları ve statülerine istinaden Koruma Amaçlı İmar Planı'nın revize edilmesi gerektiği bildirilmiştir.

Şekil 36: Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 26.12.2016 Tarih Ve 5668 Sayılı Kararına Göre Sit Alan Sınırları

Şekil 37: Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 13.07.2020 tarih ve 10961 Sayılı Kararına Göre Sit Alan Sınırları

Planlama alanına ilişkin olarak Kaş Belediyesi tarafından yürütülecek olan 37 ada 37 parsel üzerindeki meydan projesi kapsamında bu alanında kentsel sit alanları ile bir bütün olarak değerlendirilmesi amacı ile Etkileme Geçiş Alanı sınırlarının revize edilerek bu alanı da kapsamı teklifi Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 13.07.2020 tarih ve 10961 sayılı kararı ile revize edilerek planlamanın ana altlığı olan sit alan sınırları kesinleşmiştir.

Belirtilen Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu kararları kapsamında söz konusu koruma alanına ilişkin olarak 1/5000 Ölçekli Nazım ve 1/1000 Ölçekli Uygulama İmar Planı Revizyonu yapılması gerekliliği doğmaktadır.

Koruma amaçlı imar planı kararları ve plan hükümlerinin oluşumunu yönlendiren kriterler ana başlıkları ile aşağıdaki gibidir;

- Kanun ve yönetmelikler
- Antalya Kültür Varlıkları Koruma kurulu kararları
- Planın amaç –hedef ve ilkeleri
- Koruma ilkeleri
- Planlama alanının yerleşme içindeki konumu
- Çevresel faktörler
- Fiziksel yapı
- Doğal ve yapay eşikler
- Sit koruma alanları
- Yerleşmenin bulunduğu bölgenin genel özellikleri
- Mülkiyet durumları
- Uzman raporları

Belirtilen yasal gerekçeler ve planlamayı yönlendiren ana unsurlar kapsamında Kaş Koruma Amaçlı 1/5000 Ölçekli Nazım ve 1/1000 Ölçekli Uygulama İmar Planı Revizyonu kapsamında;

➤ **Amaç**

Kaş Koruma Amaçlı İmar Planı Revizyonu; planlama sınırları içerisinde yer alan arkeolojik ve kentsel koruma alanlarının, doğal, arkeolojik ve geleneksel dokunun koruma-kullanım dengesi kapsamında koruma altına alınarak, 2863 Sayılı Kültür Varlıkları Kanunu, Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu Kararları, Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliği ve 3194 Sayılı İmar Kanunu Ve İlgili Yönetmelikler doğrultusunda yasa ve mevzuatlar ile uyumlu hale getirilmesi amaçlanmaktadır.

➤ **Kapsam**

Kaş Koruma Amaçlı İmar Planı Revizyonu onama sınırları içerisinde yer alan I.-III. Derece Arkeolojik Sit Alanları, Kentsel Sit Alanları, Etkileme Geçiş Alanı ve Koruma Alanları Sınırları Dahilinde Kalan Alanları kapsamaktadır.

Kaş Koruma Amaçlı İmar Planı Revizyonu Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 26.12.2016 Tarih ve 5668 Sayılı 1.-3. Derece Arkeolojik Sit Alanı sınırlarının revize edilmesi dayanağı kapsamında 13.07.2020 tarih ve 10961 sayılı kurul kararı ile kesinleşen planlama alanı sınırlarını kapsamaktadır.

➤ Hedefler

Yerleşmenin sahip olduğu kültürel birikimin geleceğe taşınması için yeni yapılaşma koşullarının oluşturulması, bölgenin günümüz yaşam standartlarına uygun bir çevreye dönüştürülmesi ve korumada sürdürülebilirliğin sağlanması hazırlanan planın temel hedefidir.

Belirlenen amaç-kapsam-hedefler ve ilgili yasal mevzuat kapsamında Kaş Koruma Alanlarının alanın mekânsal arazi durumunun çevresi ile bir bütün içinde araştırılması yapılarak araştırma-analiz ve değerlendirme çalışmaları kapsamında alanın çevresindeki planlar ile bütünlüğü sağlanacak şekilde koruma-kullanma dengesi içinde yapılması ilke olarak belirlenmiştir.

5.YÖNETSEL PLAN

Planlama konusu Kaş Koruma Alanı idari, yasal ve yönetsel olarak il sınırları itibari ile Antalya Büyükşehir Belediyesi ve ilçe sınırları itibari ile Kaş Belediyesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Söz konusu alanlarda plan onama yetkisi Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu inceleme ve onayına müteakiben 1/5000 Ölçekli Nazım İmar Planı Antalya Büyükşehir Belediyesi, 1/1000 Ölçekli Uygulama İmar Planı onama ve yürütme yetkisi Kaş Belediyesine aittir. Planlama alanı içerisindeki uygulama 1/1000 Ölçekli Uygulama İmar Planı'na esas yürütülecek projelerin uygulanması denetimi Antalya Kültür Varlıkları Koruma Bölge Kurulu izni dahilinde, KUDEB ve Kaş Belediyesi tarafından yürütülecektir.

6.PLAN KARARLARI

6.1.Karma Kullanım Alanı (Ticaret-Turizm-Konut Karma Kullanım Alanı)

Mevcut arazi kullanımı itibari ile planlama alanı içerisinde yer alan yapılar ticaret, turizm, konut , ve bu kullanımların birbirleri ile birlikte kullanılmaktadır. Bu nedenle bölgenin de ticari ve turizm potansiyeli göz önünde alınarak karma kullanım alanı olarak planlanması öngörülmektedir.

Bu alanlarda salt ticaret, salt turizm, salt konut, ticaret-turizm, ticaret-konut kullanımları tercih edilebilecektir.

6.2.Ticaret Alanları

Ticaret alanı olarak belirlenen alanlarda ilçe ölçeğinde ihtiyaçların karşılayacak nitelikte iş merkezleri, yönetim binaları, banka, finans kurumları, ofis-büro, çarşı, mağazalar, lokanta gibi hizmetler sektörüne ilişkin faaliyetlerin yer alacağı alanlardır. Bu alanlar genel itibari ile mevcut kullanımında ticari alan olarak faaliyet gösteren kentsel sit alanının yerleşim alanları ile tampon bölgesinde yer almaktadır.

6.3.Koruma Alanlarına İlişkin Kararlar

Plan onama sınırı içerisinde yer alan Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 26.12.2016 tarih ve 5668 sayılı kararı ve Kurulu'nun 13.07.2020 tarih ve 10961 sayılı kararı ile sınırları belirlenen I.-III. Arkeolojik Sit Alanı, Kentsel Sit Alanı, Etkileme Geçiş Alanı ve Koruma Alanlarını Sit Alanlarını kapsamaktadır.

6.4.Kamu Hizmet Alanı (Resmi kurum Alanı)

Kentsel sit alanı içerisinde 40 tescilli nolu yapı halihazırda Resmi Kurum Alanı olarak kullanılmaktadır. Bu sebeple söz konusu yapının Resmi Kurum Alanı olarak kullanılması öngörülmektedir.

6.5.Günübirlik Tesis Alanı

Bu alanda bölge halkının günlük ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik yeme-içme alanları, lokanta, restaurant, cafe, bar, pastahane, çayhane, açık gösteri ve eğlence alanı, el sanat ürünlerinin satış ve sergi ünitelerini içeren yapı ve tesislerdir.

6.5.Eğitim Tesisi Alanı

Planlama alanı içerisinde yer alan eğitim tesisi alanı okul öncesi, ilk ve orta öğretim ile yükseköğretime hizmet vermek üzere kamuya ait; eğitim kampüsü, genel, mesleki ve teknik eğitim fonksiyonlarına ilişkin okul ve okula hizmet veren yurt, yemekhane ve spor salonu gibi tesisler ayrılan alanlardır.

6.6.Kültürel Tesis Alanı

Bu alanlar toplumun kültürel faaliyetlerine yönelik hizmet vermek üzere kütüphane, halk eğitim merkezi, sergi salonu, sanat galerisi, müze, konferans, toplantı salonları, sinema, tiyatro faaliyetlerinin yer aldığı alanlardır.

6.6.İbadet Alanı

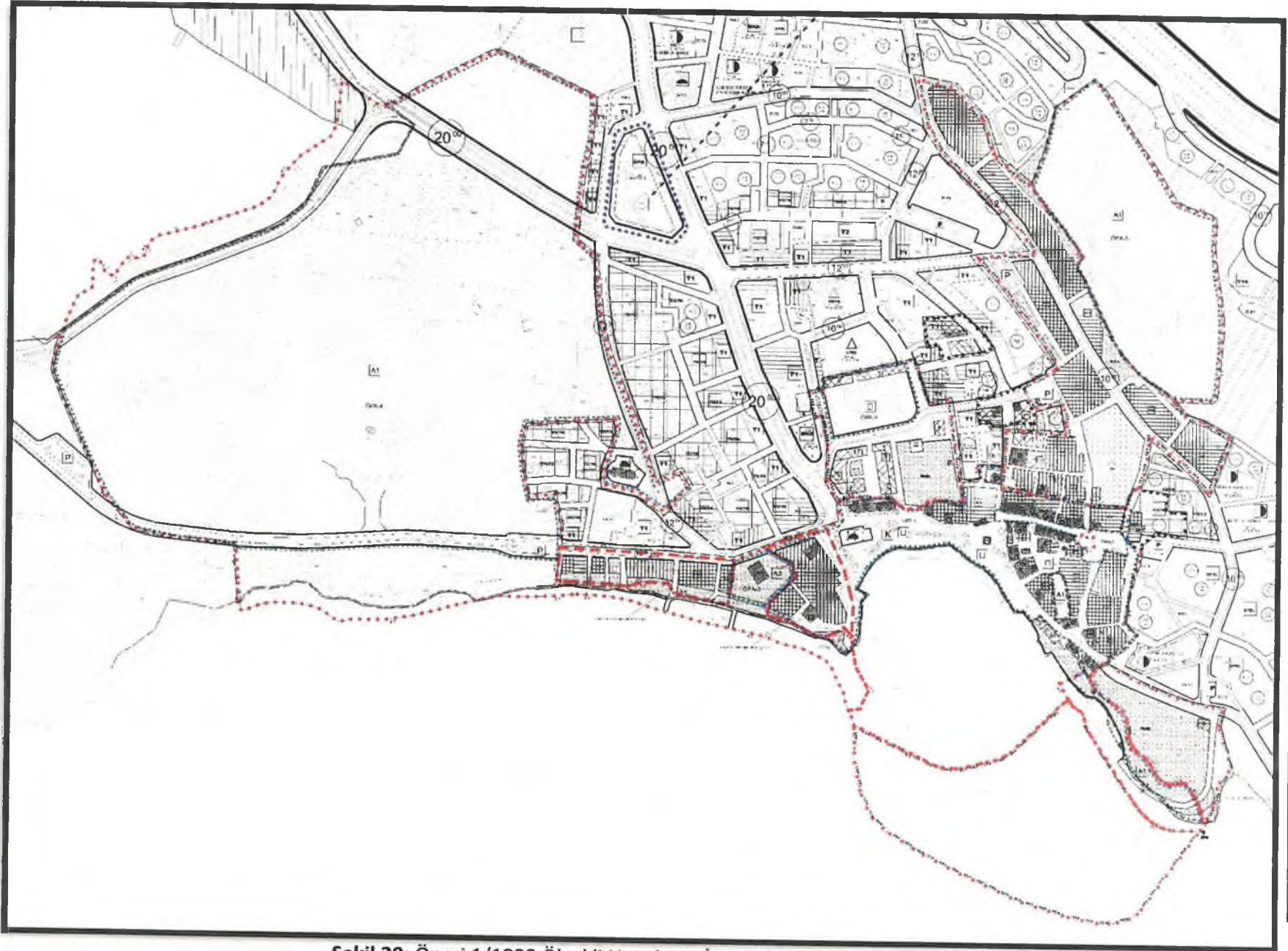
Bu alanlar ibadet etmek ve dini hizmetlerden faydalanmak amacıyla insanların toplandığı, dinî tesis ve külliyesinin, dinî tesisin mimarisi ile uyumlu olmak koşuluyla dinî tesise ait; lojman, kütüphane, sergileme, aşevi, dinlenme salonu, yurt ve kurs yapısı ile gasilhane, şadırvan ve hela gibi müştemilatların yapılabildiği alanlardır.

ALAN KULLANIMLARI	ALAN (M ²)
TİCARET-TURİZM KONUT ALANLARI	42145
TİCARET ALANI	46667
GÜNÜBİRLİK TESİS ALANI	202
KÜLTÜREL TESİS ALANI	140
BELEDİYE HİZMET ALANI	795
RESMİ KURUM ALANI	696
CAMI	1205
İLKOKUL	3870
MEYDAN	10659
TRAFO ALANI	155
AÇIK VE YEŞİL ALANLAR	18332

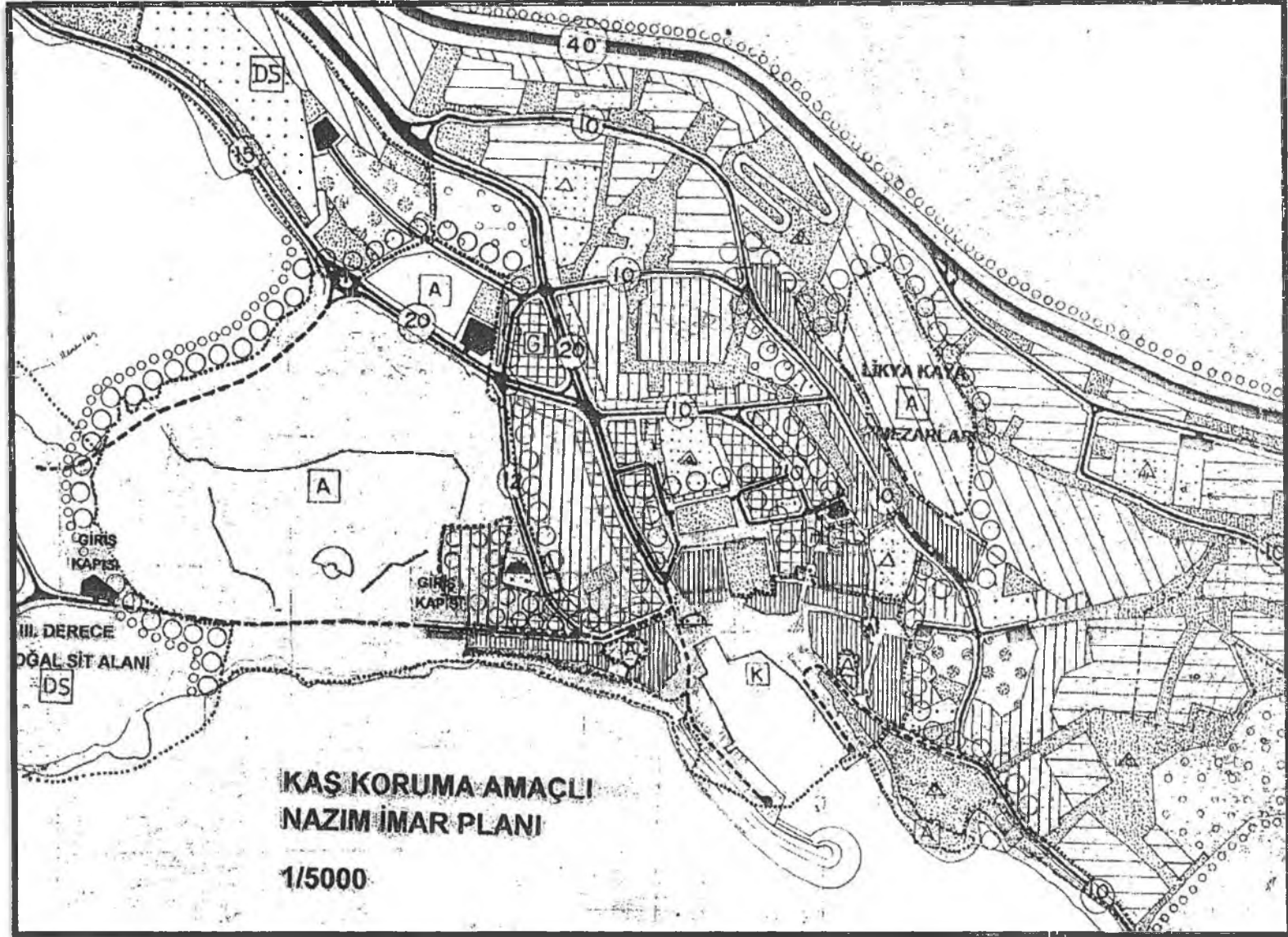
1/1000 Ölçekli Uygulama İmar Planı Alansal Dağılım Tablosu Dağılım Tablosu

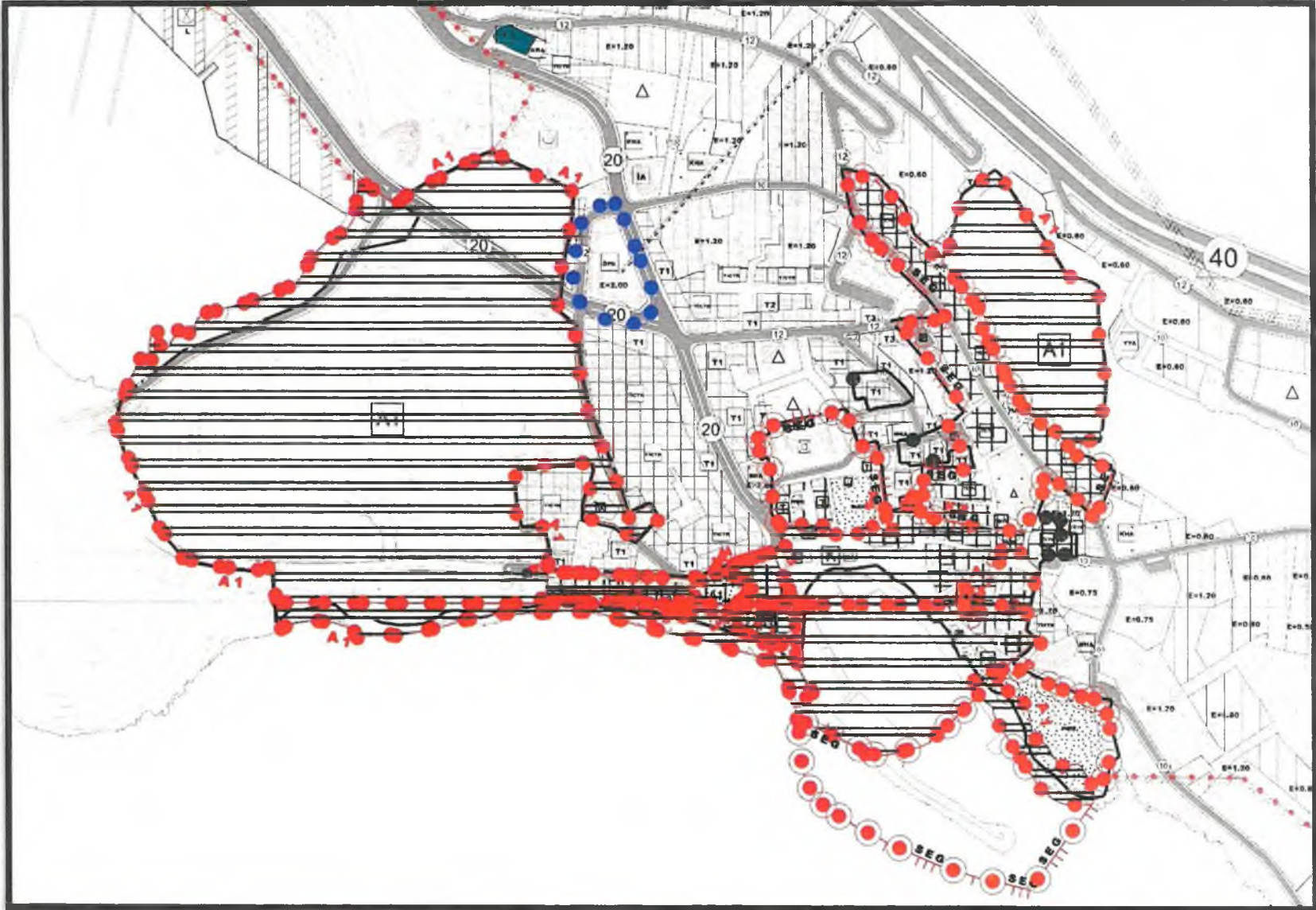

Şekil 39: Öneri 1/1000 Ölçekli Uygulama İmar Planı

Şekil 40: Mevcut 1/5000 Ölçekli Nazım İmar Planı

Şekil 41: Öneri 1/5000 Ölçekli Nazım İmar Planı

7.EKLER

- ANALİZ PAFTALARI
- PLAN PAFTA ÖRNEKLERİ
- FOTOĞRAF ALBÜMÜ
- PLANLAMA EKİBİ BİLGİLERİ